

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ANABİLİM DALI

ÖĞRETMENLERİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ: İÇ ANADOLU BÖLGESİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Kamuran AKDOĞAN

Çankırı 2022

ÖĞRETMENLERİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ: İÇ ANADOLU BÖLGESİ ÖRNEĞİ

Kamuran AKDOĞAN

Sağlık Bilimleri Enstitüsü

İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ERHAN BULUT

Çankırı 2022

KABUL VE ONAY

ÇAKÜ, Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün 208206010 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi Kamuran AKDOĞAN, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "Öğretmenlerin İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: İç Anadolu Bölgesi Örneği" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Savunma Tarihi: 08/11//2022

Tez Danışmanı:	**Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ERHAN BULUT**	**……**
	Çankırı Karatekin Üniversitesi	**İmza**
Jüri Üyesi:	**Doç. Dr. Ercüment Neşet DİZDAR**	**……**
	Çankırı Karatekin Üniversitesi	**İmza**
Jüri Üyesi:	**Prof. Dr. Abdullah KARAKAYA**	**……**
	Karabük Üniversitesi	**İmza**

Yukarıdaki sonucu onaylarım
İmza

Prof. Dr. Özcan ÖZKAN
Enstitü Müdürü

ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırlayıp sunduğum "Öğretmenlerin İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: İç Anadolu Bölgesi Örneği" başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler, yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

İmza
Tarih: 08/11/2022
Kamuran AKDOĞAN

ÖN SÖZ

"Öğretmenlerin İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: İç Anadolu Bölgesi Örneği" başlıklı tez çalışmasının İSG alanında bilimsel çalışmalar yapan öğrencilere, akademisyenlere, İSG uzmanlarına, işverenlere, çalışanlara, sendikalara ve meslek örgütlerine katkı sunmasını dilerim.

Öğrencilik dönemimde bilimsel bilgi ve tecrübesiyle eğitimime katkı sunan Tez Danışman Hocam Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ERHAN BULUT'a, ders aldığım ve bilimsel bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım Hocam Doç. Dr. Ercüment Neşet DİZDAR'a ve ayrıca Op. Dr. İsmail BOZKURT'a hürmet ve şükranlarımı arz ederim.

Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı çalışanlarına, İç Anadolu Bölgesinde bulunan il, ilçe millî eğitim müdürlükleri çalışanlarına ve okul yöneticilerine, büyük fedakârlık göstererek kıymetli zamanlarından feragat ederek anketimize katılan kıymetli öğretmenlerimizin her birine ayrı ayrı teşekkürlerimi arz ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL VE ONAY ..... **iii**
ETİK BEYANNAMESİ ..... **iv**
ÖN SÖZ ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vi**
KISALTMALAR VE SEMBOLLER ..... **viii**
ÇİZELGELER LİSTESİ ..... **x**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xii**
ÖZET ..... **xiii**
SUMMARY ..... **xiv**
1. GİRİŞ **1**
1.1 Araştırmanın Amacı 3
1.2 Problemler 4
1.3 Hipotezler 4
1.4 Sayıltılar 5
1.5 Sınırlılıklar 5
1.6 Tanımlar 5
2. GENEL BİLGİLER **7**
2.1 İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramı 8
2.1.1. İş sağlığı ve güvenliğinin tanımı ve önemi 9
2.1.2 İş sağlığı ve güvenliğinin gelişim süreci 11
2.2 İş Sağlığı ve Güvenliğinin Bileşenleri 16
2.2.1 Ergonomi 16
2.2.2 İş hijyeni 17
2.2.4 İş Kazaları ve meslek hastalıkları 18
2.2.5 İş Sağlığı ve güvenliği kültürü 19
2.3 İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Kuruluşlar ve Çalışmalar 22
2.3.1 Uluslararası Çalışma Örgütü 23
2.3.2 Dünya Sağlık Örgütü 23
2.3.3 Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı 24
2.3.4 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 24
2.3.5 Avrupa Birliği İş Sağlığı ve Güvenliği Çalışmaları 25
2.4 Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliğinin Yasal Dayanakları 29
2.4.1 Uluslararası yasal dayanaklar 29
2.4.2 Ulusal yasal dayanaklar 30
2.4.3 Ulusal iş sağlığı ve güvenliği politika belgeleri 32
2.5 Tutum 34
2.5.1 Tutum kavramı ve tanımı 34
2.5.2 Tutumların önemi 35
2.5.3 Tutumların işlevleri 35
2.5.4 Tutumların özellikleri 36
2.6 Öğretmenlik Mesleğinde İş Sağlığı ve Güvenliği 36
2.6.1 Öğretmenlik mesleği 36

2.6.2 Millî Eğitim Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Politikaları 41
2.6.3 Millî Eğitim Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Teşkilatlanması 55
2.6.4 Eğitim kurumları iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları 58
2.6.5 Okul sağlığı ve güvenliği 63
3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ 75
3.1 Araştırma Yöntemi ve Modeli 75
3.2 Evren ve Örneklem 75
3.3 Araştırma Materyali 77
3.4 Veri Toplama Süreci 78
3.5 Veri Analizi ve Değerlendirme Yöntemi 78
3.5.1 Anket kodlaması 80
3.5.2 Güvenirlik analizi 81
3.5.3 Geçerlilik analizi 82
3.5.4 Normallik analizi 86
3.6 Araştırmanın Hipotezleri 89
4. BULGULAR 90
4.1 Demografik Değişkenlere İlişkin Frekans Analiz Sonuçları 90
4.2 Araştırma Maddelerine İlişkin Frekans Analiz Sonuçları 92
4.3 Tutumlara İlişkin Genel Bulgular 114
4.4. Parametrik ve Parametrik Olmayan Test Analiz Sonuçları 116
4.4.1 Kurum faktörüne ilişkin bulgular 116
4.4.2 Cinsiyet faktörüne ilişkin bulgular 117
4.4.3 Öğrenim faktörüne ilişkin bulgular 119
4.4.4 Yaş faktörüne ilişkin bulgular 120
4.4.5 Çalışma süresi faktörüne ilişkin bulgular 122
4.4.6 Hipotezlere ilişkin genel bulgular 123
5. SONUÇLAR, TARTIŞMA ve ÖNERİLER 125
5.1. Sonuçlar 125
5.2. Tartışma 130
5.3. Öneriler 132
KAYNAKLAR 133
EKLER 142
Ek 1: Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurul Kararı 142
Ek 2: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı Araştırma Uygulama İzni 143
Ek 3: İl Millî Eğitim Müdürlükleri Araştırma Uygulama İzni (Örnek) 144
Ek 4: Araştırma Anketi 147
ÖZGEÇMİŞ 150

KISALTMALAR VE SEMBOLLER

AB : Avrupa Birliği

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

AFA : Açıklayıcı Faktör Analizi

ANOVA : Tek Yönlü Varyans Analizi

ATS : Avrupa Tek Senedi

BM : Birleşmiş Milletler

ÇSGB : Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

DSÖ : Dünya Sağlık Örgütü (WHO)

ENETOSH : Avrupa İSG Eğitim Öğretim Bilgi Ağı Projesi

EUROSTAT : Avrupa İstatistik Ofisi

F : F-Testi (Ronald Fisher)

GA : Gruplar Arası

Gİ : Gruplar İçi

IAEA : Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu

ILO : Uluslararası Çalışma Örgütü

İSG : İş Sağlığı ve Güvenliği

İSG-KÂTİP : İş Sağlığı ve Güvenliği Kayıt, Takip ve İzleme Programı

KMO : Kaiser-Meyer-Olkin

KO : Kareler Ortalaması

KT : Kareler Toplamı

KWH : Kruskal-Wallis H

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

MEBBİS : Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri

N : Katılımcı Sayısı

OECD : Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

OSHA : Avrupa İSG Ajansı

P : Anlamlılık Değeri

SD : Serbestlik Derecesi

SGK : Sosyal Güvenlik Kurumu

SO : Sıralar Ortalaması

SS : Standart Sapma

ST : Sıralar Toplamı

t : t-Testi Puanı

U : Mann-Whitney U Testi

UÇÖ : Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)

VK : Varyans Kaynağı

$\bar{X}$: Aritmetik Ortalama

Z : Z Değeri

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2. 1: Eğitim kurumları işyeri tehlike sınıfları **59**
Çizelge 2. 2: Öğretmenlerin cinsiyete göre hastalık belirtileri. **67**
Çizelge 2. 3: Eğitim faaliyeti grubunda 2010-2019 yılları arası iş kazası geçiren ve meslek hastalığına tutulan çalışanların cinsiyete göre dağılımı. **70**
Çizelge 2. 4: Eğitim faaliyeti grubunda 2010-2019 yılları arası iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen çalışanların cinsiyete göre dağılımı. **71**
Çizelge 2. 5: Eğitim kurumu türlerine göre iş kazaları ve meslek hastalıkları sayıları. **72**
Çizelge 2. 6: Eğitim kurumu türlerine göre iş kazaları ve meslek hastalıkları sayıları. **73**
Çizelge 2. 7: Eğitim kurumu türlerine göre iş kazaları ve meslek hastalıkları sayıları. **74**
Çizelge 3. 1: İç Anadolu Bölgesi'ndeki öğretmenlerin illere göre dağılımı..... **76**
Çizelge 3. 2: Örneklem hesaplama çizelgesi. **77**
Çizelge 3. 3: Madde kodlamalarının puan dağılımı..... **81**
Çizelge 3. 4: Cronbach's Alpha güvenlik kat sayısı. **81**
Çizelge 3. 5: KMO ve Bartlett's Testi..... **83**
Çizelge 3. 6: Birinci analiz sonucunda açıklanan toplam varyans. **84**
Çizelge 3. 7: İkinci analiz sonucunda açıklanan toplam varyans. **85**
Çizelge 3. 8: Faktör matrisi **86**
Çizelge 3. 9: Ölçek puanların aritmetik ortalamasına ilişkin betimsel analiz. **87**
Çizelge 3. 10: Çarpıklık ve basıklık değeri. **88**
Çizelge 3. 11: Normal dağılım analizi. **88**
Çizelge 4. 1: Öğretmenlerin kurum faktörüne göre dağılımı. **90**
Çizelge 4. 2: Öğretmenlerin cinsiyet faktörüne göre dağılımı. **91**
Çizelge 4. 3: Öğretmenlerin öğrenim faktörüne göre dağılımı..... **91**
Çizelge 4. 4: Öğretmenlerin yaş faktörüne göre dağılımı..... **91**
Çizelge 4. 5: Öğretmenlerin çalışma süresi faktörüne göre dağılımı. **92**
Çizelge 4. 6: 1. Madde frekans analizi. **92**
Çizelge 4. 7: 2. Madde frekans analizi. **93**
Çizelge 4. 8: 3. Madde frekans analizi. **93**
Çizelge 4. 9: 4. Madde frekans analizi. **94**
Çizelge 4. 10: 5. Madde frekans analizi. **94**
Çizelge 4. 11: 6. Madde frekans analizi. **95**
Çizelge 4. 12: 7. Madde frekans analizi. **95**
Çizelge 4. 13: 8. Madde frekans analizi. **96**
Çizelge 4. 14: 9. Madde frekans analizi. **96**
Çizelge 4. 15: 10. Madde frekans analizi. **97**
Çizelge 4. 16: 11. Madde frekans analizi. **97**
Çizelge 4. 17: 12. Madde frekans analizi. **98**
Çizelge 4. 18: 13. Madde frekans analizi. **98**
Çizelge 4. 19: 14. Madde frekans analizi. **99**

Çizelge 4. 20: 15. Madde frekans analizi. **99**
Çizelge 4. 21: 16. Madde frekans analizi. **100**
Çizelge 4. 22: 17. Madde frekans analizi. **100**
Çizelge 4. 23: 18. Madde frekans analizi. **101**
Çizelge 4. 24: 19. Madde frekansı analizi. **101**
Çizelge 4. 25: 20. Madde frekans analizi. **102**
Çizelge 4. 26: 21. Madde frekans analizi. **102**
Çizelge 4. 27: 22. Madde frekans analizi. **103**
Çizelge 4. 28: 23. Madde frekans analizi. **103**
Çizelge 4. 29: 24. Madde frekans analizi. **104**
Çizelge 4. 30: 25. Madde frekans analizi. **104**
Çizelge 4. 31: 26. Madde frekans analizi. **105**
Çizelge 4. 32: 27. Madde frekans analizi. **105**
Çizelge 4. 33: 28. Madde frekans analizi. **106**
Çizelge 4. 34: 29. Madde frekans analizi. **106**
Çizelge 4. 35: 30. Madde frekans analizi. **107**
Çizelge 4. 36: 31. Madde frekans analizi. **107**
Çizelge 4. 37: 32. Madde frekans analizi. **108**
Çizelge 4. 38: 33. Madde frekans analizi. **108**
Çizelge 4. 39: 34. Madde frekans analizi. **109**
Çizelge 4. 40: 35. Madde frekans analizi. **109**
Çizelge 4. 41: 36. Madde frekans analizi. **110**
Çizelge 4. 42: 37. Madde frekans analizi. **110**
Çizelge 4. 43: 38. Madde frekans analizi. **111**
Çizelge 4. 44: 39. Madde frekans analizi. **111**
Çizelge 4. 45: 40. Madde frekans analizi. **112**
Çizelge 4. 46: 41. Madde frekans analizi. **112**
Çizelge 4. 47: 42. Madde frekans analizi. **113**
Çizelge 4. 48: Ölçek maddelerine ilişkin betimsel analiz..... **114**
Çizelge 4. 49 (devam): Ölçek maddelerine ilişkin betimsel analiz..... **115**
Çizelge 4. 50: Kurum faktörüne ilişkin Kruskal-Wallis H Testi. **116**
Çizelge 4. 51: Kurum faktörüne ilişkin ANOVA Testi. **117**
Çizelge 4. 52: Cinsiyet faktörüne ilişkin Mann-Whitney U Testi. **118**
Çizelge 4. 53: Cinsiyet faktörüne ilişkin t-Testi. **118**
Çizelge 4. 54: Öğrenim faktörüne ilişkin Kruskal-Wallis H Testi. **119**
Çizelge 4. 55: Öğrenim faktörüne ilişkin ANOVA Testi. **120**
Çizelge 4. 56: Yaş faktörüne ilişkin Kruskal-Wallis Testi. **121**
Çizelge 4. 57: Yaş faktörüne ilişkin ANOVA Testi. **121**
Çizelge 4. 58: Çalışma süresi faktörüne ilişkin Kruskal-Wallis H Testi. **122**
Çizelge 4. 59: Çalışma süresi faktörüne ilişkin ANOVA Testi. **123**
Çizelge 4. 60: Hipotezlere ilişkin bulgular. **124**

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2. 1: Mesleki ve teknik eğitim kurumları İSG rehberi..... **44**
Şekil 2. 2: MEB İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi Teşkilatı..... **56**
Şekil 2. 3: İl İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi Teşkilat Yapısı..... **57**
Şekil 2. 4: Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi..... **63**

ÖĞRETMENLERİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ: İÇ ANADOLU BÖLGESİ ÖRNEĞİ

ÖZET

AKDOĞAN, Kamuran. Öğretmenlerin İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: İç Anadolu Bölgesi Örneği, (Yüksek Lisans Tezi), Çankırı, 2022.

Eğitim kurumlarında meydana gelen iş kazaları ve meslek hastalıkları; öğrencileri, öğretmenleri, okul yöneticilerini ve yardımcı personeli olumsuz etkilemektedir. Bu sebeple öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tutumlarının incelenmesi, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesine bununla birlikte iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluşmasına katkı sunacağından büyük önem taşımaktadır.

Bu tez çalışmasında öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tutumları incelenmiştir.

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerine dayalı betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya 393 öğretmen katılmıştır. Öğretmenlerin tutumlarını öğrenmek amacıyla anket kullanılmıştır. Araştırma verileri elektronik anketle elde edilmiştir. Araştırma verileri bilgisayar destekli bir paket programı yardımı ile analiz edilmiştir. Araştırmada kullanılan verilerle ilgili güvenirlik analizi, geçerlilik analizi, normallik analizi, faktör analizi ve frekans analizi yapılmıştır.

Araştırmada öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tutumlarının değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini bulmak için parametrik ve parametrik olmayan testler kullanılmıştır.

Analizler sonucunda araştırma ölçeğine ait "Cronbach Alfa" güvenlik kat sayısı, "0,968" çıkmıştır. Araştırma örneklemine ilişkin "KMO" değeri "0,961" çıkmıştır.

Yapılan analizlerde; parametrik ve parametrik olmayan testlerin tamamına ait anlamlılık değerleri "p>0,05"ten büyük çıkmıştır.

Sonuç olarak öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tutumlarının demografik değişkenler açısından anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik kültürü, İş güvenliği, İş sağlığı, Öğretmenlik, Öğretmen tutumu, Tutum değişikliği

EXAMINING TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY: EXAMPLE OF CENTRAL ANATOLIA REGION

SUMMARY

AKDOGAN, Kamuran. Examining Teachers' Attitudes Towards Occupational Health and Safety: Example of Central Anatolia Region, (Master's Thesis), Çankırı, 2022.

Occupational accidents and occupational diseases in educational institutions; It negatively affects students, teachers, school administrators and auxiliary personnel. For this reason, examining teachers' attitudes towards occupational health and safety is of great importance as it will contribute to the prevention of occupational accidents and occupational diseases, as well as to the formation of occupational health and safety culture.

In this thesis, teachers' attitudes towards occupational health and safety were examined.

In the research, a descriptive survey model based on quantitative research methods was used. 393 teachers participated in the research. A questionnaire was used to learn the attitudes of the teachers. Research data were obtained by electronic questionnaire. The research data were analyzed with the help of a computer-assisted package program. Reliability analysis, validity analysis, normality analysis, factor analysis and frequency analysis were performed on the data used in the research.

In the study, parametric and non-parametric tests were used to find out whether teachers' attitudes towards occupational health and safety differ in terms of variables.

As a result of the analysis, the “Cronbach Alpha” safety coefficient of the research scale was found to be “0.968”. The “KMO” value for the research sample was found to be “0.961”.

In the analyzes made; The significance values of all parametric and non-parametric tests were greater than “$p>0.05$”.

As a result, it was determined that teachers' attitudes towards occupational health and safety did not differ significantly in terms of demographic variables.

Keywords: Safety culture, Work safety, Occupational health, Teaching, Teacher attitude, Attitude change

1. GİRİŞ

Eğitim kurumlarında meydana gelen iş kazaları ve oluşan hastalıklar iş sağlığı ve güvenliğini (İSG), eğitim kurumlarında giderek önemli hale getirmiştir. Eğitim kurumlarında zaman zaman farklı nedenlere bağlı iş kazaları meydana gelmektedir. Bu kazaların bir kısmı çalışan insana bağlı ve diğer bir kısmı da çalışma ortamına bağlı nedenlerden kaynaklanmaktadır (Gümüş, 2016; Şanlıbayrak, 2018; Kilitçi, 2018; Beşir, 2018; Kök Sevdalı, 2019; Yıldırım, 2022).

Çalışanların İSG kurallarına uymamaları ve dikkatsiz hareketlerde bulunmaları, insana bağlı nedenler olarak ifade edilmektedir. Çalışma ortamında tehlike ve risk oluşturabilecek unsurların bulunması da ortama bağlı nedenler olarak tanımlanmaktadır (Şanlıbayrak, 2018). Eğitim kurumlarında meydana gelen iş kazaları, eğitim çalışanlarını ve öğrencileri maddî ve manevî anlamda olumsuz etkileyerek eğitimin aksamasına neden olmaktadır (Gümüş, 2016; Kilitçi, 2018; Beşir, 2018; Kök Sevdalı, 2019; Sarıbaş, 2021; Yıldırım, 2022).

Eğitim kurumlarında meydana gelen iş kazaları ile birlikte meslek hastalıkları da ortaya çıkmaktadır. Meslek hastalıkları da mesleğin niteliğinden, çalışma ortamından kaynaklı tehlike ve risklerden oluşmaktadır (Sarıbaş, 2021). Meslek hastalıkları da eğitim çalışanlarının ve öğrencilerin maddî ve manevî anlamda etkilenmesine ve eğitimin aksamasına neden olmaktadır (Gümüş, 2016; Şanlıbayrak, 2018; Kilitçi, 2018; Beşir, 2018; Kök Sevdalı, 2019; Yıldırım, 2022).

Eğitim kurumlarında bulunan öğrenci ve eğitim çalışanları büyük bir insan kaynağını oluşturmaktadır. Bu insan kaynağı ülkelerin mevcut ve gelecekteki iş gücü ihtiyacını oluşturmaktadır (Kök Sevdalı, 2019; Beşir, 2018). Bu nedenle eğitim kurumlarındaki öğrencilerin ve eğitim çalışanlarının sağlığı ve güvenliği büyük önem taşımaktadır (Gümüş, 2016; Şanlıbayrak, 2018; Kilitçi, 2018; Sarıbaş, 2021; Yıldırım, 2022).

Eğitim kurumları, bünyesinde bulunan öğrencileri, yasalara bağlı ve eğitim müfredatı doğrultusunda öğretmenler yardımıyla yetiştirerek topluma kazandıran bir açık sistemdir. Eğitim kurumları, ham maddesini toplumdan alıp işleyip tekrardan

topluma kazandırmaktadır. Bu yönüyle eğitim kurumları da birer işletme özelliği göstermektedir. Bu nedenle okuldaki yardımcı personelin, öğretmenlerin ve yöneticilerin sağlığı ve güvenliği, eğitim ve öğretimin hedeflenen amaçlar doğrultusunda yürütülmesine büyük katkı sağlamaktadır (Gümüş, 2016; Şanlıbayrak, 2018; Kilitçi, 2018; Beşir, 2018; Kök Sevdalı, 2019; Sarıbaş, 2021; Yıldırım, 2022).

Bu araştırmada öğretmenlerin İSG'ne ilişkin tutumları incelenmiştir. Öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tutumlarının incelenmesi, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesine ve bununla birlikte iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluşmasına katkı sunacağından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle tez çalışması "Öğretmenlerin İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: İç Anadolu Bölgesi Örneği" başlığını taşımakta ve beş bölümden oluşmaktadır.

Araştırmanın birinci bölümü "Giriş" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde; araştırmanın amacı, problemi, hipotezi, sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımlar ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.

Araştırmanın ikinci bölümü "Genel Bilgiler" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde; İSG kavramı, tanımı ve önemi, İSG'nin gelişim süreci, İSG'nin bileşenleri, İSG ile ilgili kuruluşlar ve çalışmalar, Türkiye'de İSG'nin yasal dayanakları, tutum ve öğretmenlik mesleğinde İSG konusunda genel bilgilere verilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümü, "Araştırma Yöntemi" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde, araştırma yöntemi ve modeli, evren ve örneklem, araştırma materyali, veri toplama süreci, veri analizi ve değerlendirme süreci, araştırmanın hipotezleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın dördüncü bölümü, "Bulgular" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde, öğretmenlerin demografik değişkenlerine ilişkin frekans analiz sonuçları, araştırma maddelerine ilişkin frekans analiz sonuçları, tutumlara ilişkin genel bulgular, demografik değişkenlere ilişkin parametrik ve parametrik olmayan test analiz sonuçları ve hipotezlere ilişkin bulgular çizelgeler halinde gösterilmiştir.

Araştırmanın beşinci bölümü, "Sonuçlar, Tartışma ve Öneriler" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgular yorumlanmış ve değerlendirilmiştir. Ayrıca araştırma sonuçları ile ilgili bilimsel tartışma yapılmış ve farklı öneriler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin İSG'ye ilişkin

tutumlarında, demografik değişkenler açısından anlamlı farklılık bulunmadığı ve öğretmenlerin İSG'ye büyük oranda önem verdikleri görülmüştür.

Aşağıda araştırmanın amacı, problemleri, hipotezleri, sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımları ile ilgili bilgiler başlıklar halinde açıklanmıştır.

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu tezin amacı, öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tutumlarını inceleyerek öğretmenlerin iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı korunmasını sağlamak, öğretmenlerin çalışma ortamlarının iyileştirilmesine ve eğitim kurumlarında İSG kültürünün geliştirilmesine katkı sunmaktır.

Türkiye'de İSG ile ilgili 2012 yılında 6331 sayılı "İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu" çıkarılmıştır. Bu Kanun, kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşlarında çalışan; memuru, yöneticiyi, işçiyi, işçi temsilcisini, işvereni, alt işvereni, İSG uzmanını, iş yeri hekimini ve diğer çalışanları kapsamaktadır. Kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşları, 2012 yılından önce İSG ile ilgili iş mevzuatındaki diğer kanun ve yönetmelikleri uygulamaktaydı. 2012 yılından itibaren 6331 sayılı "İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu"na uygun olarak yapısal değişikliklerde bulunmuşlardır (Gümüş, 2016). Bu değişiklikleri uygulayan kurumlardan biri de Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) olmuştur (Şanlıbayrak, 2018; Kilitçi, 2018; Beşir, 2018; Kök Sevdalı, 2019; Sarıbaş, 2021; Yıldırım, 2022).

İSG, farklı iş sektörlerinde olduğu gibi eğitim sektöründe de önemli bir konu olarak görülmektedir. MEB Teşkilatı, personeli ve öğrencileriyle büyük bir insan kaynağını teşkil etmektedir. Farklı sektörlerde olduğu gibi zaman zaman kamuoyuna yansıyan haberlere ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) istatistik verilerine göre eğitim kurumlarında da çeşitli ölümcül iş kazaları meydana gelmektedir. Eğitimciler, psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Eğitim kurumlarının ergonomik ve hijyen şartları çalışanları etkilemektedir (Kilitçi, 2018; Beşir, 2018). Çalışma ortamına bağlı ve mesleğin niteliğine bağlı meslek hastalıkları ve öğrenci hastalıkları da görülmektedir (Kök Sevdalı, 2019). Eğitim kurumları ortamından meydana gelen kazalar ve oluşan hastalıklar; öğrencileri, öğretmenleri, okul yöneticilerini ve yardımcı personelleri olumsuz etkilemektedir (Gümüş, 2016; Şanlıbayrak, 2018; Sarıbaş, 2021; Yıldırım, 2022).

1.2 Problemler

Bu tez çalışmasının temel problem cümlesi şöyle oluşturulmuştur: "Öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tutumları demografik değişkenler açısından farklılık göstermekte midir?"

Temel problem doğrultusunda aşağıdaki alt problemler oluşturulmuştur:

- Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları ne düzeydedir?
- Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, kurum faktörüne göre farklılık göstermekte midir?
- Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, cinsiyet faktörüne göre farklılık göstermekte midir?
- Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, öğrenim faktörüne göre farklılık göstermekte midir?
- Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, yaş faktörüne göre farklılık göstermekte midir?
- Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, çalışma süresi faktörüne göre farklılık göstermekte midir?

1.3 Hipotezler

Bu tez çalışmasının araştırma hipotezleri aşağıda belirtilmiştir:

- H1: Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, kurum faktörüne göre farklılık göstermektedir.
- H2: Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, cinsiyet faktörüne göre farklılık göstermektedir.
- H3: Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, öğrenim faktörüne göre farklılık göstermektedir.
- H4: Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, yaş faktörüne göre farklılık göstermektedir.
- H5: Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, çalışma süresi faktörüne göre farklılık göstermektedir.

1.4 Sayıltılar

Bu tez çalışmasının araştırma sayıltıları aşağıda belirtilmiştir:

- Araştırma örnekleminin, evreni yeterli ölçüde temsil ettiği varsayılmaktadır.
- Elde edilen verilerin güvenilir ve geçerli olduğu kabul edilmektedir.

1.5 Sınırlılıklar

Bu tez çalışmasının araştırma sınırlılıkları aşağıda belirtilmiştir:

- Araştırma verileri, 2022 yılı ile sınırlıdır.
- Araştırma verileri, İç Anadolu Bölgesi (Ankara, Konya, Eskişehir, Sivas, Nevşehir, Kayseri, Niğde, Kırşehir, Karaman, Çankırı, Aksaray, Kırıkkale, Yozgat) İl ve İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerine bağlı kamu okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerden gönüllülük esasına dayalı elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Bu araştırma, "Öğretmenlerin İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: İç Anadolu Bölgesi Örneği" başlıklı anket formundan elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Bu tez çalışmasında yer alan kavramlara ait tanımlar, aşağıdaki şekilde verilmiştir (Güney, 2009; 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012; Tavşancıl, 2014; Sabancı ve Sümer, 2015; Kök Sevdalı, 2019; Sarıbaş, 2021; 7354 Sayılı Öğretmenlik Meslek Kanunu, 2022):

- Çalışan, özel kanun statüleri ayırt edilmeksizin kamu ve özel işyerlerinde istihdam edilen gerçek kişidir.
- Eğitim çalışanı, eğitim ve öğretim kurumlarında çalışan öğretmen, yönetici ve yardımcı personellerden oluşmaktadır.
- Eğitim kurumu, planlı veya plansız belli bir amaç doğrultusunda eğitim ve öğretim faaliyetlerinin eğitimciler, öğretmenler vd. kişiler tarafından icra edildiği mekânlardır.
- Ergonomi, bir işte çalışan kişinin yapılan işe uyumunu veya işin ona uygun hale getirilmesini amaç edinen bilim dalıdır.

- Faktör, canlı veya cansız varlıkların özelliklerinden veya yapılarından kaynaklan ve etki gücüne sahip bulunan durumdur ve ayrıca matematiksel hesaplamalarda etki gücü gösteren değişkenlerdir.
- Güvenlik kültürü, çalışanların işletme ortamında bulunan tehlikelerle karşılaşmalarını ve tehlikelere maruz kalmaları ihtimalini en az seviyeye indirecek duygu, düşünce ve davranış bütünlüğünün sağlanmasıdır.
- İşveren, bir işin yapılması veya tamamlanması için çalışan kişileri istihdam eden işyeri sahibi veya kurum yöneticisidir.
- İş hijyeni, bir işte çalışan kişinin sağlığını olumsuz etkileyebilecek her türlü faktörün tespiti, etkisinin değerlendirilmesi, kontrol edilmesi ve ortadan kaldırılmasıdır.
- İş sağlığı ve güvenliği; çalışma ortamında bulunan çalışanların, işverenlerin ve iş ortamında bulunan diğer insan ve canlıların hayatlarını korumayı esas almakla birlikte işyerlerini ve işletme malzemelerini de korumayı amaçlayan teknik, tıbbî ve hukukî çalışmalardır.
- Kaza, insanın, çevre unsurlarının ve diğer canlıların neden olduğu rahatsız ve üzücü olaydır.
- Öğretmenlik mesleği, eğitim, öğretim ve yönetim konusunda bilgi ve beceriye sahip özel uzmanlık mesleğidir.
- Risk, tehlikelerin neden olduğu yaralanma, ölüm veya farklı zararlı sonuçların ortaya çıkma durumudur.
- Tehlike, muhtemel zararlara veya hasarlara neden olan üzücü ve rahatsız edici faktörlerdir.
- Tutum, herhangi bir konuyla (kişi, nesne, fikir gibi) ilgili duygu, düşünce ve davranış biçimine sahip olma durumudur.

2. GENEL BİLGİLER

Dünyada nüfusun giderek artması ve sanayileşmenin hızla gelişmesi ile birlikte İSG konusu, dünya genelinde giderek daha da önemli hale gelmiştir. İSG konusu, sadece işçi ve işveren arasında yaşanan yasal bir konu değildir. İşletmelerin ekonomik açıdan verimliliğini arttırmayı, toplum sağlığını iyileştirmeyi ve sosyal barışı sağlayıcı etkileri bulunmaktadır. Sanayileşmenin ve teknolojinin hızlı gelişmesi, işletmelerde makineleşmenin artması, fiziksel ve kimyasal madde üretiminin artmasının yanı sıra toplumsal, sosyoekonomik, fizyolojik, psikolojik ve ergonomik nedenlerden kaynaklı tehlike ve riskler iş kazalarını ve meslek hastalıklarını beraberinde getirmiştir (Sarı, Baybora ve Oral 2019).

Günümüzde İSG işletmelerde önemli bir ihtiyaç olarak kabul edilmektedir. İşletmelerin en önemli kaynağı, insan faktörü olduğundan insanın sağlık ve güven içinde olmaları daha da önemli hale gelmiştir. İşletmelerde insanların iş kazalarına ve meslek hastalıklarına maruz kalması, İSG konusunda farklı uygulamaları ve stratejileri hayata geçirmiştir. Bundaki asıl amaç iş kazalarını ve meslek hastalıklarını önlemektir. Buna rağmen günümüzde iş kazaları ve meslek hastalıkları sayılarındaki ciddi artış dikkat çekicidir (Üngüren ve Koç, 2015).

Çalışma hayatında meydana gelen kazalar ve oluşan hastalıklar, ülkeler açısından maddî ve manevî kayıpları beraberinde getirmektedir. Dünya genelinde iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi çabalarına karşılık işten kaynaklı kazalar ve mesleki hastalıklar büyük bir sorun olarak devam etmektedir. Birçok sektörü kapsayan araştırmaların sonucuna göre; kazaların %95 oranında insan kaynaklı olduğu, %3 oranında iş ortamında bulunan makine ve teçhizatın neden olduğu, %2 oranında ise sebebinin belli olmayan kaynaklara dayandırıldığı ifade edilmektedir (İzgi ve Türkmen, 2012; Uslu, 2014; Eraslan ve Cansaran, 2020). Bu bakımdan iş hayatındaki insan faktörünün detaylı incelenmesi ve nitelikli eğitim süreciyle desteklenmesi gerekmektedir.

Dünya genelinde, her 15 saniye içerisinde ortalama 153 işçi kaza geçirmektedir ve her 15 saniye içerisinde bir işçi kaza veya hastalık nedeniyle hayatını kaybetmektedir. Günlük 6.300 kişi iş kazası veya meslek hastalığı sonucu hayatını

kaybetmektedir (Baybora, 2019). Bu bilgilerden hareketle yıllık 2,3 milyondan fazla insan iş kazası ve meslek hastalığı sonucu yaşamını kaybetmektedir. İSG uygulamalarının kötü sonuçları ekonomik anlamda olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, İSG'nin ekonomik maliyetleri, her yıl ortalama dünya gayri safi hasılanın %4 oranına denk gelmektedir (Baybora, 2019).

Dünya genelinde işten kaynaklı kazalar ve mesleki hastalıklar, sosyal ve ekonomik sorunları da beraberinde getirmektedir. İş kazaları, Avrupa Birliği ve Türkiye olmak üzere dünyanın farklı ülkelerinde sosyal ve ekonomik zararlara sebep olmaktadır. Son zamanlarda etkin önlemler vesilesiyle, gelişmiş ülkelerde işten veya iş ortamından kaynaklı kazaların ve meslek hastalıklarının ciddi oranda azaldığı yönünde araştırmalar bulunmaktadır (Sarı, Baybora ve Oral, 2019). Türkiye'de çıkarılan yasalar ve mevcut mevzuat, işten kaynaklı kazaların ve meslek hastalıklarının önlenmesine önemli katkı sağlamıştır. Buna rağmen yüksek risk taşıyan sanayi, maden ve inşaat sektörlerinde ciddi önlemlerin alınmasına hala ihtiyaç duyulmaktadır (Sarı, Baybora ve Oral, 2019).

Yukarıda izah edilen nedenler dolayısıyla İSG konusunda düzenlemeler yapmak hem ulusal ve hem de uluslararası yasal bir zorunluluk haline gelmiştir. Her ne kadar uluslararası antlaşmalara taraf olmak egemen devletin inisiyatifinde olsa da İSG konusunun önemi uluslararası toplum tarafından içselleştirilmiş ve devletler uluslararası kuruluşların sözleşmeleri, direktifleri ve bildirgeleri sebebiyle iç hukukta da ciddi bir dönüşüm yaşamıştır. Bu amaçla, Türkiye'de de uluslararası sözleşmeler ve Avrupa Birliği uyum kriterleri kapsamında 2012 yılında 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu çıkarılmıştır (Eser, 2020).

2.1 İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramı

İSG kavramı, Sanayi Devrimi'nin çarpıcı ve olumsuz şartlarında önemli bir sorun olarak ilk defa gündeme gelmiştir. Liberal devlet anlayışının bir getirisi olan sözleşme serbestisi doğrultusunda oldukça ağır şartlarda çalıştırılan işçiler devletin müdahale etmemesi nedeniyle kendileri hak arayışı içine girmişlerdir. Zira sanayi devrimi ile birlikte işçiler sefalet ücreti karşılığında oldukça uzun çalışma saatlerine zorlanmaktaydılar. Bu nedenle İSG'ye yönelik gelişmelerin tabandan gelen bir ayaklanma ve direnişle sağlandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak İSG'ye yönelik gelişmelerin hala gelişim ve dönüşüm içinde olduğunu da not etmek gerekir,

teknolojik gelişmeler, yeni iş alanları bu alanda yapılan çalışmaların canlı tutulmasına sebep olmaktadır (İleri, 2014; Çiçek ve Öçal, 2016).

İSG kavramı; anlaşılacağı üzere "iş sağlığı" ve "iş güvenliği" olmak üzere iki kavramın birleşmesinden meydana gelmiştir. İş sağlığı; daha çok çalışanların çalışma esnasında bedensel ve ruhsal olarak iyilik halinin korunmasını ve çalışanların çalışma ortamında kaynaklanabilecek hastalıklara karşı korunmasını esas almaktadır (Yılbaşı, 2017). Daha çok çalışma ortamının sağlık koşulları ve çalışanların sağlığıyla ilgilenmektedir. İş güvenliği ise; çalışma sırasında çalışanın kullandığı araç ve gereç gibi teknik meselelerin kişinin güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek şekilde dizayn edilmesini içermektedir (Güler, 2016). İş güvenliği, çalışma ortamında karşılaşılabilecek tehlikelerin ortadan kaldırılmasını veya tehlikelerin zarar verilmeyecek şekilde azaltılmasını, iş kazalarının önlenmesini ve güvenli çalışma ortamının sağlanmasını amaçlamaktadır (Sarıbaş, 2021).

2.1.1. İş sağlığı ve güvenliğinin tanımı ve önemi

İSG, esas anlamda çalışma ortamında bulunan çalışanların sağlığını ve güvenliğini sağlamakla birlikte işletmelerin güvenliğini ve üretimin güvenli bir şekilde devam etmesini sağlamayı amaç edinmektir (Yegin, 2015). Bu bakımdan İSG, çalışanları ve işyerlerini ilgilendiren sağlık ve güvenlikle ilgili teknik, tıbbi ve hukuki konuları kapsamaktadır (Balkır, 2012).

İSG ile ilgili gerekli hassasiyetler gösterilmediği durumlarda kişisel, sosyal ve iktisadı açıdan birtakım olumsuzlukların yaşanması muhtemeldir. Bu nedenle İSG'nin amaçlarını kişisel, sosyal ve iktisadi açıdan değerlendirmek gerekir. Kişisel açıdan baktığımızda, çalışanların ve sosyal çevrenin iş kazaları ve meslek hastalıkları tehlikelerine karşı korunması ile beden ve ruh bütünlüğü muhafaza edilebilir (Şen, 2015). Sosyal açıdan baktığımızda; çalışanlar ve sosyal çevre, İSG tedbirlerinin alınmadığı bir işyeri ortamında çalıştıklarında veya bulunduklarında zamanla tedirginlik duyan sağlıksız bir özelliği edinmeye başlarlar ve bu durum toplum içinde sağlıksız bireylerin artmasına sebep olmaktadır. İktisadi açıdan baktığımızda; işe bağlı kazalar ve mesleki hastalıklar işverenler için doğrudan maliyetlerin artmasına sebep olmaktadır ve bu maliyetler İSG önlemleri için harcanacak maliyetlerin üzerinde bir orana tekabül etmektedir. Bu gibi durumların yaşanmaması için işverenler, güvenlik kurallarını ve tedbirlerini ihmal etmemelidir (Şen, 2015).

Bu kapsamda işyerlerinde çalışanları rahatsız edebilecek ve üretimi durdurabilecek, iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı birtakım tedbirler alınmak zorundadır. Nitekim bununla ilgili ILO, 161 sayılı Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sözleşmede işletmelerin İSG'yi sağlamak maksadıyla yapmakla yükümlü oldukları birtakım görevleri sıralamıştır (Öztuna, 2017):

- Olası risklerin tanımlanmasını ve değerlendirilmesini yapmalıdır.
- Çalışanların sağlığını ve güvenliğini etkileyebilecek faktörleri gözetmelidir.
- İşyeri ve çalışma ortamıyla ilgili olmak kaydıyla işlerin planlanması ve organizasyonu konusunda çalışanlara tavsiyelerde bulunmalıdır.
- İşyerini ilgilendiren yeni teçhizatların değerlendirilmesi ve test edilmesi gibi ve çalışmayla ilgili uygulamaların düzeltilmesine ilişkin programların geliştirilmesine katılmalıdır.
- Sağlık, güvenlik, hijyen, ergonomi ve koruyucu donanım gibi konularda tavsiyelerde bulunmalıdır.
- Çalışanların sağlık gözetimini yapmalıdır.
- Çalışanların yapılan işe uygunluğunu sağlamalıdır.
- Mesleki rehabilite çalışmalarına katkıda bulunmalıdır.
- Sağlık, hijyen ve ergonomi konularında bilgi, eğitim ve öğretim sağlamada iş birliği yapmalıdır.
- İlk yardım ve acil durum tedavi hizmetleri konusunda gerekli örgütlemeyi yapmalıdır.
- Meydana gelen iş kazası ve oluşan meslek hastalıkları analizlerine katılmalıdır.

Gün geçtikçe olumsuz çalışma şartlarının neden olduğu iş kazaları ve meslek hastalıkları, tüm işyerlerinde İSG konusunu daha da önemli hale getirmektedir. Nitekim Sosyal Güvenlik Kurumunun verilerine göre; her yıl ortalama "1000" çalışan iş kazası sebebi ile hayatını kaybetmektedir. Bu yaşanan kazalar İSG'nin önemini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle bakıldığında İSG; çalışan açısından, iş kazaları ve meslek hastalıkları açısından, yönetsel etik açısından, işveren açısından ve sosyal açıdan büyük önem arz etmektedir (Horozoğlu, 2017).

İSG'nin sağlanmasında işçi, işveren ve devlet birbirinden etkilenen ve birbirini etkileyen bir bütün olarak görülmektedir. Bu bütünsel mekanizmadaki unsurların birinde meydana gelebilecek bir aksaklık iş kazalarına, meslek hastalıklarına ve çalışma ortamı şartlarının daha da kötüleşmesine neden olacaktır (Altan Tekin, 1991).

Bu sorunların yaşanmaması için çalışma hayatında bulunan işçilerin İSG kurallarına uymaları, işverenlerin iş yerlerinde İSG ile ilgili eğitim ve yönetim faaliyetlerini takip etmeleri ve devletin İSG kapsamında işyerlerini denetlemeleri ile mümkündür ve böylece iş kazaları ve meslek hastalıkları önlenebilir ve olumsuz çalışma şartları iyileştirilebilir (Erol, 2015).

Dünya genelinde iş kazalarının, meslek hasatlıklarının artması ve çalışma şartlarının kötüleşmesi nedeniyle İSG'ye daha çok önem verilmiş ve bu nedenle İSG konusunda çalışmalar yapacak bağımsız bir bilim dalına ihtiyaç duyulmuştur (Baybora, 2019). Bu bilim dalı; işletme, mühendislik, iktisat, istatistik, psikoloji, sosyoloji, iş hukuku, sosyal güvenlik, ergonomi gibi bilim dallarından yararlanmaktadır. Bu nedenle disiplinler arası bir bilim dalı özelliğine sahiptir. Bu bilim dalı, çalışma hayatıyla ilgili eğitimler vermekte, çalışma hayatının sorunlarını araştırmakta ve yaptığı bilimsel çalışmalar ile sorunlara çözüm önerileri sunmaktadır (Serin ve Çuhadar, 2015).

İSG, çalışma ortamında bulunan çalışanların, işverenlerin ve iş ortamında bulunan diğer insan ve canlıların hayatlarını korumayı esas almakla birlikte işyerlerini ve işletme malzemelerini de korumayı amaçlamaktadır. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu gereklilikleri yerine getirilmediği ve önlemlerinin alınmadığı işyerlerinde iş kazaları ve meslek hastalıkları meydana gelmektedir. Meydana gelen bu hadiseler çalışanları, işvereni, devleti ve toplumu maddî ve manevî anlamda olumsuz etkilemektedir. İSG konusu, çalışma hayatı yönünden incelendiğinde aslında işçinin, işverenin, devletin ve toplumun bu anlamda bir kültür sorunu ile karşı karşıya kaldığı söylenebilir. İSG konusu, çalışma hayatında göz ardı edilmeyecek bir husustur. İş kazaları ve meslek hastalıkları; insana, çalışma ortamına, işin niteliğine, denetim eksikliğine ve eğitim eksikliğine bağlı nedenlerle meydana geldiğini söylemek mümkündür.

2.1.2 İş sağlığı ve güvenliğinin gelişim süreci

Dünyada ve Türkiye'de sanayinin gelişmesi eş zamanlı ve paralel olarak gelişmediğinden İSG'nin gelişim süreci; Dünya'da İSG'nin gelişim süreci ve Türkiye'de İSG'nin gelişim süreci şeklinde iki başlık halinde incelenmektedir (Baybora, 2019).

2.1.2.1 Dünyada iş sağlığı ve güvenliğinin gelişim süreci

On yedinci yüzyılda İSG, bilimsel anlamda ilk defa konu edilmeye başlanmıştır. İSG ile ilgili ilk defa bilimsel çalışmalar yapan İtalyan bilim insanı Bernardino Ramazzini (1633-1714) olmuştur. Ramazzini, "İşçi Hastalıkları Üzerine Tez" başlıklı eseriyle meslek hastalıklarına ilişkin bilgilere yer vermiştir (Serin ve Çuhadar, 2015).

On sekizinci yüzyılda; İngiltere'de Sanayi Devrimi yaşanmış ve kısa süre içerisinde tüm Avrupa'ya yayılmıştır. Bu dönemde fabrikalarda çalışmak amacıyla köyden kente doğru hızlı bir göç meydana gelmiştir. Sanayi Devrimi'nin olumsuz şartları nedeniyle fabrikalarda iş kazaları yaşanmış ve çalışanlar sağlık sorunlarıyla mücadele etmiştir. Başta İngiltere olmak üzere değişik ülkelerde İSG ile ilgili bazı yasalar çıkarılmıştır. Bu yasalar ile fabrikaların şartları iyileştirilmiş ve iş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenmesi için özel tedbirler alınmıştır (Çiçek ve Öcal, 2016).

On dokuzuncu ve yirminci yüzyılda; Sanayi Devriminin gerçekleşmesi ile beraber bazı ülkelerde İSG konusundaki gelişmeler hız kazanmıştır. İngiltere, 1802 yılında "Çırakların Sağlığı ve Morali" başlıklı yasa çıkarmıştır. 1833 yılında "İngiltere Fabrika Yasası" çıkarılmıştır. Ülke genelinde uygulanmaya konulan bir yasadır. Bu Yasa ile fabrikalardaki çalışma şartlarının iyileştirilmesi konusunda düzenlemeler yapılmıştır. İşyerlerinin denetimi için müfettiş atanması zorunluluk haline gelmiştir. 9 yaşından küçük çocukların işe alınmaları ve çalıştırılmaları yasaklanmıştır. 18 yaşından küçüklerin fabrikalarda 12 saatten fazla çalıştırılmaları yasaklanmıştır (Güler, 2016).

İskoçya'da İSG ile ilgili birtakım gelişmeler meydana gelmiştir. Robert Owen adlı fabrika sahibi, on yaşından küçük çocukların çalıştırılmasını yasaklamış ve çalışma saatlerini azaltmıştır. Genç ve yetişkin çalışanlar için eğitim programları hazırlamıştır ve işyerindeki çalışma şartlarının düzeltilmesi konusunda tedbirler almıştır. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde işe bağlı kazaların önlenmesi amacıyla Massachusetts eyaletinde ilk yasal düzenleme yapılmıştır ve 1836 yılında çocuk işçiler için kanun çıkarılmıştır. Fransa'da 1841 yılında makine ve ateş kullanılan fabrikalarda çocukların çalışma şartları konusunda iyileştirmeler yapılmıştır (Çiçek ve Öcal, 2016; Baybora, 2019). Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkelerinde, 1917 yılında Ekim Devrimi sonrasında İSG alanında gelişmeler yaşanmıştır. İlk tıp enstitüsü

bağımsız olarak Moskova'da faaliyete geçmiştir. 1922 yılında "İş Hijyeni Bölümü" açılmıştır (Atlı, 2018).

Yirminci yüzyılda; İSG konusunda uzman kişiler yetişmiş ve bu alanla ilgili bilimsel çalışmalar yapmışlardır. Nitekim ABD'de Allice Hamilton (1869-1970), 1919 yılında Harvard Üniversitesi'nde İSG alanında ilk kadın öğretim üyesi olarak göreve başlamıştır. Hamilton, işyerlerinde karşılaştığı kurşun zehirlenmesi üzerine çalışmalar yapmış ve işyeri koşullarının düzeltilmesi için birtakım girişimlerde bulunmuştur (Atlı, 2018). Dünya geneline kıyasla oldukça geç olsa da Türkiye'den de İSG alanında çalışmalar yapan bilim insanları çıkmıştır. Bilim insanı Prof. Dr. Muzaffer Aksoy, ayakkabı çalışanlarına yönelik araştırmalar yapmıştır. Araştırmaları sonucunda benzenin lösemiye yol açtığını tespit etmiştir. Aksoy, ABD'de 1977 senesinde benzenin yasal olarak sınırının "1 ppm" olarak düşürülmesini sağlayarak dünya literatürüne adını yazdırmış ilk Türk bilim insanı olmuştur (Kök Sevdalı, 2019).

Dünya'da meydana gelen bu gelişmeler ve İSG konusunda devletler tarafından yapılan bu çalışmalar uluslararası toplumu da harekete geçirmiş ve 1919 senesinde "Versailles Barış Antlaşması" ile "Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)", kurulmuştur ve daha sonra 1946 senesinde Birleşmiş Milletler Teşkilatına bağlı uzmanlık kuruluşu olarak faaliyet yürütmeye devam etmiştir. ILO, 1944 senesinde Philadelphia'da konferans düzenlemiştir. Bu konferansta, çalışanların yaşamlarının ve sağlıklarının korunması örgütün hedef ve amaçları arasında yer almıştır (Limon, 2012).

Dünyada İSG'nin tarihsel gelişim sürecine bakıldığında insanların çalışmaya başladığı günden itibaren çalışma şartları, sağlık ve güvenlik konuları dikkat çekmeye başlamıştır. Bu konulara ilgili duyan ve çalışma hayatının sorunlarına çözüm getirmek isteyen bilim insanları da çıkmıştır. Sanayi Devrimi ile birlikte köylerden fabrikaların bulunduğu kentlere hızlı bir iş göçü yaşanmıştır. İnsanlar sağlıksız koşullarda çalışmaya mecbur bırakılmış, işten kaynaklı kazalarda ve işten kaynaklı mesleki hastalıklarda artış meydana gelmiştir. Özellikle başta İngiltere olmak üzere, İskoçya, ABD, Fransa gibi ülkelerde iş yasaları çıkarılmıştır. Bu yasalar ile işçilerin çalışma şartları iyileştirilmiş, iş kazalarına ve meslek hastalıklarına karşı birtakım tedbirler alınmıştır.

2.1.2.2 Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliğinin gelişim süreci

Türkiye'de İSG'nin gelişim süreci, Osmanlı İmparatorluğu dönemine dayanmaktadır. İmparatorluk döneminde birtakım gelişmeler yaşanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu zamanında sanayileşme hareketleri 16. ve 17. yüzyıllarda daha çok atölye işçiliği ve küçük el sanatları şeklinde başlamıştır. II. Mahmut'un Padişah olduğu dönemde Sinop, İzmit, İstanbul tersanelerinde, gemi üretimi ile sanayileşme gelişimini sürdürmüştür. Tersanelerin kömür ihtiyacını karşılamak için 1829 yılında "Ereğli Kömür İşletmeleri" kurulmuş ve bu durum Osmanlı sanayisinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Daha sonra ilk firmaların kurulmasıyla İSG konusunda özellikle çalışanların iş koşullarıyla ilgili 1820 yılında yasal düzenlemeler yapılmıştır. 1850 yılında çıkarılan Polis Nizamnamesi ile detaylı düzenlemeler getirilmiştir (Karaoğlu, 2018).

İSG konusunda ilk çalışmalar 1850 yılında askeri amaçlı üretimler sırasında başlamıştır. Daha sonra kömür ocakları, madenler ve demiryolu yapımlarında görülmüştür (Yıldırım, 2010). Dilaver Paşa Nizamnamesi 1865 yılında ilk yasal düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Dilaver Paşa Nizamnamesi, padişahın onayından geçmemiştir ve bunun üzerine Ereğli Kömür Havzasında bulunan maden işletmelerinde uygulanmaya başlanmıştır. Bu Nizamname, 100 maddeden oluşmaktadır ve maden işletmelerinde günlük çalışma süresini 10 saat olarak belirlemiştir. Maadin Nizamnamesi de 1869 yılında kabul edilmiştir. Bu Nizamname, iş güvenliği kurallarına daha çok yer vermiş ve Dilaver Paşa Nizamnamesinin eksik kalan hususlarını tamamlamıştır. Nizamname ile madenlerde, doktor ve eczane bulundurma zorunluluğu getirilmiştir (Baybora, 2019).

Cumhuriyetin ilanından önce sosyal ve ekonomik konuların görüşülmesi amacıyla 17 Şubat 1923 tarihinde İzmir'de Birinci İktisat Kongresi düzenlenmiştir. Türkiye İktisat Kongresi'ne davet edilen işçiler birtakım taleplerde bulunmuşlardır. Kongreye katılan işçi grubu, kendilerine amele denilmemesini, kendilerini işçi olarak kabul etmelerini, ihtiyaç duydukları sağlık hizmetlerinin geliştirilmesini, mesai sürelerinin günlük ortalama 8 saat olarak kabul edilmesini ve haftalık tatil ihtiyaçlarının karşılanmasını talep etmişlerdir (Baloğlu, 2013).

Cumhuriyetin ilanından sonra günlük yaşamı kolaylaştırmak, sosyal ve ekonomik hayatta kolaylık sağlanması amacıyla farklı konularla ilgili yasalar çıkarılmıştır. 1924 yılında 394 sayılı "Hafta Tatili Kanunu" çıkarılmıştır. Bu Kanun

resmi ve özel kurumlarda çalışanlara haftada bir gün tatil hakkı tanımıştır. Çalışanların dinlenerek işe başlamalarını güvence altına almıştır. 1926 yılında 818 sayılı "Borçlar Kanunu" çıkarılmıştır. Bu Kanun işverene, işçiyi koruma yönünde çeşitli borçlar yüklemiştir. 1930 yılında 1593 sayılı "Umumi Hıfzıssıhha Kanunu" çıkarılmıştır. Bu Kanun iş yaşamında bulunan çocuk ve kadın çalışanları koruma altına almıştır. İşyerlerinde hekim bulundurma ve revir açma zorunluluğunu getirmiştir. 1935 yılında 2739 sayılı "Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun" çıkarılmıştır. 1936 yılında 3008 sayılı "İş Kanunu" çıkarılmıştır. Bu Kanun ilk iş kanunu olarak kabul edilmektedir. İSG konusunda sistemli ve ayrıntılı düzenlemeler getirmiştir. 1945 yılında "İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu" çıkarılmıştır. Bu Kanun İSG konusunda esas düzenlemeler getirmiştir. Bu Kanunları 1971 yılında 1457 sayılı ve 2003 yılında 4857 sayılı İş Kanunları takip etmiştir. 1945 yılında 4792 sayılı "İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu" çıkarılmıştır ve ardından 4772 sayılı "İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu" çıkarılmıştır. 1964 yılında 506 sayılı "Sosyal Sigortalar" Kanunu çıkarılmıştır (Karaoğlu, 2018; Güler, 2016; Baybora, 2019).

2006 yılında 5510 sayılı "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu" çıkarılmış ve 2008 yılından itibaren zaman içerisinde kademeli olarak hayata geçmiştir. 1967 yılında 3008 sayılı "İş Kanunu" yerine 931 sayılı "İş Kanunu" çıkarılmıştır. 2011 yılında 6098 sayılı "Türk Borçlar Kanunu" çıkarılmış ve "1 Temmuz 2012" tarihinde yürürlüğe konulmuştur. Kanun işverene işçiyi gözetme borcu getirmiş ve işverene hukuki sorumluluklar yüklemiştir. Son olarak da ILO ve AB düzenlemeleri çerçevesinde 20 Haziran 2012 tarihli 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu düzenlenmiştir. Türkiye'nin, 2004 yılında 155 ve 161 sayılı ILO Sözleşmelerini kabul etmesi ve AB üyelik sürecine girmesi nedeniyle ülke şartlarına uygun bir İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun çıkarılması önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu doğrultuda 20 Haziran 2012 tarihinde 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu çıkarılmıştır (Karaoğlu, 2018; Güler, 2016; Baybora, 2019).

Türkiye'de İSG'nin tarihsel gelişim sürecine bakıldığında Türkiye'de İSG ile ilgili gelişmeler geçmişten günümüze zaman içerisinde durmadan devam etmiştir. İSG ile ilgili yasal düzenlemeler ve yapısal değişiklikler yapılmıştır. İşyeri ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi, çalışanların sağlık ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik birtakım tedbirler alınmıştır.

2.2 İş Sağlığı ve Güvenliğinin Bileşenleri

Bu başlık altında ergonomi, iş hijyeni, İSG kültürü, iş kazaları ve meslek hastalıkları, iş kazaları ve meslek hastalıkları kavramları ve istatistikleri hakkında bilgiler verilmiştir.

2.2.1 Ergonomi

Ergonomi kavram olarak, insan mühendisliği ve iş bilimi olarak bilinmektedir (Keskin, 2017). Ergonomi konusu, çeşitli bilim dalları ile de alakalıdır. Ergonomi, mühendislik, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, fizyoloji, çalışma ekonomisi, tıp ve yönetim gibi bilim dallarını ilgilendirmektedir (Aytaç ve Kaya, 2019). Ergonomi, insanın ve makinelerin özelliklerini inceleyerek bunların birbirleriyle uyumunu araştıran ve inceleyen bilim dalı veya disiplini olarak kabul edilmektedir (Sabancı ve Sümer, 2015).

Ergonominin temel görevi, insanın yeteneğinin, kişisel, düşünsel ve fiziksel özelliklerinin araştırılmasıdır (Aytaç ve Kaya, 2019). Bu nedenle ergonomi genel olarak, insanı fiziki ve psikolojik yönden incelemektedir. İnsan ve iş uyumunu karşılıklı olarak esas almaktadır. Hem işin insana hem de insanın yapılan işe uygun olmasını dikkate almaktadır. Bu kapsamda temel amacı, minimum yorgunlukla maksimum verimliliği elde etmektir. Zira aksi durum söz konusu olduğunda çalışanlarda yorgunluk ve verimsizlik ortaya çıkacaktır (Köksüz, 2019).

Ergonominin bu kapsamda amaçlarını çeşitlendirmek de mümkündür. Bu amaçlardan bir kısmını şöyle sıralanabilir: Sağlıklı ve güvenli bir iş ortamı oluşturarak işle ilgili araçların, makinelerin ve donanımların o işte çalışan kişilere uygun hale getirilmesidir. Çalışanların psikolojik ve sosyal yönden rahat edebilecekleri bir iş ortamı oluşturmak da bu amaç kapsamındadır (Köksüz, 2019). Böylelikle İSG sağlanacak ve çalışanlar işten kaynaklı kazalara ve mesleki hastalıklara karşı korunacaktır. Ayrıca çalışanların işten ve iş ortamından kaynaklı yorgunluktan ve stresten uzak kalması da sağlanmış olacaktır (Köksüz, 2019).

İşyerlerinde çalışanları ergonomik açıdan rahatsız edebilecek birtakım sorunlar bulunmaktadır. Bu nedenle çalışanların rahat edebilmesi maksadıyla işyerlerinde ergonomik açıdan birtakım tedbirler alınmak zorundadır. Bu tedbirler şöyle sıralanabilir (Keser, 2009; Öztuna, 2017):

- İSG uygulamaları gözden geçirilmek suretiyle bu kapsamda yeni tedbirler alınmalıdır.
- İşyerinin uygun bölümlerinde işyeri ortam atmosferinin kaliteli hale getirilmesi maksadıyla müzik veya görsel yayınlardan yararlanılmalıdır.
- İşyerindeki fiziksel çalışma şartlarının çalışanların rahat edebilecekleri şekilde dizayn edilmelidir.
- İşyerinde sağlığı tehdit edebilecek risk unsurlarına karşı denetimler sıklaştırılmalı ve çalışma ortamının uygunluğu kontrol edilmelidir.
- İş istasyonlarının fiziksel koşulları çalışanlara göre dizayn edilmelidir.
- İşyerlerinde işyeri hekimi, güvenlik uzmanı ve diğer sağlık personelleri istihdam edilmelidir.

Her iş kolunda olduğu gibi eğitim iş kolunda faaliyet gösteren kurumların da ergonomi şartları dikkate alınmalı ve iyileştirilmelidir. Öğretmenlerin rahat edebilmesi, sağlık ve güvenlik açısında güvende olmaları kurumların ergonomik özelliklerinin öğretmenlere uygun olmasıyla mümkündür. Eğitim kurumlarının ergonomik özellikleri eğitim çalışanlarını ve öğrencileri olumsuz anlamda etkilemektedir. Bu sebeple eğitim kurumlarında ergonomi oldukça önemli bir konu olarak görülmektedir. Zira eğitim kurumlarında verimli ve kaliteli eğitimin sağlanması, kurumun ergonomik şartlarına bağlıdır. Ergonominin temel prensipleri gözetilmek şartıyla tasarlanmış bir eğitim ortamında çalışanların bedensel ve ruhsal sağlık kalitesi yükseleceğinden eğitimin kalitesi ve veriminde artış meydana gelecektir (Demir, 2018). Eğitim kurumlarında ergonominin ilkeleri gözetilmek şartıyla öğretmen ve öğrencilerin yaş ve beden yapılarına uygun sınıf ve atölyeler oluşturulduğunda öğretmen ve öğrenciler bedensel ve ruhsal olarak sorun yaşamadan verimli bir halde çalışmalarını sürdürecektir (Demir, 2018).

2.2.2 İş hijyeni

Hijyen kavram olarak insan sağlıyla ilgili alınabilecek her türlü önlemi içermektedir ve sağlık konularını kapsayan bilim dalı olarak kabul edilmektedir (Tözeren, 2015). İş hijyeni; iş ortamında hastalık oluşturabilecek, işgörenin sağlık ve iyilik halini bozabilecek, işgörenler ve toplumdaki fertler arasında huzursuzluk ve verimsizlik meydana getirebilecek çevresel tehlikeleri ve stresleri önceden görebilen, değerlendirebilen ve kontrol altına almasını sağlayan teknik, sosyal bilim ve sanattır (Ural, 2018).

İş hijyeni uygulamaları dört temel adımdan oluşmaktadır; tehlikelerin belirlenmesi, tehlikelerin değerlendirilmesi, tehlikelerin kontrol altına alınması ve çalışanların eğitimidir. İş hijyenine konu olan tehlikeler; psikolojik, sosyal, ergonomik, fiziksel, kimyasal ve biyolojik tehlikelerdir. Bu tehlikeler, çalışanların sağlığını doğrudan etkilemektedir (Ural, 2018).

Eğitim kurumlarında hijyenin oldukça önemli bir yere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Eğitim kurumlarının hijyen şartları çalışanları ve öğrencileri etkilemektedir. Eğitim mekanlarında bulunan eğitim çalışanlarının ve öğrencilerin sağlıklı ve güvenli bir şekilde eğitim ve öğretim faaliyetlerine katılmaları için eğitim kurumlarında hijyen kurallarına uyulmalı ve hijyen şartları yerine getirilmelidir. Kurumlarda hijyen kurallarının ihmal edilmesi ve hijyen şartlarının yerine getirilmemesi tehlike ve risklerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu olumsuzluklar eğitim çalışanlarının ve öğrencilerin hastalanmalarına, eğitim ve öğretim faaliyetlerini aksatmalarına ve onların çalışma motivasyonlarının düşmesine neden olmaktadır.

2.2.4 İş Kazaları ve meslek hastalıkları

İş kazasıyla ilgili farklı tanımlar yapılmakta ve kazalar farklı nedenlere dayandırılmaktadır. Kaza; vücut bütünlüğünü ruh veya beden yönüyle engelli hale getiren ya da ölüme sebebiyet veren olaydır (Yazıcı, 2016). Dünya Sağlık Örgütü iş kazasını; çalışanların yaralanmalarına, araç-gereçlerin zarara uğramasına veya üretimin aksamasına neden olan olaylar şeklinde tanımlamaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü de iş kazasını; çalışanların yaralanmalarına ve işyerinin zarara uğramasına sebep olan ani olaylar şeklinde tanımlamıştır (Koç ve Akbıyık, 2011). İş kazaları; sosyolojik, psikolojik, fizyolojik, çevresel ve teknik birçok nedene bağlı meydana gelmektedir (Yegin, 2015).

Meslek hastalıklarıyla ilgili de farklı tanımlar yapılmakta ve hastalıklar farklı nedenlere dayandırılmaktadır. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (2012)'na göre meslek hastalığı; mesleki risklerden kaynaklanan hastalıktır. Başka bir tanımla da ifade etmek gerekirse meslek hastalığı: geçici veya sürekli hastalık, sakatlık veya ruhi arıza halleridir (Över, 2019). İşe bağlı mesleki hastalıklara neden olan etkenler de kimyasal, fiziksel, biyolojik ve tozlardan oluşmaktadır (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2013; Sancı, 2017).

2.2.5 İş Sağlığı ve güvenliği kültürü

Sağlık ve güvenlik kültürünün anlaşılması için öncelikle kültür kavramını tanımlamak gerekir. Kültür; insan topluluklarının kendine has özelliklerini ortaya çıkaran, oluşturulan ve simgelerle ifade edilen duygu, düşünce ve davranış şekilleridir (Yegin, 2015). Başka bir ifadeyle kültür, toplumların yaşam biçimidir. Kültür; toplumların hal, hareket kodları, giyimleri, davranış normları ve inanç sistemlerini kapsamaktadır (Canöz, 2009).

Güvenlik kültürü, büyük kazalar ve felaketler sonucunda ortaya çıkmış bir kavramdır. Güvenlik kültürü, kavram olarak ilk defa 1986 yılında Çernobil nükleer kazası sonunda OECD Nükleer Ajansı tarafından 1987 yılında hazırlanan raporunda kullanılmıştır. Ayrıca 1988 yılında Kuzey Denizi'nde yer alan "Piper Alpha Petrol Platformu"nda ortaya çıkan kaza sonucunda hazırlanan raporda ve 1988 yılında "Clapham Junction Demiryolu Kazası"ndan sonra hazırlanan raporda güvenlik kültürü kavramı yer almıştır. Raporda kazanın güvenlik kültüründeki eksiklikler nedeniyle meydana geldiği vurgulanmıştır (Dursun, 2011; Dursun, 2013).

Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu (IAEA) 1991 yılında güvenlik kültürünü "değer, tutum, yetkinlik ve davranış örüntülerinin ürünü" olarak yeniden tanımlamıştır (Saraç, 2016). Başka bir tanıma yer vermek gerekirse güvenlik kültürü; işçilerin işletmelerdeki tehlikelerle karşılaşmalarını ve tehlikelere maruz kalmalarını azaltmayı hedefleyen durum ve davranışlar bütününden oluşmaktadır (Güler, Derin ve Şahin, 2018).

Güvenlik kültürü, iki boyutta incelenmektedir. Birinci boyutta, güvenliğe ilişkin inanç, tutum ve değerler bulunmaktadır. İkinci boyutta, güvenliğe ilişkin yapılar, uygulamalar, kontroller ve politikalar yer almaktadır (Saraç, 2016). Güvenlik kültürü; görünen ve görünmeyen bileşenlerden oluşmaktadır. İSG kültürünün %10'u görünen bileşenlerdir. Bunlar; kurallar, prosedürler, istatistikler ve davranışlardır. Güvenlik kültürünü, %90 oranında da görünmez bileşenler oluşturmaktadır. Bu bileşenler, dillendirilmeyen inanç veya kurallardır. İnançlar, iş güvenliğine etki etmekte olup işletme kültürü içerisinde gizli yer edinmektedir (Yegin, 2015).

Güvenlik kültürü, örgüt veya kurum kültürünün bir alt basamağını oluşturmaktadır. Bu nedenle işletmelerde veya kurumlarda önemli bir konu olarak görülmektedir. Örgüt kültürü; örgüt ya da işletmelerde bulunan çalışanların

davranışlarına yön veren inanç, değer, davranış ve alışkanlıklar bütünüdür (Büfe, 2018). Kurum kültürü, herhangi bir kurumda mevcut bulunan ve yeni gelmiş olanlara öğretilen ortak kurallar ve değerler bütünüdür. Kurum kültürü, kurumu diğer kurumlardan farklı kılan ve üyeleri tarafından paylaşılan bir anlamlar sistemi olarak görülmektedir (Kılıç, 2015). Bu açıklamalardan hareketle güvenlik kültürü, kurum kültüründen ayrı düşünülemez. Güvenlik mevzusu, çalışanları, kurumu ve çevreyi doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir. Özellikle İSG'yi ilgilendiren bir konu olduğunda tüm çalışanların ortak duygu, düşünce ve davranış halinde olmaları gerekmektedir.

İSG'nin sağlanmasında ve kalıcı hale gelmesinde kültür önemli bir faktördür. Dünya genelinde meydana gelen kazaların %90'ı çalışanların tehlikeli tutum ve davranışları nedeniyle gerçekleşmektedir (Yegin, 2015). Bu nedenle kültür konusu önemli bir konu olarak görülmektedir. Güvenlik kültürünün temelinde eğitim vazgeçilmez bir unsurdur. Bu bağlamda, güvenlik kültürü anlayışının yerleşmesi ve davranış haline getirilmesi amacıyla çalışanlara ihtiyaç duyulan eğitimlerin verilmesi gerekmektedir (Yılbaşı, 2017). İşletmelerde var olan güvenlik kültürüne olan inancın artmasıyla birlikte değer ve davranışlar gelişecektir. Böylece işten kaynaklı kazalar azalacak, işyeri güvenlik kültürü olgunlaşacak, meydana gelen hasarlar ve kaybedilen zaman azalacak, işletme kârlılığında artış sağlanmış olacaktır. İşletmelerde güvenlik kültürünün oluşturulması devletin, işverenin ve işçi sendikalarının üstlenecekleri rollere bağlıdır (Güler, Derin ve Şahin, 2018).

İSG kültürünün oluşturulması ve geliştirilmesi konusunda devlete, işverene, işçiye, sendikalara, üniversitelere ve meslek örgütlerine birtakım görevler düşmektedir. Taraflara ait İSG kültürünün oluşturulması ve geliştirilmesi yönündeki bu görevleri şu şekilde açıklamakta fayda vardır (6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012; Yegin, 2015; Duyar, 2021):

- Devletin İSG kültürünün sağlanmasında birtakım görevleri bulunmaktadır. Devlet; Kayıt dışı istihdama engel olacak önleyici politikaların geliştirilmesini sağlar. Çalışma hayatında çocuk işçiliğinin önlenmesini ve ortadan kaldırılmasına yönelik politikalar geliştirir. Cinsiyet eşitsizliğine karşı mücadele ederek gerekli yaptırımları uygular. Çalışanların sosyal güvenlik ihtiyaçlarını karşılayarak gelir dağılımı konusunda yaşanan adaletsizlikleri giderir ve insan onuruna yakışacak asgari ücret düzenlenmesini sağlar. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamındaki

işyerlerinde bulunan çalışanları İSG hizmetlerinden yararlandırır. Kamudaki sağlık hizmetlerini düzenleyerek meslek hastanelerini geliştirir ve yaygınlaştırır. İSG ile ilgili güvenli bir kayıt sistemi oluşturur. İSG denetimleri konusunda ihtiyaç duyulan sayı ve uygun nitelikte iş müfettişlerinin istihdam edilmesini sağlar. Sektörel bazda meydana gelen iş kazalarını bilimsel yöntemlerle analiz eder. Modern imkânlara sahip İSG enstitülerin kurulmasını sağlayarak bilimsel çalışmaların yapılmasını sağlar. Çalışanları yasalar ve uygulamalar ile güvence altına alır.

- İşverenin İSG kültürünün sağlanmasında birtakım görevleri bulunmaktadır. İşveren; İşyerinde bulunan çalışanların eğitim almalarını sağlayarak onları bilgilendirir. Çalışanların İSG konusundaki görüşlerini alarak İSG faaliyetlerine katılmasını sağlar. Çalışanların sağlık ve güvenlikleri ile ilgili verilerin kaydedilmesini ve aktarılmasını sağlar. İş kazalarının bilimsel yöntemlerle analiz edilmesini sağlar. Çalışanlar için işyerinde kullanılacak kişisel koruyucu ve donanımlar konusunda onları bilgilendirir, gerekli eğitimleri almalarını sağlar ve gerek duyulan önlemleri alır. Çalışanlara yönelik İSG'nin neden önemli olduğu konusunda inandırıcı ve özendirici çalışmalar yapar. Çalışanların sağlığını ve güvenliğini amaç edinerek gerekli önlemleri alır. İSG ile ilgili ihtiyaç duyulduğunda gerekli maddi harcamalarda bulunur. Üretimin tüm aşamalarında verimlilikten ziyade çalışanları öncelikli hale getirir. Çalışanların zaman içerisinde meydana gelen teknik gelişmelere uyum sağlamlarını kolaylaştırır. İşyerinde veya işletmelerde risk değerlendirmesinin yapılmasını ve risk yönetimi uygulamalarının benimsenmesini sağlar. Tüm çalışanların İSG hizmetlerinden faydalanmasını sağlayarak işyeri sağlık ve güvenlik birimlerini destekler. İlk yardım ve acil yardım hizmetlerinin iyi bir şekilde organize edilmesini sağlar.
- Çalışanların ve işçi sendikalarının İSG kültürünün geliştirilmesi konusunda birtakım görevleri bulunmaktadır. Çalışanlar ve sendikalar; İşyeri, iş kolu ve üretim süreçleri konusunda gerekli bilgileri edinirler. Kanun, tüzük ve yönetmeliklerin yaptırımlarını izleyerek gerekli denetimleri sağlarlar. İSG Kurullarına aktif katılarak çalışanları ve üyeleri bilgilendirirler. Risk değerlendirme ve risk yönetim süreçlerine katılarak gerekli iş ve işlemleri yaparlar. İş kazalarının bilimsel yöntemlerle analiz edilmesini sağlarlar. İş güvenliğini çalışma hayatının önceliği haline getirecek etkinliklerin (eğitim ve örgütlenme

gibi) düzenlenmesini sağlarlar. Kişisel koruyucu ve ekipmanların İSG kurallarına uygun şekilde kullanılmasını ve temin edilmesini sağlarlar.

- Üniversitelerin İSG kültürünün geliştirilmesi konusunda birtakım görevleri bulunmaktadır. Üniversiteler; İSG ve sosyal güvenlik politikalarına bilimsel katkı sunarlar. Güvenli kayıt sistemlerinin oluşturulması konusunda bilimsel katkı sağlarlar. İş kazalarını bilimsel yöntemlerle analiz ederek yayımlarlar. İSG alanında çalışacak insan gücünün sürekli eğitimine katkı sunarlar. İSG ile ilgili araştırmalarda bulunurlar ve laboratuvar çalışmalarını yaparlar. İSG ile ilgili akademik ortamların güçlendirilmesini sağlarlar. İşçi ve işveren kuruluşları ile iş birliği sağlarlar.
- Meslek örgütlerinin İSG kültürünün geliştirilmesi konusunda birtakım görevleri bulunmaktadır. Meslek örgütleri; İSG ve sosyal güvenlik politikalarına katkı sunarlar. İSG çalışanlarının yetiştirilmesi ve istihdam edilmesi süreçlerinde rol alarak ihtiyaç duyulan katkıyı sağlarlar. İSG çalışanlarının mezuniyet sonrası sürekli eğitimlerinin organizasyonu konusunda ihtiyaç duyulan katkıyı sağlarlar. İş kazalarının bilimsel yöntemlerle analiz edilmesine katkı sağlarlar.

İSG kültürü eğitim kurumlarında göz ardı edilmeyecek bir konudur. Eğitim kurumları, eğitim sisteminin amaçlarını gerçekleştirmek için güvenli mekânlarda eğitim ve öğretim faaliyetlerini yönetmek zorundadır. Öğretmen ve öğrenciler sağlıklı ve güvenli mekânlarda kendilerini iyi hissederek daha iyi performans gösterebilirler. Aksi durumda öğretmen ve öğrenciler tedirginlik duyarak, performans düşüklüğü ile birlikte başarısızlık gösterebilirler. Sağlık ve güvenlik kültürünün ihmal edildiği kurumlarda, eğitim ve öğretimin aksaması gibi olumsuz durumlar ortaya çıkmaktadır.

2.3 İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Kuruluşlar ve Çalışmalar

Bu başlık altında İSG ile ilgili kuruluşlar ve AB, İSG çalışmaları hakkında bilgiler verilmiştir. İSG konusunda faaliyet gösteren birtakım ulusal ve uluslararası kuruluşlar bulunmaktadır. Bunları sırlamak gerekirse; "Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)", "Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)", "Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı (OSHA)" ve "Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB)"dır. Bunlar İSG konusunda politikalar üretmekte, çalışma şartlarının iyileştirilmesi, kaza ve hastalıkların önlenmesi maksadıyla birtakım çalışmalar yapmaktadır.

2.3.1 Uluslararası Çalışma Örgütü

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO/UÇÖ), 1919 yılında imzalanan "Versailles Barış Antlaşması" kapsamında kurulmuştur. ILO, BM'ye bağlı bir uzmanlık kuruluşudur. ILO'ya şimdiye kadar 187 ülke üye olmuştur. Birleşmiş Milletler Teşkilatı (BMT) üyeleri, ILO Ana Sözleşmesi yükümlülükleri kabul ettiklerini bildirmeleri durumunda üyeliklerini aktifleştirebilirler. BMT'ye üye olmayan ülkeler, ILO Genel Konferansı'nın kararıyla üyeliğe kabul edilmektedir. Üyelikten çekilmeler de ILO Genel Müdürlüğü'ne yapılan bildirimle gerçekleşmektedir. Her yıl haziran ayında Uluslararası Çalışma Konferansı düzenlemektedir. Konferans karar organı niteliğini taşımaktadır. Konferans, üye ülkeden 2 hükümet, 1 işçi ve 1 işveren temsilcisinden oluşmaktadır. Uluslararası Çalışma Bürosu da yürütme organı niteliğinde olup Yürütme Kurulu ve Teşkilatın sekretarya hizmetlerini yerine getirmektedir (Aydın, 2014; ILO, 2018).

ILO'nun amacı; hükümetlerin, işverenlerin ve işçilerin çalışma standartlarını oluşturmak, politikalar belirlemek ve programlar geliştirmek üzere kadın ve erkek çalışanların ihtiyaçlarını sağlamaktır. ILO'nun çalışmaları; "Uluslararası Çalışma Konferansı", "ILO Yönetim Kurulu" ve "ILO Ofisi"nce gerçekleştirilmektedir. Bu yapılarda hükümet, işveren ve işçi temsilcileri yer almaktadır (Turhan, 2021).

ILO, şimdiye kadar 189 sözleşme kabul etmiş ve 204 tavsiye kararı almıştır. ILO tarafından kabul edilen sözleşmelerin sekiz tanesi temel sözleşme olarak kabul edilmektedir (As ve Önal, 2021).

ILO'nun 187 üyesinden biri de Türkiye'dir. Türkiye 18 Temmuz 1932 tarihinde ILO'ya üye olmuştur. Türkiye, ILO sözleşmelerin 59'unu onaylamıştır ve sözleşmelerin 55'i halen yürürlükte bulunmaktadır. Türkiye, 1932 yılında ILO'ya üye olduktan sonra çeşitli tarihlerde asil ve yardımcı ülke sıfatıyla Yönetim Kurulu çalışmalarına katılmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2018; As ve Önal, 2021).

2.3.2 Dünya Sağlık Örgütü

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 22 Temmuz 1946 tarihinde 61 ülkenin temsilcileri tarafından imzalanan Anayasa ile kurulmuştur. Bu Anayasa 26 ülke tarafından 7 Nisan 1948 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye, 2 Ocak 1948 tarihinde DSÖ'ye üyelik için başvurmuş ve 9 Haziran 1946 tarihinde 5062 sayılı Yasa ile DSÖ Anayasasını onaylayarak üyeliğini gerçekleştirmiştir. DSÖ; Genel Kurul, Yönetim

Kurulu ve Sekreterya birimlerinden oluşmaktadır. DSÖ, BM bünyesinde ILO ile birlikte İSG ve meslek hastalıkları konusunda çalışmalar yapmaktadır. DSÖ, insan sağlığı öncelikli olmak üzere İSG konusunda çalışmalarda bulunmaktadır. DSÖ'nün esas işlevi çalışma şartlarının ve çevresel hijyenin geliştirilmesini sağlamaktır (Mete, 2021; Kalkınma Bakanlığı, 2018).

2.3.3 Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı

Avrupa İSG Ajansı (OSHA), İspanya'nın Bilbao şehrinde 1994 yılında kurulmuştur. Ajans 1994 yılında çıkarılan 1994/2026/AT sayılı Tüzük kapsamında kurulmuştur (Koçak ve Koray, 2018). Ajans, Avrupa'daki işyerlerinin güvenliği ile ilgili bilgilerin toplanması, analiz edilmesi ve dağıtılması görevini üstlenmektedir. İşyerlerinde mevcut çalışma şartlarını geliştirmek amacıyla risk önleme kültürünün sağlanmasını hedeflemektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2018).

2.3.4 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

ÇSGB; Türkiye'de çalışma hayatını düzenleyen ve aynı zamanda yöneten sorumlu ana kurumdur ve 1945 yılında çıkarılan 3271 sayılı Yasa kapsamında kurulmuştur. ÇSGB; çalışma hayatını ilgilendiren konularda İSG ile ilgili kanun ve yönetmeliklerin düzenlenmesinden ve bunların uygulanmasından sorumlu resmi makamdır. Bakanlığın esas manadaki görevi, İSG ile ilgili tüm alanlarda çalışanların sağlıklı olmalarını ve güvenli çalışma ortamlarında çalışmalarını sağlamaktır. Bakanlık, 3146 sayılı ÇSGB'nin Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 2'inci maddesinde İSG ile ilgili belirtilmiş olan temel görevleri yerine getirmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2018). Bu görevleri şöyle sıralanabilir: Sağlık ve güvenliği sağlamak, sosyal güvenliği temin etmek, iş hayatını denetlemek, istatistikleri tutmak, diğer tedbirleri almaktır (Baloğlu, 2013).

ÇSGB, İSG ile ilgili temel görevlerini şu birimler aracılığıyla yerine getirmektedir: "İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü (İSGGM)", "İş Sağlığı ve Güvenliği Enstitüsü (İSGÜE)", "Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)", "İş Teftiş Kurulu (İTK)" "Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi (ÇASGEM)" (Kalkınma Bakanlığı, 2018).

2.3.5 Avrupa Birliği İş Sağlığı ve Güvenliği Çalışmaları

AB'nin temelleri, 1951 yılında imzalanan "Paris Antlaşması" ve ardından "Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu"nun kurulması ile atılmıştır. 1957 yılında imzalanan "Roma Antlaşması" ile "Avrupa Ekonomik Topluluğu" ve "Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu" kurulmuştur. 1968 yılında imzalanan "Brüksel Antlaşması" ile "Avrupa Topluluğu" kurulmuştur. 1992 yılında imzalanan "Maastricht Antlaşması" ile "Avrupa Birliği" kurulmuştur (Orhan, 2018).

Avrupa Birliği'nin temel organları; "Avrupa Konseyi", "Avrupa Parlamentosu", "Avrupa Komisyonu", "Adalet Divanı" ve "Sayıştay"dan oluşmaktadır. AB'de ayrı bir tüzel kişiliği bulunan "Avrupa İSG Ajansı" ve "Avrupa Kimyasallar Ajansı", "Avrupa İstatistik Ofisi" İSG alanında faaliyet gösteren ve bu alandaki politikaların uygulanmasında oldukça önemli bir yer tutan kuruluşlardır (Baloğlu, 2013). Avrupa Kömür Çelik Topluluğu AB'de İSG ile ilgili önemli temellerin atılmasında etkili olmuştur. Topluluk, madenlerde meydana gelen iş kazalarını azaltmayı hedeflemiştir. Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu, nükleer santrallere yönelik önlemler almış ve İSG konusunda düzenlemeler yapmıştır (Koçak ve Koray, 2018).

AB'nin İSG politikasını hukuksal manada oluşturan birtakım haklar bulunmaktadır. Bunlar; insan hakları, sosyal haklar, ekonomik haklar ve kültürel haklar olarak belirtilmektedir. AB'nin İSG anlayışını oluşturan birtakım belgeler bulunmaktadır. Bunlar; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, ILO Sözleşmeleri, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'dir (Koçak ve Koray, 2018).

AB'nin temelleri 1957 yılında imzalanan Roma Antlaşması'yla atılmıştır. Bu antlaşmada, çalışma şartlarının düzenlenmesine vurgu yapılmış ve AB'ye üye ülkeler arasında iş kazaları ve meslek hastalıklarıyla mücadele yapılması için iş birliği önerilmiştir (Koçak ve Koray, 2018).

AB, 1972 yılında düzenlenen Paris Zirvesi'nin ardından bağımsız Avrupa sosyal politikasını hedeflemiştir ve bu kapsamda oluşturduğu ilk "Sosyal Eylem Programı"nı 1978 yılında uygulamaya koymuştur. Konsey Kararı ile 1978 yılında kabul edilen "78/C 165/1" sayılı "İşyerindeki Sağlık ve Güvenliğe İlişkin Eylem Programı (1978-1982)" ile İSG faaliyetlerine ilişkin dört temel konuya ağırlık verilmiştir. Bunlar; işe bağlı kaza ve hastalıkların önlenmesi, çalışanların tehlikeli

maddelere karşı korunması, makine ve teçhizatın tehlikeli ve zararlı etkilerine karşı muhafaza edilmesi ve işyerlerindeki İSG yaklaşımlarının iyileştirmesidir. İlk Eylem Programı hayata geçirildikten sonra, çalışanların işyerlerindeki kimyasal, biyolojik ve fiziksel etkenlere karşı koruma şartlarının uyumlaştırılmasını hedefleyen "80/1107/EEC" sayılı Direktif 1980 yılında kabul edilmiştir. Sonrasında dört direktif daha yayımlanmıştır. Bunlar; "82/602/EEC" sayılı işçilerin kurşuna karşı korunması, "83/477/EEC" sayılı asbeste karşı önlemlerin alınması, "86/188/EEC" sayılı gürültü kirliliğine karşı önlemlerin alınması ve "88/364/EEC" sayılı diğer tehlikeli maddelere maruz kalmayı önleyen direktiflerdir (Baloğlu, 2013; Baloğlu, 2015).

AB tarafından, 1974 yılında çıkarılan "74/325" sayılı Konsey Kararı gereğince "Güvenlik, Hijyen ve Sağlığın Korunmasına İlişkin Danışma Komitesi" kurulmuştur. Komite 'de üye devletlerin hükümet temsilcileri, işçi ve işveren örgütlerinden ikişer temsilci bulunmak üzere elli dört üye yer almaktadır. Komite üyeleri Konsey tarafından atanmakta ve Başkan ise Komisyon tarafından tayin edilmektedir. Komite'nin temel görevi, sağlık, güvenlik ve hijyen konularında Komisyon'a yardımcı olmaktır (Baloğlu, 2013; Baloğlu, 2015).

AB'de İSG konusundaki en önemli adımlardan biri 1 Temmuz 1987 tarihinde yürürlüğe giren "Avrupa Tek Senedi"dir. Avrupa Tek Senedi (ATS); üye devletlerin iç pazarlarında mevcut uygulanan norm ve standart farklılıklarını ortadan kaldırmakla birlikte tek bir pazar oluşturulmasını hedeflemektedir. Ekonomik bütünleştirme ve derinleştirme sağlamayı amaçlamaktadır. Sosyal politikalara ilişkin mevzularda, oy çokluğu ilkesini benimseyerek Birliğin sosyal politika alanlarının geliştirilmesine önemli katkı sağlamaktadır. ATS'nin "118a" ve "100a" maddeleri İSG konusunda önemli düzenlemeler getirmiştir. Senedin "Sosyal Politika" başlıklı 3'üncü bölümünde bulunan "118a" maddesi; Birliğin yasama organı olan Konsey'e, İSG konusunda nitelikli çoğunlukla mevzuat çıkarma yetkisini vermiştir. Üye devletleri, işçilerin çalışma ortamındaki şartlarını iyileştirmeyi sağlamakla ve İSG konusunda her türlü tedbiri almakla yükümlü tutmuştur. ATS'nin "100a" maddesinin 3'üncü bendinde; Komisyon'un sağlık, güvenlik, tüketicilerin ve çevrenin korunmasıyla ilgili kapsamlı düzenlemeler yapabileceği belirtilmiştir (Baloğlu, 2013; Baloğlu, 2015).

Avrupa Birliği, istihdam ve ekonomi konusundaki perspektifini 23-24 Mart 2000 tarihinde Portekiz'de düzenlenen Avrupa Zirvesi'nde belirlemiştir. Burada, İSG konularına değinilmiştir. Gündeme gelen konular, Avrupa İSG Stratejilerine temel

olmuştur. Lizbon Zirvesi, Avrupa Birliği'nin 2000 yılı sonrasında planlanan politikalarını kapsamaktadır. Bu nedenle, 1989 yılında oluşturulan "89/391/EEC" sayılı "Çerçeve Direktif"iyle aynı öneme sahip olduğundan AB için ikinci bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir (Orhan, 2018).

Çerçeve Direktif (1989/391/EEC), Avrupa Birliği'nin İSG konusunda izlemiş olduğu katılımcı politikaların özeti niteliğinde kabul edilmektedir. Çerçeve Direktif, İSG yönetimi konusunda öneriler getirmiştir. İSG yönetimini ilgilendiren temel prensipleri şöyle sıralanabilir (Aydın, 2014):

- Önleme politikalarının geliştirilmesidir.
- Olası risk değerlendirilmesinin yapılması ve var olan risklerin ortadan kaldırılmasıdır.
- İSG kapsamındaki aşamaların ve olası risk değerlendirmelerinin rapor edilmesidir.
- Çalışanlara ve temsilcilerine eğitim, katılım, danışma ve bilgilendirme imkânı sunulmasıdır.

Avrupa Birliği ülkelerinde İSG politikalarını uygulamak, ulusal faaliyetlere yön vermek, amaç ve hedefleri açıkça ifade etmek amacıyla "Avrupa Birliği İSG Stratejileri" yayımlanmıştır. Bu stratejiler, belirli dönem aralıklarıyla geliştirilmektedir. Avrupa Birliği'nin "2002-2006", "2007-2012" ve "2013-2020" yılları arası dönemleri kapsayan stratejileri bulunmaktadır (Aydın, 2014).

AB'nin "2002-2006" yıllarına ait İSG stratejisine ilişkin aşağıdaki hedefler belirlenmiştir (Keçeci, 2020):

- İşyerlerinde çalışanların sağlıklı olmasıdır.
- İşyerlerinde risk önleme kültürünün geliştirilmesidir.
- İSG ile ilgili tüm paydaşların katılımının sağlanmasıdır.

AB'nin, "2007-2012" yıllarına ait İSG stratejisinde esas hedef; iş kazalarının %25 azaltılmasıdır. Bu amaca ulaşabilmek maksadıyla stratejide, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir (Aydın, 2014):

- Mevzuatın iyileştirilmesi ve sadeleştirilmesidir.
- Örnek uygulamaların paylaşılmasıdır.
- Farkındalığı arttırıcı kampanyaların düzenlenmesidir.
- Bilgi ve eğitimin verilmesidir.

- Avrupa Birliği mevzuatının uygulanmasıdır.
- Ulusal strateji planların teşvik edilmesidir.
- Ulusal strateji planlarda, etkilenebilecek sektörlerin ve işletmelerin hedeflenmesidir.
- İş kazaları ve mesleki hastalıkların azaltılması maksadıyla ulusal hedeflerin belirlenmesidir.
- Davranış değişikliğinin gerçekleştirilmesi ve önleyici kültürün geliştirilmesidir.
- Risklerin tanımlanması, risklerin değerlendirilmesi ve risklerin kontrolünün sağlanmasıdır.
- İSG'nin eğitim, sağlık ve araştırma alanlarında olduğu gibi ulusal politika ve AB politika alanlarına yayılmasıdır.

AB'nin, "2013-2020" yıllarına ait İSG stratejisi konusunda aşağıdaki hedefler belirlenmiştir (Orhan, 2018):

- Ulusal stratejiler geliştirilmelidir.
- KOBİ'lerin İSG politikalarına kolayca uyum sağlaması maksadıyla mevzuat kolaylaştırılmalıdır.
- Birliğe üye olan devletler İSG mevzuatlarını daha iyi uygulamalıdır.
- Birliğin var olan İSG mevzuatı kolaylaştırılmalıdır.
- İş gücünün yaşlanmasına, olası risklere ve mesleki hastalıklara karşı önlem alınmalıdır.
- İstatistiksel veri toplama işleri geliştirilmeli ve bilgi veri tabanı genişletilmelidir.
- Birlik içinde bulunan ulusal kuruluşlar ve uluslararası örgütlerin çalışmaları koordineli bir şekilde geliştirilmelidir.

AB kararları ve stratejileri doğrultusunda ÇSGB Türkiye'de özel sektör ve kamu kurumlarını ilgilendiren politikalar geliştirmiş, yasal ve yapısal düzenlemelerin oluşturulması hususunda çalışmalar yapmıştır. Bu kapsamda MEB da İSG ile ilgili politik kararlar almış, yasal ve yapısal düzenlemeler yapmıştır. MEB; İSG ile ilgili genelgeler, yönergeler, resmi yazılar ve tebliğler çıkarmıştır, millî eğitim şûralarında kararlar almış ve strateji planlarında mevcut durum analizleri yaparak hedefler belirlemiştir. MEB, bakanlık merkez ve taşra teşkilatlarına bağlı millî eğitim müdürlükleri bünyesinde İl İSG Teşkilatları ve İlçe İSG Bürolarını oluşturmuş ve okullar bünyesinde de bu doğrultuda kurulların oluşturulmasını sağlamıştır.

2.4 Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliğinin Yasal Dayanakları

Türkiye'de yapılan ve yürürlüğe giren İSG mevzuatının ve politikalarının hem ulusal hem de uluslararası dayanakları bulunmaktadır. Zira Türkiye İSG ile ilgili uluslararası sözleşmelere taraf olarak iç hukukunu bu sözleşmelerle uyumlu hale getirme çabası içerisindedir. Uluslararası yasal dayanaklar; ILO Normları, Birleşmiş Milletler Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi, Birleşmiş Milletler Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ve Avrupa Birliği Normları'dır. İSG'nin ulusal yasal dayanakları da 1982 Anayasası, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve ulusal İSG politika belgeleridir (Şen, 2015).

2.4.1 Uluslararası yasal dayanaklar

Türkiye'nin üyesi olduğu ILO, 1919 yılında Versay Barış Antlaşması ile kurulmuştur ve 1946 yılında BM'ye bağlı ilk uzman kuruluştur. ILO'nun çalışma hayatıyla ilgili çıkarmış olduğu birtakım standartları bulunmaktadır (Limon, 2012). Bu standartların yaklaşık olarak %80 oranı doğrudan ve dolaylı şekilde İSG konularıyla alakalıdır. ILO Anayasasıyla ilgili akit tarafları, ILO Anayasası'nın başlangıç kısmında belirtildiği üzere; evrensel ve kalıcı barışın sosyal adaletle mümkün olabileceğinden hareketle, çalışanların işten kaynaklı kazalara ve işten kaynaklı hastalıklara karşı korunmasını, çalışma şartlarının iyileştirilmesini, teknik ve mesleki eğitimlerin düzenlenmesini kabul ettiklerine dikkat çekmişlerdir. Ayrıca işçilerin iş kazalarına ve meslek hastalıklarına karşı korunmasının sosyal adaletin tesis edilmesinde önemli bir unsur olduğunu vurgulayarak İSG mevzusuna önem verdiklerini göstermişlerdir (Şen, 2015).

Türkiye, 1945 yılında kurulan Birleşmiş Milletlere (BM) üye olmuştur. BM'nin kuruluş anlaşması niteliğindeki BM şartını imzalamıştır. Türkiye BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesine de taraf olmuştur. Beyanname 30 maddeden oluşmaktadır. Beyannamenin 22, 23, 24'üncü maddeleri doğrudan İSG ile ilgili olduğundan bu kurallara uyma mecburiyeti bulunmaktadır (Gülsevgi, 2019). BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 22'nci maddesine göre her şahsın "sosyal güvenlik hakkı" bulunmaktadır, 23'üncü maddesine göre her şahsın "çalışma, işini seçme, adil ve uygun çalışma şartlarında çalışma, işsizlikten korunma, eşit işe mukabil eşit ücret alma, adil ve elverişli ücret alma, sendika kurma ve sendikalara üye olma hakkı" bulunmaktadır ve 24'üncü maddesine göre her şahsın "dinlenme, çalışma

müddetinin makul ölçüde sınırlandırılması ve ücretli tatil hakkı" bulunmaktadır (Aybay, 2006).

Türkiye 1976 yılında çıkarılan BM Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesini kabul etmiştir. Bu sözleşmenin 7'nci maddesine göre "herkesin adil ve elverişli çalışma koşullarından yararlanmak hakkı" bulunmaktadır. Bu hak, ilgili maddenin (b) bendinde belirtilen "Güvenlik ve sağlıklı çalışma koşulları" ile güvence altına alınmıştır (Şen, 2015).

Avrupa Topluluğunun temellerini oluşturan Roma Antlaşmasının 136'ncı maddesinde sosyal politikalara ilişkin ilke ve hedefler belirlenmiştir. Antlaşmanın 137'nci maddesinde belirtildiği üzere; çalışanların işten kaynaklı sağlık ve güvenliklerini korumak maksadıyla işin yapıldığı çevrenin düzenlenmesi, çalışma ortamlarının iyileştirilmesi, sosyal güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması ve çalışanların sosyal korunmaları konularında düzenleme yapılması, sağlığın ve güvenliğin muhafaza edilmesi hususunda daha iyi bir seviyeye ulaşılması hedeflenmiştir. Avrupa Tek Senedi, Avrupa Birliği İSG hukukunun esas dayanaklarından olup Roma Anlaşmasını değiştiren antlaşmalardan biri olarak kabul edilmektedir ve 1986 yılında onaylandıktan sonra 1 Temmuz 1987 tarihinde yürürlüğe girmiştir. AB Tek Senedi ile İSG konusundaki düzenlemelerde uyumluluğun sağlanması hedeflenmiştir. Ekonomik ve sosyal bütünleşmeye katkı sunacak politikaların öncelikli hale getirilmesi ve sosyal sorunlara daha çok yer verilmesi benimsenmiştir (Baloğlu, 2013; Baloğlu, 2015; Şen, 2015).

2.4.2 Ulusal yasal dayanaklar

Türkiye'de İSG'nin ulusal dayanakları 1982 Anayasası, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'dur. Türkiye Cumhuriyeti, öncelikle çalışma hayatını anayasa ile teminat altına almıştır. Anayasa'nın 48., 49., 50., 56. ve 60'ıncı maddeleri İSG'yi doğrudan ilgilendiren kanun maddeleridir. Anayasa'nın 48'inci maddesi "çalışma ve sözleşme hürriyeti", 49'uncu maddesi "çalışma hakkı ve ödevi", 50'nci maddesi "çalışma şartları ve dinlenme hakkı", 56'ncı maddesi "sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması", 60'ıncı maddesi "herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir" şeklinde hükümler içermektedir. Sonuç olarak İSG'yi doğrudan ilgilendiren kanun, tüzük, yönetmelik ve talimatların

Anayasa'nın sayılan maddeleri ile çelişemeyeceği teminat altına alınmıştır (Şen, 2015; 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982).

İSG konusunda çalışma hayatını düzenleyen 6098 sayılı "Türk Borçlar Kanunu" 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yasal düzenlemenin 417'nci maddesi ile işverenler, işçinin sağlığı ve güvenliği konusunda gerekli tedbirleri almakla yükümlü hale getirilmişlerdir. Buna göre; işçinin kişilik haklarının korunması, her türlü tacize karşı korunması, işçinin sağlığı ve güvenliğini ilgilendiren araç ve gereçlerin bulundurulması, kanun ve sözleşmelere aykırı şekilde işçinin zarar görmesi halinde her türlü zararın tazmin edilmesi gibi hususlar hükme bağlanmıştır (6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu, 2012).

İSG konusunda çalışma hayatını temel anlamda ilgilendiren kanun 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'dur. Bu Kanun, İSG konusunda kamu ve özel sektörü ilgilendiren tüm iş kollarını ve çalışanları ilgilendirmekle beraber bazı iş kollarını ve faaliyetlerini istisna tutmuştur. Bu düzenleme ile işçi ve işverenlere çeşitli konularda haklar verilmiş ve onlara çeşitli sorumluluklar yüklenmiştir. Kanunun amacı, işveren ve çalışanların yükümlülükleri hakkında birtakım bilgiler aşağıda verilmiştir (6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012):

- Kanunun amacı (Madde 1): İşyerlerinde İSG şartlarının sağlanması ve mevcut durumların düzeltilmesi için çalışanların ve işverenlerin görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülüklerini düzenlemektir.
- İşverenlerin yükümlülükleri (Madde 4): Çalışanlarıyla ilgili sağlıklı çalışma ortamı ve güvenliği sağlamaktır. Risklerin engellenmesi, çalışanlarına gerekli eğitim ve gerekli bilginin verilmesi, organizasyonun sağlanması, araç ve gereçlerin temin edilmesi, sağlık ve güvenlik önlemlerinin güncellenmesi ve mevcut şartların iyileştirilmesi için çalışmalar yapmaktır. Sağlık ve güvenlik tedbirlerini izlemek, denetlemek ve aykırılıkların giderilmesini sağlamaktır. Risk değerlendirmesini yapmak veya yaptırmaktır. Çalışanların görevlendirilmesinde onların sağlık ve güvenlik açısından işe uygunluğunu yani ergonomik şartları dikkate almaktır. Bilgi ve talimatı olmayan çalışanların hayati ve özel tehlikesi bulunan yerlere girilmemesi hususunda gerekli tedbirleri almaktır.
- Çalışanların yükümlülükleri (Madde 19): Çalışma arkadaşlarının ve diğer kişilerin sağlığını ve güvenliğini tehlikeye atabilecek davranışlardan kaçınmaktır. Taşıma ekipmanlarını, üretim araçlarını amacına ve kurallara bağlı olarak kullanmak ve

güvenlik donanımlarını doğru şekilde kullanmaktır. Kendilerine sağlanmış koruyucu donanımları amacına uygun ve doğru şekilde kullanmaktır. İşyerlerinde sağlık ve güvenlik açısından karşılaşabilecekleri tehlikeleri ve koruma önlemlerindeki aksaklıkları işveren veya çalışan temsilcisine vakit kaybetmeden haber vermektir. Denetimler sırasında tespit edilen eksiklik ve uygunsuzlukların giderilmesi hususunda işverenler veya çalışan temsilcisi ile iş birliği içerisinde hareket etmektir.

2.4.3 Ulusal iş sağlığı ve güvenliği politika belgeleri

ÇSGB, Türkiye'de İSG ile ilgili politika belgelerini hazırlamaktadır. ÇSGB, 155 sayılı ILO sözleşmesi gereğince Ulusal İSG Konseyi'nin de görüşlerini alarak Ulusal İSG Politika Belgelerini hazırlamaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 155 sayılı Sözleşmesi, Türkiye tarafından 2004 yılında onaylanmıştır. Bu sözleşme vesilesiyle 2005 yılında "Ulusal İSG Konseyi" kurulmuştur. Sözleşme kapsamında Türkiye'de, 25 Şubat 2005 tarihinde 755 sayılı "Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Genelgesi" çıkarılmış ve Genelge ile "Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi" kurulmuştur. Ulusal İSG Konseyi, üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının, diğer ilgili bakanlıkların, kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerini bir araya getirmektedir. Konsey, İSG hususunda yeni politikalar ve yeni stratejilerin belirlenmesine yönelik tarafların görüş ve düşüncelerini açıklamalarına imkân sunmaktadır (Baloğlu, 2013; Baloğlu, 2015).

Türkiye'de "Birinci Ulusal İSG Politika Belgesi", "2006-2008" yıllarına ait hazırlanmıştır ve sonrasında "2009-2013" yıllarına ait "İkinci Ulusal İSG Politika Belgesi" hazırlanmıştır ve daha sonra "2014-2018" yıllarına ait "Üçüncü Ulusal İSG Politika Belgesi" hazırlanmıştır. Hazırlanan "Birinci Ulusal İSG Politika Belgesi" 3 yıllık bir dönemi kapsamaktadır ve sonrasındaki belgeler de 5 yıllık dönemler için hazırlanmıştır (Kınlı, 2017).

Türkiye'de 2006 yılından bu yana yayımlanmış üç Ulusal İSG Politika Belgesi hazırlanmıştır ve bunları şöyle sıralamak gerekir (Kınlı, 2017):

- "2006-2008" yıllarına ait "I. Ulusal İSG Politika Belgesi"
- "2009-2013" yıllarına ait "II. Ulusal İSG Politika Belgesi"
- "2014-2018" yıllarına ait "III. Ulusal İSG Politika Belgesi ve Eylem Planı"

2006-2008 yıllarına ait hazırlanan 1. Ulusal İSG Politika Belgesi'nde ulusal hedef ve öncelikler şöyle belirlenmiştir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2006):

- AB standartlarına uygun İSG Kanunu çıkarılmalıdır.
- İSG düzenlemeleri çalışanların tamamını kapsamalıdır.
- İSG'ye ilişkin düzenlemeler bütün işyerlerinde yaygınlaştırılmalıdır.
- İSG hizmet birimleri etkin hale getirilmelidir.
- İş kazaları sayısı %20 oranında azaltılmalıdır.
- Meslek hastalıkları tanı sistemleri geliştirilmelidir.
- Kamu tarafından yürütülen İSG teknik destek hizmetleri %20 artırılmalıdır.

Türkiye'nin 2009-2013 yıllarına ait hazırlanan 2. Ulusal İSG Politika Belgesi'nde ulaşılması planlanan hedefler şöyle belirlenmiştir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2009):

- İSG Kanunu yürürlüğe girmeli ve ilgili mevzuat çalışmaları tamamlanmalıdır.
- Hazırlanan yeni mevzuatın hayata geçmesini sağlamak için ilgili taraflar ve kamuoyu bilgilendirilmeli ve tanıtım faaliyetleri Konseye üye olan kurum ve kuruluşlarca yürütülmelidir.
- Yüz bin işçide iş kazası oranı %20 oranında azaltılmalıdır.
- Beklenen ve tespit edilememiş işten kaynaklı mesleki hastalıkların vaka sayısı tespiti %500 oranında artırılmalıdır.
- İSG laboratuvar hizmetlerinin çalışan sayısı %20 oranında artırılmalıdır.
- İSG proje, eğitim ve tanıtım faaliyetleri %20 oranında artırılmalıdır.
- İSG çalışmaları yıllık olarak değerlendirilmelidir.

Türkiye'nin "2014-2018" yıllarına ait hazırlanan "3. Ulusal İSG Politika Belgesi ve Eylem Planı"nda aşağıdaki hedefler belirlenmiştir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2015):

- İSG faaliyetlerinin niteliği artırılmalı ve standart hale getirilmelidir.
- İşe bağlı kazaların ve mesleki hastalıkların istatistikleri ve kayıt sistemi geliştirilmelidir.
- Metal, maden ve inşaat sektörlerini kapsayacak şekilde her biri için iş kazası oranı azaltılmalıdır.
- Olası meslek hastalıkları belirlenerek ön tanılar toplanmalıdır.

- Kamu sektörü başta olmak üzere ve tarım sektöründe İSG'nin geliştirilmesine yönelik faaliyetler artırılmalıdır.
- Toplumda İSG kültürü yaygınlaştırılmalıdır.
- Tehlike ve çok tehlike arz eden işlerde "Mesleki Yeterlilik Belgesi" zorunlu tutulmalıdır.

Görüldüğü üzere Türkiye'de İSG ile ilgili sorumlu ana kurum ÇSGB'dir. ÇSGB, özel sektör ve kamu kurumlarını ilgilendiren ulusal İSG politika belgelerini hazırlamaktadır. Bu politikalar doğrultusunda özel sektör ve kamu kurumlarından İSG ile ilgili düzenlemeler, değişiklikler ve mevcut durumların iyileştirilmesi hususunda talepte bulunmaktadır. MEB da ulusal İSG politika belgeleri kapsamında gerekli yasal ve yapısal düzenlemeler yapmaktadır ve Bakanlık merkez ve taşra teşkilatlarında bulunan eğitim kurumlarında İSG ile ilgili çalışmalar yapılması hususunda gerekli talimatların yerine getirilmesini istemektedir.

2.5 Tutum

Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları eğitim kurumları için büyük önem taşımaktadır. Öğretmenlerin ve diğer eğitim çalışanlarının İSG'ye ilişkin tutumları, güvenlik kültürünün sağlanmasında, çalışma şartlarının iyileştirilmesinde, eğitim kurumlarında yaşanabilecek kazaların ve ortaya çıkabilecek hastalıkların önlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle araştırmamızda tutumla ilgili kavram ve bilgilere yer verilmesi büyük önem arz etmektedir.

2.5.1 Tutum kavramı ve tanımı

Tutum kavramı, insanı anlamak ve tanımlamak için kullanılmaktadır. İnsanın tutumları davranışları üzerinde önemli etkilere sahiptir. Bu nedenle insanları tanıma ve onların davranışlarını anlamlandırmak için onların tutumlarını öğrenmek ve anlamlandırmak gerekir. Literatürde tutumla ilgili araştırmacılar tarafından farklı tanımlar yapılmıştır. Allport (1935)'a göre tutum, yaşantı ve tecrübe sonucu ortaya çıkan, ilişkili olduğu bütün nesne ve durumlara karşı kişinin davranışları üzerinde yönlendirme veya dinamik bir etki gücüne sahip zihinsel ve duygusal hazır bulunuşluk durumudur. Görüldüğü üzere, tutumlarımız davranışlarımız üzerinde zihinsel ve duygusal etki gücüne sahip olduğu ifade edilmiştir. Thurstone (1931)'a göre tutum, psikolojik anlamda bir nesneye veya objeye yönelen pozitif veya negatif yoğunluk

durumudur (Akt. Çöllü ve Öztürk, 2014). İnceoğlu da tutumu, "bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir toplumsal konu, obje ya da olaya karşı deneyim, motivasyon ve bilgilerine dayanarak örgütlediği, duyuşsal ve davranışsal bir tepki, bir ön eğilim" şeklinde tanımlamıştır (İnceoğlu, 2011).

2.5.2 Tutumların önemi

Tutumlar ve inançlar arasında karşılıklı etkileşim bulunmaktadır. İnançlar ve tutumlar neden sonuç ilişkisine dayalı bağlantı içerisindedir. İnançlar, kendi iç dünyamız ile ilgili algı ve tanımlarımızın oluşturduğu sürekli duygulardır. İnançlarımız, bilgi, kanaat ve dini duygularımızı kapsayan psikolojik olaylardır. Tutumlar ise, değer yargılarının ve inançların içinde saklıdır (Çöllü ve Öztürk, 2014). Tutum, kendi dünyamız ile ilgili değer yargılarımıza ve inançlarımıza bağlı gelişen kendimizi tanıma süreçleridir. Tutumlar, inanç ve değer yargılarının sürekliliğine bağlı devam ederler. Tutum, gözlemlenebilen davranışlarımıza bağlı insana atfedilen bir eğilimdir. Tutumlar doğrudan gözlemlenemez ancak davranışlara yansıdığında gözlemlenebilme imkânı sağlanmış olur (Güney, 2009).

Tutumlar, duygu, düşünce ve davranış eğilimlerimizi birbiriyle uyumlu hale getirmektedir. Bu nedenle tutumları; bilişsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere üç şekilde açıklamakta fayda vardır (Çöllü ve Öztürk, 2014):

- Bilişsel öğe: Tutum nesnesine ilişkin düşünce, bilgi ve inanç bileşenleridir.
- Duygusal öğe: Tutum nesnesine ilişkin duygu ve değerlendirmelerdir.
- Davranışsal öğe: Tutum objesine ilişkin davranış eğilimini yansıtmaktır.

Doğuştan değil sonradan kazandığımız tutumlar bilişsel, duyuşsal ve davranışsal yönden insanı, birçok konuda olumlu ya da olumsuz açıdan etkilemektedir. Takındığımız tavırlar, aldığımız kararlar, yaptığımız işler ve planladığımız konular tutumlarımız neticesinde şekillenmektedir. Bu nedenle tutumlarımız hayatımızda önemli bir yere sahiptir (Güney, 2009).

2.5.3 Tutumların işlevleri

Tutumlar, kişilik yapımız ve davranışlarımız üzerinde önemli birtakım işlevlere sahiptir. Bu işlevler şöyle sıralanabilir (Batmaz ve İsen, 2006):

- Tutumlar insan için bir araç görevi gördüğünden, yararcı işlevlere sahiptir.

- Bir savunma mekanizması gibi benliğimizi koruduğundan, benliği koruma işlevi bulunmaktadır.
- Psikolojik kimliğimize ilişkin değerleri açıklayıcı özelliği olduğundan, benlik açıklayıcı işlevi bulunmaktadır.
- İnsanın dünyayı algılamasında bazı temel ölçütler geliştirebilmesini sağlayarak bilgi gereksinmesi yaratma işlevine sahip olduğundan, bilgi kazandırma işlevi bulunmaktadır.

2.5.4 Tutumların özellikleri

Tutumların bilişsel, duyuşsal ve davranışsal bileşenlerine ait bazı özellikleri bulunmaktadır. İnsanların sahip olduğu tutumlar, bu özelliklerdeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Tutumlarla ilgili birtakım özellikler şöyle sıralanabilir (Kağıtçıbaşı, 2006):

- Tutumlar, doğuştan değil yaşantı sonucu kazanılmaktadır.
- Tutumlar, geçici olmamakla birlikte belli bir süre devam etme özelliğine sahiptir.
- Tutumlar, insanın çevresini anlamasını kolaylaştırır.
- Tutumlar, insan ve obje arasındaki ilişkisinde bir yanlılık oluşturur.
- Tutumlar, karşılaştırmalar yoluyla, bir objeye ilişkin olumlu ya da olumsuz kanaat oluşmasını sağlar.
- Tutumların kişisel tutum ve toplumsal tutum şeklinde özellikleri vardır.
- Tutumlar, bir tepki şeklinden çok bir tepki gösterme eğilimidir.
- Tutumların olumlu ya da olumsuz davranışlara neden olma özelliği bulunmaktadır.

2.6 Öğretmenlik Mesleğinde İş Sağlığı ve Güvenliği

Bu başlık altında öğretmenlik mesleği, MEB İSG politikaları, MEB İSG teşkilatlanması, eğitim kurumlarında İSG çalışmaları, okul sağlığı ve güvenliği ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.6.1 Öğretmenlik mesleği

Öğretmenlik mesleği, devletin eğitim, öğretim ve yönetim görevlerini yerine getiren özel ihtisas mesleği olarak kabul edilmektedir. Öğretmenlik mesleği, Türk Millî Eğitim amaçlarına ve temel ilkelerine bağlı olmak üzere icra edilmektedir. Öğretmen adayları, öğretmenlik mesleğinin temel özelliklerine ve eğitim

formasyonuna sahip olmak için yükseköğrenim eğitimlerini almak zorundadırlar. Öğretmenlik mesleği; aday öğretmenlikten sonra öğretmenlik, uzman öğretmenlik ve başöğretmenlik şeklinde olmak üzere üç basamaklı kariyer sistemine sahiptir (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Bir mesleğin niteliği ve mesleğin icra edildiği ortam iş kazalarının yaşanmasında ve meslek hastalıklarının oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Çalışanların hangi meslek grubuna sahip oldukları ve ne tür görevler yaptıkları, İSG için önemli bir durumdur.

2.6.1.1 Öğretmenlerin mesleki görev ve sorumlulukları

Öğretmenlerin mesleki anlamda eğitim, öğretim ve yönetimle ilgili birtakım görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu görev ve sorumlulukları şöyle sıralamak mümkündür: Görevlerini mevzuat hükümleri çerçevesinde yerine getirmektedir. Bireyin nitelikli bir insan olarak topluma kazandırılmasını sağlayarak toplumsal kalkınmada belirleyici ve öncü rol üstlenmektedir (MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2013).

Öğretmenler; eğitim ve öğretim faaliyetlerini yönetmektedir. Eğitim ve öğretimle ilgili ders araç gereçlerini kullanmaktadır. Okulun her türlü eğitim ve öğretim faaliyetinde yer almaktadır. Eğitim ve öğretim standartlarını geliştirmektedir. Okul ve çevre ilişkisini kurmakta, geliştirmekte ve yönetime yardımcı olmaktadır. Tutum ve davranış yönünden örnek olmaktadır. Ders etkinliklerini planlamakta ve uygulamaktadır. Öğrencilere öğrenme ortamı sağlayarak öğrencileri, eğitim ve öğretim imkânlarından yararlandırmaktadır (MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2013).

Öğretmenler; özel eğitim ihtiyacı bulunan öğrencilerin eğitim ve öğretim faaliyetlerini yürütmektedir. Öğrencilere kişisel ve grupla çalışma alışkanlığı kazandırmaktadır. Öğrenci kulüpleri ve toplum hizmeti çalışmalarını yönetmektedir. Sınıfına ait rehberlik faaliyetlerini yapmaktadır. Yıllık, aylık, haftalık ve günlük ders planlarını yapmakta ve sorumlu olduğu dersleri okutmaktadır. Derslerle ilgili araştırma, uygulama ve deneyim sağlamaktadır. Aday öğretmenlere rehberlik yapmak ve ilgili işlemleri yürütmektedir. Ders yoklamasını almakta ve ders defterini doldurmakta ve imzalatmaktadır. İnceleme ve araştırma gezileriyle ilgili iş ve işlemleri yapmaktadır. Kurul, komisyon, ekip, öğrenci kulübü çalışmalarına katılmaktadır. Sınıf

rehberliği ve toplum hizmeti çalışmalarına katılmaktadır. Tören ve toplantılara, kurs ve seminerlere katılmaktadır. Çalışma takvimindeki tarihlerde okulda bulunmakta ve verilen görevleri yapmaktadır. Öğretmenler kurulu, zümre öğretmenler kurulu toplantısına ve diğer kurul toplantılarına katılmakta ve görevleri yerine getirmektedir (MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2013).

Öğretmenler; alanı konusunda bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip etmekte ve bu gelişmeleri eğitim ve öğretime yansıtmaktadır. Ders araç ve gereçlerinin temin edilmesi hususunda okul yönetimiyle iş birliği yapmaktadır. Kendisi ve görev alanıyla ilgili elektronik ortamdaki işlemleri ve kayıtları takip etmektedir. Öğrenci davranışları ve başarıları konusunda velilerle iş birliği yapmaktadır. İzinli sürelerde adres ve iletişim bilgilerini okul yönetimine bildirmektedir. Okul nöbet görevini yerine getirmektedir. Okul müdürü tarafından verilen diğer görev ve sorumlulukları yerine getirmektedir. Mesleki eğitim ve hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılmaktadır (MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2013).

Öğretmenlerin mesleki anlamda yerine getirdiği görev ve sorumluluklar ve çalışma ortamları, birer çalışan olarak zihinsel, bedensel, ruhsal olarak dolaylı ve doğrudan etkilenmelerine neden olmaktadır. Bu nedenlerden dolayı öğretmenlerin sağlığı ve güvenliği gündeme gelmektedir. Öğretmenlerin görevlerini yerine getirirken birtakım sağlık ve güvenlik sorunlarıyla karşılaşmaları İSG kapsamında değerlendirilebilecek hususlardır. Bu nedenle bir mesleğin niteliği ve çalışma şartları İSG için önemli bir konu olarak gündeme gelmektedir.

2.6.1.2 Öğretmenlerin memurlukla ilgili görev ve sorumlulukları

Öğretmenler 657 sayılı Devlet Memurları Kanun'a bağlı çalışan devlet memurlarıdır. Bu nedenle memur olarak birtakım görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bunları şöyle ifade etmek gerekir; sadakat borcu olmak, tarafsız olmak, devlete bağlı olmak, davranış ve işbirliği içinde olmak, yurt dışındaki davranışlarına dikkat etmek, mevzuata uymak, amirlerin emir ve talimatlarını yerine getirmek, kişisel sorumluluk almak, zararı karşılamak, kişilerin zararını karşılamak, mal bildiriminde bulunmak, basın organlarına bilgi ve demeç vermemek, resmi belgeleri, araç ve gereçleri yetkili yerler dışına çıkarmamak ve iadesini sağlamaktır (657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 1965).

Öğretmenler birer devlet memuru olarak birtakım temel haklara sahiptir. Bunları şöyle ifade etmek gerekir; uygulama isteme hakkı, güvenlik hakkı, emekli olma hakkı, görevden çekilme hakkı, müracaat, şikâyet ve dava açma hakkı, izin alma hakkı, kovuşturma ve yargılama hakkı, isnat ve iftiralara karşı korunma hakkı bulunmaktadır (657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 1965).

Öğretmenlerin birer devlet memuru olarak görevleri ile ilgili birtakım yasakları da bulunmaktadır. Bunları şöyle ifade etmek gerekir; toplu eylem hareketlerinde bulunmak, grev yapmak, ticaret ve kazanç sağlayan faaliyetlerde bulunmak, hediye almak ve menfaat sağlamak, personelinden menfaat sağlamak, gizli bilgileri açıklamak (657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 1965).

Öğretmenler 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında çalışan birer memurdurlar. Bu nedenle eğitim faaliyeti grubunda çalışan öğretmenlerin mesleki görev ve sorumlulukları ile birlikte çalışma şartları İSG'yi ilgilendiren konulardır.

2.6.1.3 Öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili görev ve sorumlulukları

Öğretmenler birer çalışan olarak İSG konusunda birtakım görev ve sorumluluklara sahiptir. Bunları 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 19. maddesine göre şöyle ifade edebiliriz; öğretmenler aldıkları eğitim ve talimatlar doğrultusunda, kendilerinin ve diğer öğretmenlerin sağlık ve güvenliklerini tehlikeye düşürmemekle yükümlüdür. Öğretmenler, çalıştıkları kurumlarda; makine, cihaz, araç, gereç, tehlikeli madde, taşıma ekipmanları ve diğer kurum araçlarını kurallara uygun kullanmalıdır. Bunların donanımlarını doğru kullanmalı, keyfi çıkarmamalı ve değiştirmemelidir. Kişisel koruyucu ve donanımları doğru kullanmalı ve korumalıdır. İş yeri ortamında ve ilgili binalarda sağlık ve güvenlik yönünden tehlike ve risk oluşturabilecek konularda işvereni (okul müdürünü) veya çalışan temsilcisini bilgilendirmelidir. Teftiş esnasında tespit edilen uygunsuzlukların ve mevzuata aykırı durumların giderilmesi konusunda, işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmalıdır. Görev alanında, İSG'nin sağlanması için işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmalıdır (6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012).

Öğretmenler birer çalışan olarak İSG ile ilgili 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında birtakım haklara sahiptir. Bunları ifade etmek gerekirse birer çalışan olarak öğretmenlerin; bilme, eğitim, görüş bildirme, katılma

(seçme ve seçilme), talep etme, çalışmaktan kaçınma, fesih hakları bulunmaktadır (6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012).

2.6.1.4 Öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri

Öğretmenler birer çalışan olarak İSG eğitimleri ile ilgili birtakım sorumlulukları bulunmaktadır. Bunları şöyle açıklamak gerekir: İSG ile ilgili uygulamada bulunan eğitim programları doğrultusunda İSG eğitimlerine katılırlar. Eğitimlerde edindikleri bilgileri yaptıkları iş ve işlemlerde uygular ve ayrıca bu konudaki talimatlara uymaya çalışırlar (Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2013).

Eğitim kurumları yöneticilerinin birer işveren veya işveren vekili olarak eğitim çalışanlarının eğitimi ile ilgili birtakım görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bunları şöyle açıklamak gerekir; işverenler (okul müdürleri, kurum yöneticileri), çalışanların İSG eğitimleri programlarını hazırlamakta ve uygulamakta sorumludur. İSG eğitimleri için uygun yerlerin ayarlanmasını, eğitim araç ve gereçlerini temin edilmesini sağlamaktadır. Çalışanların ilgili programlara katılmasını ve eğitime katılanları, katılım tutanakları ile kayıt altına alınmasını sağlamaktadır. Eğitim programlarına katılanlara eğitim belgesi düzenlenmesini sağlamaktadır (Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2013).

Öğretmenler birer çalışan olarak kaza ya da mesleki hastalık sonrası işe başlamadan önce İSG ile ilgili işe başlama eğitimi alırlar. İşe başlama eğitimleri her bir çalışan için en az iki saat olarak düzenlenmektedir. Yer veya iş değişikliği nedeniyle, iş ekipmanlarının değişmesi ve yeni teknoloji uygulanması nedeniyle ortaya çıkacak tehlike ve risklere karşı ayrıca eğitimler verilmektedir. İSG eğitimleri, değişen ve meydana gelen tehlike ve riskler dikkate alınarak düzenlenmektedir. Çok tehlikeli işyerlerinde yılda en az bir defa eğitim verilmektedir. Tehlikeli işyerlerinde iki yılda en az bir defa eğitim verilmektedir. Az tehlikeli işyerlerinde üç yılda en az bir defa eğitim verilmektedir. Temel eğitimler, işin devamı süresince belirlenmiş düzenli aralıklarla yapılmaktadır. Az tehlikeli sınıfa sahip işyerlerinde her çalışan için en az sekiz (8) saat, tehlikeli sınıfa sahip işyerlerinde her çalışan için en az on iki (12) saat, çok tehlikeli işyerlerinde her çalışan için en az on altı (16) saat eğitim düzenlenmektedir (Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2013).

Öğretmenler İSG ile ilgili farklı konularda birtakım eğitimler almaktadırlar. İSG eğitimleri; genel konular, sağlık konuları ve teknik konulardan oluşmaktadır. Bu konuları ayrı ayrı şöyle açıklamak gerekir (Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2013):

- Genel konular ile ilgili şu eğitimleri almaktadırlar: Çalışma mevzuatı, Yasal hak ve sorumluluklar, İşyeri temizliği ve düzeni, İş kazaları ve meslek hastalıkları nedeniyle doğan hukuki sonuçlar konusunda eğitimler almaktadırlar.
- Sağlık konuları ile ilgili şu eğitimleri almaktadırlar: Meslek hastalıkları sebepleri, Hastalıklardan korunma yöntemleri ve korunma tekniklerinin uygulanması, Biyolojik ve psikososyal tehlike ve riskler, İlkyardım eğitimi, Tütün etkilerinin insana yönelik zararları ve pasif etkileri konularında eğitimler almaktadırlar.
- Teknik konular ile ilgili şu eğitimleri almaktadırlar: Ergonomik, kimyasal ve fiziksel risk faktörleri, Elle kaldırma ve taşıma yöntemi, Parlama, patlama, yangın ve yangından korunma yöntemleri, İş ekipmanları ve kullanma yöntemleri, Ekranlı araçların kullanılması, Elektrikle çalışma, tehlikeler ve risklerin önlenmesi, İş kazası sebepleri ve kazalardan korunma yöntemleri ve tekniklerinin uygulanması, Güvenlik ve sağlık işaretlerini tanıtma, Kişisel koruyucu donanım ve kullanım şekli, Sağlık ve güvenlik kuralları, İş sağlığı ve güvenliği kültürü, Olası tehlike ve riskler karşısında tahliye ve kurtarma operasyonları konusunda eğitimler almaktadırlar.

Öğretmenlerin İSG'yi ilgilendiren konularda aldıkları eğitimler, eğitim kurumlarında ve öğretmenler arasında İSG kültürünün yer edinmesinde ve kalıcı hale gelmesinde önemli bir faktöre sahiptir. Bununla birlikte çalışanların İSG kapsamında nitelikli eğitime sahip olmaları, eğitim kurumlarında sağlığı ve güvenliği olumsuz etkileyebilecek tehlike ve risklerin ortadan kaldırılmasına katkı sunmakla birlikte iş kazalarının meydana gelmesini ve mesleki hastalıkların oluşmasını engelleyecektir.

2.6.2 Millî Eğitim Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Politikaları

MEB, iş kazalarına ve mesleki hastalıklara karşı İSG konusunda birtakım tedbirler almıştır. MEB ve ÇSGB, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik sürecinde; tehlikeli sınıfta bulunan meslekî ve teknik eğitim kurumlarına yönelik İSG'yi ilgilendiren birtakım konularda çalışmalar yapmıştır. Buna rağmen az tehlikeli sınıfta bulunan diğer eğitim kurumlarında İSG konusu pek fazla ciddiye alınan bir konu

değildi. Fakat zaman içerisinde, bütün eğitim kurumlarında farklı nedenlerden kaynaklı iş kazaları ve meslek hastalıkları meydana gelince kamuoyunu üzen haberler basına yansıyordu. MEB, tehlike ve risklere karşı gerekli tedbirleri almak için, 2012 yılında çıkan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na dayanarak 19/08/2014 tarihli 2014/16 sayılı İSG Genelgesi'ni yayımlamıştır. MEB, 2014/16 sayılı Genelge'de, sonrasında toplanan 19'uncu Millî Eğitim Şûrası'nda, "2015-2019" yıllarına ait stratejik planda ve "2019-2023" yıllarına ait stratejik planda, İSG konusuna özellikle hassasiyet göstermiştir. MEB'in İSG konusunda yapmış olduğu çalışmalar, başlıklar halinde açıklanacaktır.

2.6.2.1 Avrupa Birliği Kapsamında iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları

Türkiye'de İSG ile ilgili sorumlu ana kurum ÇSGB'dir. ÇSGB, özel sektör ve kamu kurumlarını ilgilendiren ulusal İSG politika belgelerini hazırlamaktadır. Bakanlık ulusal İSG politika belgelerini hazırlarken AB İSG politikalarını ve stratejilerini de dikkate almaktadır. Bu amaçla ÇSGB ve MEB, İSG ile ilgili ortak çalışmalar yapmıştır.

Önceki konularda belirtildiği üzere AB, "2002-2006" yılları arasında güvenlik kültürünü eğitim ve öğretimle pekiştirmeyi amaçlayan bir strateji geliştirmiştir. AB, "2007-2012" yılları arasındaki stratejisinde de güvenlik ve önleme kültürünü bir eylem planı olarak görmekteydi. Genç çalışanların risk grubunu oluşturduğunu göz önüne alarak sağlık ve güvenlik hususunda ihtiyaçların dikkate alınmasını vurgulamıştır (MEB, 2010).

AB'nin "2007-2012" yılları arasındaki sağlık ve güvenlik stratejisinde çeşitli hedeflerden bahsedilmiştir. Bu hedefler arasında; İSG kültürünün geliştirilmesinin teşvik edilmesi, İSG'nin eğitim ve öğretim programlarına entegre edilmesi, genç girişimcilerin İSG yönetimi konusundaki eğitimlerine önem verilmesi konuları yer almaktadır (MEB, 2010).

Avrupa İSG Ajansı, AB'nin İSG'nin eğitimle bütünleştirilmesi hususundaki faaliyetlerini desteklemek amacıyla 2002 yılından itibaren farklı çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalardan biri de "Avrupa İSG Eğitim Öğretim Bilgi Ağı (ENETOSH) Projesi"dir. Türkiye'den ÇSGB İSG Genel Müdürlüğü, bu Proje'de yer almıştır. Proje ile İSG'nin eğitime aktarılması ve yaşam boyu öğrenmenin sağlanması hedeflenmiştir. Yaşam boyu eğitim ile okul öncesi eğitimden bireyin emeklilik dönemini kapsayan

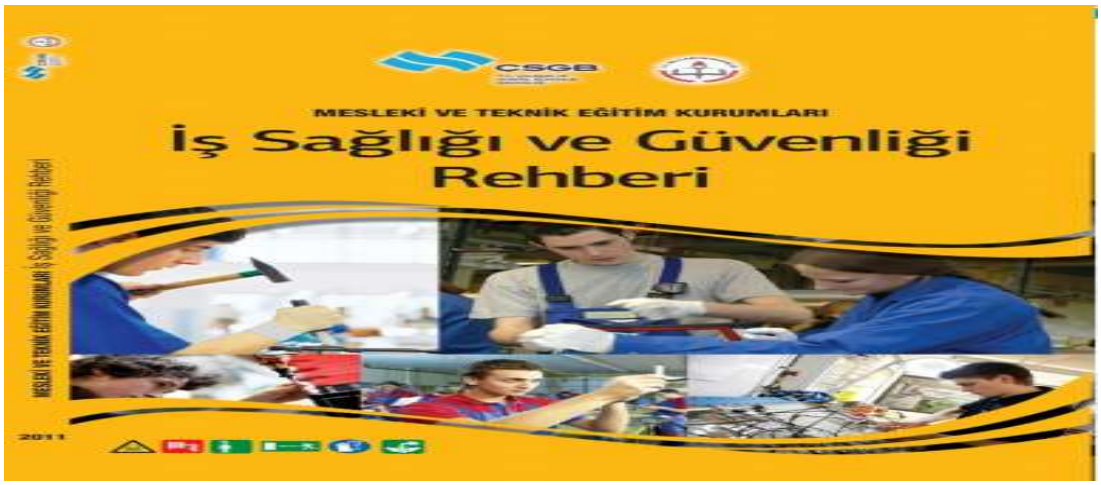
süreçte İSG ile ilgili eğitimlerin verilmesi, politikaların oluşturulması ve güvenlik kültürünün oluşturulması hedeflenmiştir (MEB, 2010).

ÇSGB ile MEB, AB Stratejisine uygun ortak çalışmalar başlatarak Mesleki ve Teknik Öğretim Kurumları için "Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları İş Sağlığı ve Güvenliği Rehberi" adıyla rehber kitap hazırlamıştır. Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları İSG Rehberi'ne göre; eğitim sektöründe İSG bağlamında mevcut durumu gösterecek herhangi bir kayıt sistemi veya bir belge bulunmamaktadır. Bu alanda, verileri derlemek, ihtiyaçları belirlemek ve tespit edilen konulara uygun gerekli politikaları oluşturmak amacıyla istatistiksel göstergelere ihtiyaç bulunmaktadır. Rehber kitap, okullarda İSG çalışmaları sırasında ihtiyaç duyulacak belgeleri sunmuş, okullar bazında sağlık ve güvenlikle alakalı kayıt sisteminin alt yapısını oluşturmuş ve yönetim sisteminin gereklerini yerine getirmiştir (MEB, 2010).

Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları İSG Rehberi, okullara İSG konusunda yol göstermek ve yapılacak çalışmalarda ihtiyaç duyulacak bilgi ve belgeleri sunmak amacıyla hazırlanmıştır (MEB, 2010).

Rehber kitap, sekiz bölümden oluşacak şekilde hazırlanmıştır. Rehber kitapta eğitim kurumlarında ihtiyaç duyulabilecek hususlarda eğitici ve bilgilendirici konular bulunmaktadır. Kitaptaki konu başlıklarını şöyle sıralamak gerekir (MEB, 2010):

1. Bölüm: "Mesleki ve Teknik Öğretim Kurumları İSG Politika Çerçevesi"
2. Bölüm: "İSG Mevzuatı"
3. Bölüm: "İSG Kontrol Listeleri"
4. Bölüm: "Risk Analizi ve Risk Değerlendirme Örnekleri"
5. Bölüm: "İSG Form ve Belgeleri"
6. Bölüm: "Kişisel Koruyucu Donanımlar"
7. Bölüm: "Uyarı İşaret ve Levhaları"
8. Bölüm: "İlk Yardım"

Şekil 2. 1: Mesleki ve teknik eğitim kurumları İSG rehberi (MEB, 2010)

İSG Rehberi'nde görevli ve sorumlu kişiler hakkında bilgiler bulunmaktadır. Bunları açıklamak gerekirse; okul müdürü sağlık ve güvenlik faaliyetlerinden sorumlu olarak belirtilmiş. Okulda oluşturulacak sağlık ve güvenlik kurulu; müdür yardımcısı, alan ve dal şefleri, okul öğrenci temsilcisi, okul aile birliği başkanı olmak üzere beş üyeden oluşmaktadır. Sağlık ve güvenlik kurulu, okulda bulunan sosyal kulüplerle (Sağlık Kulübü vb.) koordineli olarak çalışmalarını yürütmektedir (MEB, 2010).

Rehber kitapta eğitim kurumlarında oluşturulan İSG kurulunun birtakım görevlerinden bahsedilmiştir. Bu görevler şunlardır (MEB, 2010):

- Sağlık ve güvenlik faaliyetlerini koordine etmektir.
- Bildirilen eksikliklerin giderilmesini sağlamaktır.
- Acil durum tedbirlerini almaktır.
- Eğitim ve seminerler düzenlemektir.
- Bilgi, resim, afiş yarışmaları düzenlemektir.
- Satın alma ve muayene komisyonunda görev almaktır.
- Teknik mevzuata uygun, sağlık, güvenlik ve kalite standartlarını göz önünde bulundurarak malzeme ve teçhizatın alınmasını sağlamaktır.

İSG Rehberi'nde İSG denetimine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bunları şöyle açıklamak gerekir; Sağlık ve Güvenlik Kurulu'nu denetlemek üzere her eğitim ve öğretim yılı başında, okul öğretmenler kurul toplantısında bir veya üç kişiden oluşan denetleme üyesi seçilecektir. Denetleme üyeleri, her eğitim ve öğretim dönemi sonunda İSG Denetleme Kontrol Listesini kullanarak denetim faaliyetlerini yapıp

denetim sonuçlarını Okul Sağlık ve Güvenlik Kurulu (OSGK)'na bildirecektir (MEB, 2010).

Rehber kitapta, İSG'yi ilgilendiren kurullar hakkında bilgiler verilmiştir. Bunları açıklamak gerekirse; alan sayısının üçten fazla olması durumunda her alan kendi bünyesinde sağlık ve güvenlik kurulu oluşturacaktır. Alan sayısı belirtilen sayıdan az olduğu durumlarda Alan Sağlık Güvenlik Kurulu (ASGK)'nun görevlerini OSGK üstlenecektir. ASGK üyeleri; alan, dal şefleri, seçilecek öğretmen ve öğrencilerden oluşmaktadır. ASGK üye sayısı üçten az olmayacaktır (MEB, 2010).

Rehber kitapta belirtilen Alan Sağlık ve Güvenlik Kurulu'nun görevleri şunlardır (MEB, 2010):

- Sağlık ve güvenlik incelemeleri yapmaktır.
- Tespit edilen eksiklikleri Okul Sağlık ve Güvenlik Kuruluna bildirmektir.
- Bireysel güvenlik konusunda öğrenci ve öğretmenlere yardım etmek ve tavsiyelerde bulunmaktır.
- Sağlık ve güvenlik davranışının benimsenmesini teşvik etmektir.
- Sağlık ve güvenlik faaliyetlerini yürütmektir.

Rehber kitapta eğitim kurumlarında İSG kültürünün yer edinmesine ve kalıcı hale getirilmesine katkı sağlamak maksadıyla okul yönetimlerine ve okul çalışanlarına yol gösterecek bilgiler verilmiştir. Nitekim bu doğrultuda alınacak tedbirler ile tehlike ve risklerle mücadele edilebilir, çalışanların bedensel ve ruhsal iyilik halleri korunabilir ve eğitimde amaçlanan verimlilik sağlanmış olur.

2.6.2.2 Millî Eğitim Bakanlığı 2014/16 sayılı iş sağlığı ve güvenliği genelgesi

MEB, "19/08/2014" tarihli "48680469/10.06/3450084" sayılı "2014/16" sayılı İSG Konulu Genelge'yi çıkarmıştır. Bu Genelge'de MEB'e bağlı merkez ve taşra teşkilatı kurumlarında İSG ile ilgili birakım çalışmaların yapılması istenmiştir. Genelge'de; İşyeri Sağlığı ve Güvenliği Birimlerinin kurulması, okul ve kurumlarda risk değerlendirilmesinin yapılması, iş güvenliği uzmanlarının ve işyeri hekimlerinin görevlendirilmesi, eğitim kurumlarında çalışan personeller için İSG eğitimlerinin düzenlenmesi, tehlikeli ve çok tehlikeli iş kollarında çalşmakta olan personellere mesleki eğitimlerin verilmesi, işyeri ortam ölçümlerininin, analizlerinin ve tetkiklerinin yapılması, ilkyardım görevini üstlenecek personellerin görevlendirilmesi, eğitim kurumlarına yönelik İSG yönlendirme tabelalarının ve basılı dökümanlarının

hazırlanması, iş ekipmanlarının kullanımı ve kontrollerinin yapılması, eğitim kurumlarında ve toplumda İSG konusunda farkındalık yaratılması ve kültür oluşturulması çalışmalarının yapılması, okul ve kurumların İSG mevzuatına uygun şekilde denetlemelerin yapılması, MEB birimlerinde İSG uygulamalarının izlenmesi ve değerlendirilmesinin yapılması, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı okul ve kurumlarda çalışan personellere İSG ile ilgili eğitimlerin verilmesi, kurumların incelenmesi ve eksikliklerin giderilmesi hususları belirtilmiştir (MEB 2014/16 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Genelgesi, 19 Ağustos 2014).

2.6.2.3 Millî eğitim şûrasında iş sağlığı ve güvenliği

Millî Eğitim Şûrası; MEB'in yüksek danışma kurulu olmak üzere eğitim sistemini geliştirmek bununla birlikte niteliğini arttırmak maksadıyla eğitim ve öğretimi ilgilendiren mevzuları tetkik eder ve tavsiye kararları alır (Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliği, 2014).

MEB, 2014 yılından önceki millî eğitim şûralarında doğrudan İSG ile ilgili bir konuyu gündeme almamıştır. Şûra dokümanlarında ve literatürde buna benzer bir bilgi bulunmamaktadır. Özellikle 2012 yılında İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu çıkarıldıktan sonra, MEB 19 Ağustos 2014 tarihinde "2014/16" sayılı İSG Konulu Genelge'yi yayımlamış ve Bakanlık bünyesinde çalışmalar yapmıştır. Bu nedenle araştırmamızda İSG ile ilgili 2014 yılında toplanan On Dokuzuncu Millî Eğitim Şûrası ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

On Dokuzuncu Millî Eğitim Şûrası "02 Aralık 2014-06 Aralık 2014" tarihleri arasında toplanmıştır. Millî Eğitim Şûrası'nda okul güvenliği ile ilgili konular gündeme gelmiş ve bu konuda tavsiye kararları alınmıştır. Millî Eğitim Şûrası Genel Kurulu'nda İSG kapsamında birtakım tavsiye kararları alınmıştır. Okullarda yaşanmakta olan güvenlik problemlerinin çözümü ve önlenmesi maksadıyla okullar için kapsamlı okul güvenliği eylem planlarının hazırlanması, okullarda fiziksel güvenlik başta olmak üzere psikolojik güvenliğin sağlanmasına önem verilmesi noktasında birtakım kararlar alınmıştır. Bakanlığın almış olduğu tavsiye kararları doğrultusunda, merkez ve taşra teşkilatlarında bulunan eğitim kurumlarında okul güvenliği ve psikolojik güvenliğin sağlanması amacıyla gerekli çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (MEB, 19. Millî Eğitim Şûrası, 2014).

On Dokuzuncu Millî Eğitim Şurasında okul güvenliğine yönelik alınmış tavsiye kararları şöyle sıralanabilir (MEB, 19. Millî Eğitim Şûrası, 2014):

- Okul güvenliğine yönelik eylem planları hazırlanmalı.
- Güvenliğe katkı sunanlar ödüllendirilmeli.
- Paydaşların güvenliğe ilişkin rol ve sorumlulukları tanımlanmalı.
- Güvenliğe ilişkin farkındalık sağlanması amacıyla eğitim hizmetleri sunulmalı.
- Okul servis sürücüleri her yıl eğitimlerini güncellemeli ve sertifikasız sürücüler çalıştırılmamalı.
- Güvenlikle ilgili uzmanlar yetiştirilmeli ve istihdam edilmeli.
- Güvenlik görevlisi ve sağlık personelleri görevlendirilmeli.
- Okulların geliş ve gidiş saatlerinde trafik polisi ya da trafik denetmenleri görevlendirilmeli.
- Okulların çevreleri yeterli aydınlatılmalı ve jeneratör bulundurulmalı.
- Okullar engelli bireyler için dizayn edilmeli.
- Okul yönetimlerine kaza ve yaralanmalara sebep olacak tehlike ve riskler için onarım ve tadilat ödeneği verilmelidir.
- Sağlık ve güvenlik açısından risk oluşturabilecek maddelerin satılmaması için denetimler yapılmalı.
- Sağlık ve hijyen için temiz içme suyu ihtiyacı sağlanmalı.
- Okul yöneticilerinin yetiştirilmesi ve seçilmesinde okul güvenliği ile ilgili birtakım hususlar göz önünde bulundurulmalı.
- Mevcut ve yeni yapılacak okullar öğrencilere ve öğretmenlere göre tasarlanmalı.
- Psikolojik güvenliğin sağlanması amacıyla öğretmenler için öfke kontrolü, çatışma yönetimi ve arabuluculuk konularını kapsayacak şekilde psikolojik eğitimler düzenlenmeli.

2.6.2.4 Strateji planlarında iş sağlığı ve güvenliği

İSG, olumsuz çalışma şartlarından kaynaklanan iş kazaları ve mesleki hastalıkların artması sonucu farklı sektörlerde olduğu gibi eğitim sektöründe de gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Bu sebeple MEB, strateji planlarda İSG ile ilgili önemli kararlar almaya ve bu kararları hayata geçirmeye çalışmıştır. Konunun anlaşılması açısından "stratejik plan" kavramını açıklamak gerekir. Stratejik plan; kamu kurumlarının orta ve uzun süreli amaçlarına, ilke ve politikalarına, belirlenmiş hedef

ve önceliklerine, performans kriterlerine ulaşmak maksadıyla izlenmesi önerilen yöntemler ve kaynakların dağılımını içermekte olan plandır (Önsal, 2011).

MEB, 19 Ağustos 2014 tarihinde "2014/16" sayılı İSG Konulu Genelge'yi yayımladıktan sonra hazırlamış olduğu stratejik planlarda İSG'yi doğrudan ilgilendiren kavramları kullanmış, durum analizleri yapmış ve hedefler belirlemiştir. Bu nedenle araştırmamızda 2014 sonrası hazırlanan strateji planları ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

MEB'in "2015-2019" yıllarına ait stratejik planında İSG ile ilgili mevcut durum analizi yapılmış ve hedefler belirlenmiştir. Planda, Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı çalışanları ile yapılan çalıştaylar, iç ve dış paydaş analizleri, bakanlık birimleriyle yapılan görüşmeler, Stratejik Plan Üst Kurulu toplantıları ve Bakanlığın mevcut durumunun analiz edilmesiyle güçlü ve zayıf taraflar ile fırsat ve tehditlerin belirlendiği ifade edilmiştir. Bu analizde "Zayıf Taraflar, Eğitim ve Öğretimde Kalite" başlığı altında "Okul ve kurumlarda güvenlik, sağlık ve hijyen koşullarının yeterlilik düzeyi" ifadesi yer almıştır. Stratejik Planda, "Eğitim ve Öğretim Sisteminin Sorun ve Gelişim Alanları" başlığı altında; "Paydaş analizi, kurum içi ve dışı analiz sonucunda Bakanlığın faaliyetlerine ilişkin gelişim ve sorun alanları tespit edilmiştir. Belirlenen gelişim ve sorun alanları üç tema altında gruplandırılarak plan mimarisinin oluşturulmasında temel alınmıştır" ifadesi yer almıştır. Bu başlık doğrultusunda Eğitim ve Öğretimin Kalitesi ile ilgili "Okul güvenliği, sağlığı ve hijyen; Zararlı alışkanlıklar ve şiddet eğilimi" ifadeleri yer almıştır (MEB Stratejik Planı, 2015).

MEB, "2015-2019" yıllarına ait stratejik planda aşağıdaki hedefleri belirlemiştir (MEB Stratejik Planı, 2015):

- Okul sağlığı ve hijyen konularında bilinçlendirme çalışmalarının yapılması,
- Temizlik, güvenlik ve sekreterya alanlarında personel ihtiyacının karşılanması,
- Çalışanların motivasyon ve iş doyumunu arttıracak teşvik edici mekanizmaların geliştirilmesi,
- Engelli çalışanlara uygun görevlendirmelerin yapılması,
- Eğitim kurumlarının onarım ve bakım gereksinimleri için bütçe dağıtım ve kontrol mekanizmasının kurulması,
- Eğitim kurumlarına ait projeler için ihtiyaç programları, hijyen, enerji, konfor, maddi ve doğal kaynakların öncelikli hale getirilmesi,

- Yurt ve pansiyonların konaklama kalitesinin arttırılması, fiziki ortamların güvenlik, hijyen ve konfor durumlarının geliştirilmesi,
- Eğitim kurumlarının iş güvenliği, onarım ve bakım ihtiyaçlarının karşılanması,
- Okul bahçelerinin sosyal, kültürel, sportif etkinliklere uygun şekilde düzenlenmesi,
- Özel eğitime gereksinim duyan bireyler için eğitim kurumlarının fiziki ortamlarının uygun hale getirilmesi ve destek eğitim odalarının yaygınlaştırılması,
- Eğitim kurumlarının deprem tahkiki ile güçlendirilmesine ilişkin çalışmaların yapılması.

MEB'in, "2019-2023" yıllarına ait stratejik planında da İSG ile ilgili mevcut durum analizi yapılmış ve bu konuda hedefler belirlenmiştir. Planda, İSG ile ilgili güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler ile ilgili bilgiler açıklanmıştır. GZFT (Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler) diğer bir ifadeyle kurumların SWOT analizidir. Bakanlık GZFT analizinde tespit edilen güçlü yönleriyle ilgili olarak "Okul sağlığı ve güvenliği ile iş sağlığına ilişkin çalışmaların yapılması" ifadesini kullanmıştır. GZFT analizinde zayıf yönler ile ilgili olarak "Okul ve kurumlarda güvenlik, sağlık ve hijyen koşullarının yeterliliği" ifadesini kullanmıştır (MEB Stratejik Planı, 2019).

MEB "2019-2023" yıllarına ait stratejik planda "Faaliyet Alanları ile Ürün ve Hizmetlerin Belirlenmesi" başlığı altında "Fiziki ve Teknolojik Altyapı" ile ilgili aşağıdaki hedefleri belirlemiştir (MEB Stratejik Planı, 2019):

- Eğitim kurumlarının İSG ölçütlerine ve ihtiyaçlarına uygun şekilde düzenlenmesi,
- Eğitim kurumlarına ilişkin yapım, bakım, onarım, kontrol, koordinasyon ve mimari proje çalışmalarının yürütülmesi,
- Eğitim kurumlarının ortam standartlarının belirlenmesi ve fiziki imkanlarının niteliğinin arttırılması,
- Sivil savunma ve seferberlik hizmetlerinin planlı olarak yürütülmesi.

MEB stratejik planlarında İSG ile ilgili mevcut durum analizleri yapılmış ve yeni hedefler belirlenmiştir. MEB, bu analizler ve hedefler ile eğitim kurumlarında mevcut şartların iyileştirilmesini, iş kazalarına ve meslek hastalıklarına neden olabilecek tehlikelerin azaltılmasını, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin sağlıklı ve güvenli bir şekilde sürdürülmesini, kurumlarda ve eğitim çalışanları arasında sağlık ve

güvenlik kültürünün yer edinmesine ve kalıcı hale getirilmesine katkı sağlamayı amaç edinmiştir.

2.6.2.5 Diğer politikalar

MEB işyeri sağlık ve güvenlik çalışmalarının kanun ve yönetmelikler çerçevesinde yürütülmesi için aşağıdaki genelgeleri çıkarmıştır (Genelge, http://merkezisgb.meb.gov.tr/www/genelge/kategori/20, Erişim Tarihi: 24.05.2021):

- 19/08/2014 tarihli 2014/16 sayılı "İş Sağlığı ve Güvenliği Genelgesi" çıkarılmıştır. Genelgede, Merkez ve taşra teşkilatı okul ve kurumlarında İSG konusunda yapılacak iş ve işlemeler ile ilgili hususlar izah edilmiştir.
- 23/02/2018 tarihli 2018/8 sayılı "Pansiyonlu Okul Denetimleri Genelgesi" çıkarılmıştır. Genelgede, pansiyonlu okulların "Pansiyonlu Okul Denetim Kriterleri" doğrultusunda İSG ve Sivil Savunma ve Koruyucu Güvenlik hizmetlerinin il ve ilçe işveren ve işveren vekillerinin yönetimleri altında teknik bilgi ve yeterliliğe haiz uzmanlarca denetlenmesi gerektiği izah edilmiştir.
- 23/02/2018 tarihli 2018/7 sayılı "İş Sağlığı ve Güvenliği Mali İhtiyaçların Yönetimi Genelgesi" çıkarılmıştır. Genelgede, okul ve kurumlarda risk değerlendirmeleri sonucunda ortaya çıkan uygunsuzlukların giderilmesi amacıyla ödenek ihtiyacının belirlenmesi, süreçlerin yönetimi ve takip edilmesi hususları izah edilmiştir. Buna göre, risk ve tehlike yönetimine bağlı mali ihtiyaçların karşılanması amacıyla MEBBİS İSGB modülünde "Kurum Risk Tabanlı Ödenek Girişi" ekranının veri girişlerine açık hale getirildiği ve risk değerlendirmesi sonucunda ortaya çıkacak ödenek taleplerinin yerine getirilmesi hedeflenmiştir.
- 26/04/2018 tarihli 2018/10 sayılı "Okullarda Güvenlik Önlemlerinin Alınması Genelgesi" çıkarılmıştır. Genelgede, okul binaları ve eklentilerinde, çevrelerinde, eğitim ortamlarındaki olası tehlike ve risklere karşı koruyucu ve önleyici tedbirlerin aksatılmadan alınması hususları dikkate alınarak yönetilmesi gerektiği izah edilmiştir.
- 12/04/2019 tarihli 2019/5 sayılı "İş Ekipmanlarının Periyodik Kontrolleri Genelgesi" çıkarılmıştır. Genelgede, iş ekipmanlarının insan sağlığına, can ve mal güvenliğine zarar verilmeden kullanılması için kontrol edilmesi, etiketlenmesi, uygunluklarının rapor edilmesi, kontrollerinin süresince ve doğru bir şekilde yetkili kişilere, işveren veya işveren vekillerince yaptırılması gerektiği izah edilmiştir.

- 24/02/2020 tarihli 2020/3 sayılı "İlk Yardım Eğitim Hizmetleri Genelgesi" çıkarılmıştır. Genelgede, İlk Yardım Eğitim Merkezleri bünyesinde verilen hizmetlerin İl İSGB'lerin yönetiminde ve İl İSGB Koordinatörünün yapacağı planlama doğrultusunda İlk Yardım Eğitim Merkezi Mesul Müdürlerin sorumluluğunda gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Sağlık Bakanlığı tarafından yetkilendirilen "MEB İlk Yardım Eğitici Eğitim Merkezi" tarafından ilk yardım eğitmenlerinin yetiştirildiği belirtilmiştir. İl Millî Eğitim Müdürlüklerine bağlı 82 "İlk Yardım Eğitim Merkezi" bünyesinde verilecek eğitimlerin esasları izah edilmiştir.
- 17/11/2020 tarihli 2020/8 sayılı "Okul Kantinlerinde Satılacak Gıdalar ve Eğitim Kurumlarındaki Gıda İşletmelerinin Hijyen Yönünden Denetlenmesi Genelgesi" çıkarılmıştır. Genelgede, "öğrenci, kursiyer ve çalışanlara, doğru beslenme alışkanlıkları kazandırılması, sağlıklı beslenme ortamları oluşturulması ve bunların güvenilir gıdalara erişimleri hususlarında birtakım önlemlerin zorunluluk meydana getirdiği belirtilmiştir. Bu nedenle, Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulu'nun tavsiye kararlarına uygun olarak gıda işletmelerinde, okul gıdası kriterlerine uyum sağlanması, hijyen şartlarının oluşturulması, üretim ve servis aşamalarında öğrencilerin sağlığı bakımından risk oluşturabilecek sebeplerin ortadan kaldırılması amacıyla denetim, gözetim ve sistem yönetiminin uygun görüldüğü izah edilmiştir.
- 19/03/2021 tarihli 2021/13 sayılı "Afet ve Acil Durum Yönetimi Genelgesi" çıkarılmıştır. Genelgede, merkez ve taşra teşkilatı okul ve kurumlarında koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınması, öğrencilerin ve çalışanların sağlık ve güvenliklerinin sağlanması, afet ve acil durum yönetim süreçlerinin yürütülmesi sağlanarak ileride telafisi mümkün olamayacak can ve mal kayıpları ile karşılaşılmaması amaçlanmıştır. Süreç yönetiminde aksamaya fırsat verilmeden afet ve acil durumların hassasiyetle yönetilmesi gerektiği izah edilmiştir.

MEB işyeri sağlık ve güvenlik faaliyetlerini yürütmek için aşağıdaki yönergeleri çıkarmıştır (Yönerge, http://merkezisgb.meb.gov.tr/www /yonerge/kategori/56, Erişim Tarihi: 24.05.2021):

- 8/10/2020 tarihinde "Tip 1 Diyabetli Öğrencilerin Okul/Kurumlarda Bakımı ve Desteklenmesi Hakkında Yönerge" çıkarılmıştır. Yönerge'nin amacı, MEB'e bağlı okul ve kurumlarda eğitim görmekte olan "Tip 1" diyabetli öğencilerin okullarda

bakım ve desteklenmeleri ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir. Yönerge, öğrenciler, aileler, yöneticiler, öğretmenler, okul hemşireleri ve diğer okul personelleri ve servis şoförleri ile ilgili usul ve esasları kapsamaktadır.

- 12/04/2022 tarihinde "Okul Sağlığı Hemşirelerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönerge" çıkarılmıştır. Yönerge'nin amacı, MEB'e bağlı okullarda görevli bulunan okul sağlığı hemşirelerinin vermiş oldukları sağlık hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin usul ve esasları belirtmektir. Yönerge, MEB'e bağlı okullarda verilen okul sağlığı hemşirelik hizmetlerini kapsamaktadır.

MEB, gıda sağlığı ile ilgili tebliğ yazısı çıkarmıştır. 20 Haziran 2019 tarihinde 2019/29 sayılı "Okul Gıdası Logosu Uygulaması Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ" çıkarılmıştır (Tebliğ, http://merkezisgb.meb.gov.tr/www /teblig/kategori/39, Erişim Tarihi: 24.05.2021):

- 2019/29 Sayılı Tebliğ, MEB, Sağlık Bakanlığı ve Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından ortak protokolle hazırlanmış ve müştereken yürütülmektedir. Tebliğ'in amacı, MEB'e bağlı okul ve kurumlarda faaliyette bulunan kantin, büfe, kafeterya, çay ocağı benzeri gıda işletmelerinde satışı yapılan hazır ambalajlı "Okul Gıdası Logosu" kullanımına ilişkin hususları belirtmektir.

MEB işyeri sağlık ve güvenlik faaliyetlerinin yürütülmesi husunda farklı tarihlerde resmi yazılar çıkarmıştır (Merkez İSGB DYS Resmi Yazılar,http://merkezisgb.meb.gov.tr/www/merkez-isgb-dys-resmi-yazilar/kategori /23, Erişim Tarihi: 24.05.2021):

- 04/06/2015 tarihinde "İş Sağlığı Güvenliği Birim (İSGB)'lerin Çalışma Esasları" konulu resmi yazı çıkarılmıştır. Bu yazıda, 2014/16 sayılı İSG Genelgesi çerçevesinde 81 ilde İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi (İSGB)'nin oluşturulması ve iş güvenliği uzmanının İSGB'lerin iş ve işlemlerini yapmak üzere Valilik Makam Onayı ile Koordinatör İş Güvenliği Uzmanı olarak görevlendirilmesi, İSG uzmanı için çalışma odası ve fiziki ortamın ayarlanması ve en az bir yardımcı personelin İSGB için görevlendirilmesi, İSG uzmanlarına hizmet karşılığı ödemelerin yapılması, İSG uzmanları ve işyeri hekimlerinin görevlendirmelerinin sözleşmeye bağlanması hususlarında çalışmalar yapılması istenmiştir.
- 05/10/2015 tarihinde "İlçe İSG Bürosunun Oluşturulması" konulu resmi yazı çıkarılmıştır. Bu yazıda, İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerinde İl İSGB ile koordine

halinde çalışabilecek İSG hizmetleri sunmak amacıyla İlçe İSG Bürosu oluşturulması gerektiği belirtilmiştir. İlçe İSG Bürosunun giriş katlarda ve kolayca ulaşılabilecek bağımsız bir odada oluşturulması, tam zamanlı İSG uzmanının görevlendirilmesi, İSG uzmanına İSG dışında başka görev verilmemesi ve ücret ödenmemesi, İSG hizmetlerinin mevzuat dahilinde yapılması, büronun sekretarya hizmetlerinin İSG uzmanı tarafından yerine getirilmesi gibi hususlarda çalışmaların yapılması istenmiştir.

- 14/12/2015 tarihinde "İlçe İSG Bürosu (DETSİS)" konulu resmi yazı çıkarılmıştır. Bu yazıda, İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerinde İSG çalışma esas ve usulleri izah edilmiştir. Taşra teşkilatında bulunan 919 İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünde, ilçe müdürüne bağlı İlçe İSG Bürosu'nun Devlet Teşkilatı Veri Tabanında yer almasının sağlanması, Büro'nun ilçe müdürüne bağlı görev yapması ve sekretarya hizmetlerinin İSG uzmanınca yürütülmesi, İSG Bürosu'nda ilçe şube müdürü, İSG uzmanı, işyeri hekimi, sağlık personeli ve yeterli sayıda diğer personellerin görevlendirilmesi gibi hususlar izah edilmiştir.
- 08/01/2016 tarihinde "İş Güvenliği Uzmanları Görevleri" konulu resmi yazı çıkarılmıştır. Bu yazıda, İSG Büro yöneticisi veya koordinatörün görevleri ve görevlendirme esasları, iş güvenliği uzmanlarının görevleri ve görevlendirme esasları gibi hususlar izah edilmiştir.
- 26/04/2016 tarihinde "İSG Verilerinin Paylaşılmaması" konulu resmi yazı çıkarılmıştır. Bu yazıda, kurum veya kişilere Bakanlığın izni olmadan iş güvenliği uzmanı ve iş güvenliği uzmanı niteliğine sahip personellere ait istatistiki verilerin paylaşılmaması hususunda 81 ilin müdürlükleri bilgilendirilmiştir.
- 10/01/2017 tarihinde "İSG Profesyonelleri İlave Ödeme İşlemleri" konulu resmi yazı çıkarılmıştır. Bu yazıda, İSG-KATİP (İş Sağlığı ve Güvenliği Kayıt, Takip ve İzleme Programı) yazılımı ile görevlendirilen İSG uzmanı ve işyeri hekiminin aylık düzenlenen çalışma plânı ve puantaj işlemlerinin Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sitemleri (MEBBİS) İSG modülü üzerinden yapılması hususu izah edilmiştir.
- 18/05/2017 tarihinde "İSG Hizmetlerinde Tereddüt Edilen Hususlar" konulu resmi yazı çıkarılmıştır. Bu yazıda, Bakanlığa gelen yazılarda İl İSGB ve İlçe İSGB Bürolarında görevlendirilen öğretmenlerin, görevlendirme esas ve usullerine

ilişkin tereddüt oluşturan hususların olduğunu ve bu hususlara açıklık getirileceği izah edilmiştir.

- 13/09/2017 tarihinde "Çalışanların Sağlık Gözetimi" konulu resmi yazı çıkarılmıştır. Bu yazıda, merkez ve taşra teşkilatı okul ve kurumlarda çalışan personellerin sağlık gözetimi hizmetlerinin kamu sağlık hizmeti sunucularından ücretsiz olarak sağlanabileceği, personellerin sağlık gözetimlerinin işveren ve işveren vekillerince belirtilen hususlarda yaptırılarak kayıt altına alınması izah edilmiştir.
- 19/04/2018 tarihinde "İSG Hizmetleri (Öğrenci/Çırak İSG İşlemleri)" konulu resmi yazı çıkarılmıştır. Bu yazıda, meslekî ve teknik eğitim okul ve kurumlarda bulunan çırak ve öğrencilere İSG hizmetlerinin verilmesi, eğitimlerin kayıt altına alınması, öğrenci ve çıraklara eğitime katılım belgesi düzenlenmesi hususları izah edilmiştir.
- 31/10/2018 tarihinde "Okul Sağlığı Hizmetleri" konulu resmi yazı çıkarılmıştır. Bu yazıda, Bakanlık merkez teşkilatına bağlı okul sağlığı hizmetlerinin Merkez İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi koordinesinde yapılacağı ve taşra teşkilatı okul sağlığı hizmetlerinin İl Millî Eğitim Müdürlüğü İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri ve İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü İlçe İSG Büroları koordinesinde yapılacağı izah edilmiştir.
- 20/11/2018 tarihinde "Sıfır Atık Projesi ve Çevre Yönetimi" konulu resmi yazı çıkarılmıştır. Proje ile sürdürülebilir kalkınma ilkeleri kapsamında, atıkların kontrol altına alınması, temiz ve gelişmiş bir ülke ve yaşanılabilir bir dünya hedeflenmiştir. Proje, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 26.09.2017 tarihinde yapılan "Sıfır Atık Projesi" tanıtım toplantısında ülke genelinde uygulamaya konulmuştur. Yazıda, Sıfır Atık Projesi ve çevre yönetim sistemi çerçevesinde yapılacak iş ve işlemlerin merkez teşkilatında "Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi Daire Başkanlığı" koordinesinde yapılacağını ve taşra teşkilatlarında da İl İSGB ve İlçe İSGB koordinesinde yapılacağı izah edilmiştir.
- 21/03/2019 tarihinde "Öğretmenevleri İş Sağlığı ve Güvenliği Denetimi" konulu resmi yazı çıkarılmıştır. Bu yazıda, İSG hizmetlerinin, sivil savunma, afet ve acil durum, seferberlik ve koruyucu güvenlik hizmetlerinin incelenmesi ve yönlendirilmesi amacıyla denetleme ve rehberlik çalışmalarının İşyeri Sağlık ve

Güvenlik Birimi Daire Başkanlığı tarafından yürütüldüğü belirtilmiştir. Denetleme çalışmalarının MEBBİS İSG modülü "Denetim Uygulamaları" bölümü üzerinden kayıt altına alınarak denetim ve rehberlik faaliyetinin sağlandığı belirtilmiştir. Bakanlığa bağlı öğretmenevlerinin il ve ilçe işveren veya işveren vekillerinin yönetiminde teknik bilgi ve yeterliliği bulunan uzmanlarca denetlenmesi gerektiği belirtilmiştir.

- 29/07/2020 tarihinde "İl İSGB'ler Teşkilat Yapısı ve Çalışma Esasları" konulu resmi yazı çıkarılmıştır. Bu yazıda, İl İSGB'lerin teşkilat yapısı ve çalışma esasları izah edilmiştir. Ayrıca yazıda, Devlet Teşkilatı Veri Tabanında, İl İSGB'lerin İl Millî Eğitim Müdürüne (işverene) ve İlçe İSGB'lerin İlçe Millî Eğitim Müdürüne (işverene) bağlı bağımsız bir birim olarak kuruldukları belirtilmiştir.

2.6.3 Millî Eğitim Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Teşkilatlanması

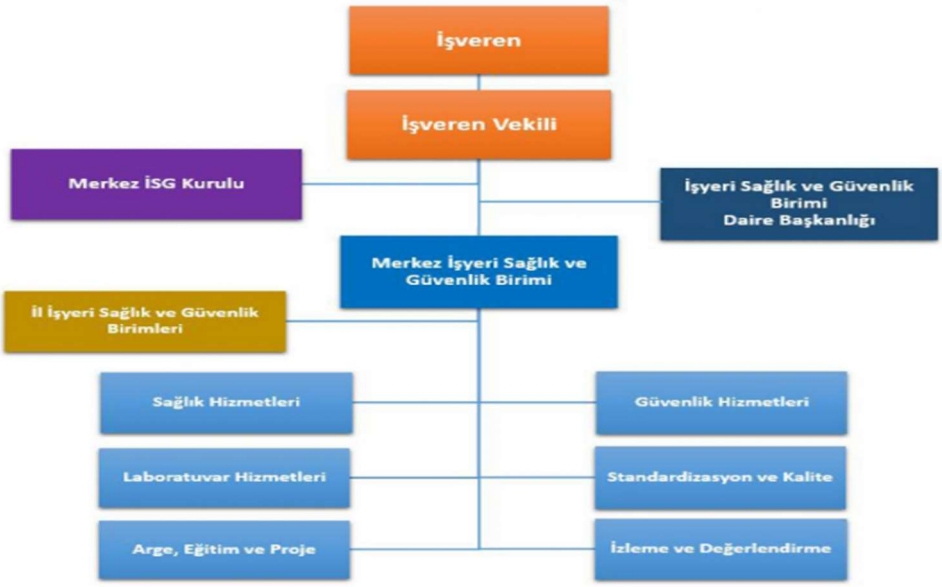
MEB, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında merkez ve taşra teşkilatlarında bulunan eğitim kurumlarında İSG ile ilgili teşkilatlandırma çalışmaları yapmıştır. Bu teşkilatlar İSG ile ilgili gerekli eğitim, yönetim ve denetim faaliyetlerini yürütmektedir. Araştırmamıza katkı sunmak amacıyla bu konudaki bilgilere yer verilmiştir.

2.6.3.1 MEB İşyeri Sağlık ve Güvenlik Teşkilatı

MEB, İSG Hizmetleri Yönetmeliği'nin 10'uncu maddesine göre Bakanlık Merkez Teşkilatında ve 81 İl Millî Eğitim Müdürlüğünde en az bir adet İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi (İSGB) oluşturulması talimatını vermiştir (MEB, 2014).

MEB "14/12/2015" tarihli ve "24301423-20-E.12855367" sayılı "İlçe İSG Bürosu" Konulu Olur'unda belirttiği üzere; "2014/16" sayılı İSG Genelgesi'nin 1'inci maddesine göre, Bakanlık Merkez Teşkilatında ve 81 İl Millî Eğitim Müdürlüğünde İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi (İSGB) oluşturulmuş ve Devlet Teşkilatı Veri Tabanında birim olarak doğrudan İl Millî Eğitim Müdürüne (işverene) 14 Aralık 2015 tarihinde (MEB "İlçe İSG Bürosu" Konulu Oluru) bağlı olarak tanımlanmıştır.

MEB İSG faaliyetleri, Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı yürütülmektedir. MEB İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi Teşkilatı şeması aşağıdaki Şekil 2.2'de gösterilmiştir.

Şekil 2. 2: MEB İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi Teşkilatı.

Kaynak: MEB, http://merkezİSGb.meb.gov.tr/www/teskilat-semasi/icerik/7; Erişim Tarihi: 17.03.2021.

Şekil 2.2 incelendiğinde, "İşveren", "İşveren Vekili", "Merkez İSG Kurulu", "İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi Daire Başkanlığı", "Merkez İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi", "İl İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri" bulunmaktadır. Merkez İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimine bağlı, "Sağlık Hizmetleri Birimi", "Laboratuvar Hizmetleri Birimi", "Arge, Eğitim ve Proje Birimi", "Güvenlik Hizmetleri Birimi", "Standardizasyon ve Kalite Birimi", "İzleme ve Değerlendirme Birimi" bulunmaktadır. Burada işveren görevindeki kişi Millî Eğitim Bakanıdır. İşveren vekili görevindeki kişi de Destek Hizmetleri Genel Müdürü'dür.

2.6.3.2 İl İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi Teşkilatı

MEB, "29.07.2020" tarihinde "24301423-918.01.-E.100058566" sayılı "İl İSGB'ler Teşkilat Yapısı ve Çalışma Esasları" Konulu Resmi Yazıda il merkezlerinde kurulacak birimlerin teşkilat yapısı hakkında yapılacak çalışmaların bilgisini paylaşmıştır ve yazıda İSG teşkilatlanması ve ilgili kişilerin görevlendirmesi hususlarından bahsedilmiştir. Resmi yazıda; İl Millî Eğitim Müdürlüklerinde işveren hizmetlerinin "5018" sayılı "Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu" ile diğer mer'i mevzuatta yer alan yetki ve sorumlulukları bakımından İl Millî Eğitim Müdürlüklerince yürütülmesi uygun görüldüğü ifade edilmiştir. Resmi yazıda; İl Millî

Eğitim Müdür Yardımcısı (İşveren Vekili Hizmetleri), İl İSGB'lerde İl Millî Eğitim Müdürü andına işveren hizmetlerini sevk ve idare etmek üzere, İl Millî Eğitim Müdürüne vekalet edebilecek, mümkünse başka görevi bulunmayan, mümkün değil ise inşaat ve emlak destek hizmetleri dışında görevi bulunan İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı görevlendirileceği ifade edilmiştir (MEB "İl İSGB'ler Teşkilat Yapısı ve Çalışma Esasları" Konulu Resmi Yazısı, 29 Temmuz 2020).

İl millî eğitimi müdürlükleri bünyesinde oluşturulan İSG birimlerinin teşkilat yapısı aşağıdaki Şekil 2.3'te gösterilmiştir.

Şekil 2. 3: İl İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi Teşkilat Yapısı.

Kaynak: MEB "İl İSGB'ler Teşkilat Yapısı ve Çalışma Esasları" Konulu Resmi Yazısı, 29 Temmuz 2020.

2.6.3.3 İlçe İşyeri ve Sağlık Güvenlik Büroları

MEB Destek Gizmetleri Genel Müdürlüğü İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi, "05.10.2015" tarihli "24301423-918-E.9846060" sayılı "İlçe İSG Bürosunun Oluşturulması" konulu resmi yazı çıkarmıştır. Yazıda, İlçe İSG Bürosunun oluşturulması talimatı verilmiştir. Yazıda şu açıklamalar yapılmıştır: İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerinde İl İSG Birimi ile koordineli bir biçimde İSGB hizmeti sunmak üzere İlçe İSG Bürosu oluşturulması gerektiği, İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünde işveren İlçe Millî Eğitim Müdürü olduğu ve işveren vekilinin ise İlçe Millî Eğitim Müdürünün görevlendirebileceği bir Şube Müdürü olduğu belirtilmiştir. İSG Bürosu'nun, işveren veya işveren vekiline doğrudan bağlı olarak çalışma yapması, ilçede sunulacak hizmet

bakımından İl İSG Birimi ile koordine içinde olması gerektiği belirtilmiştir (MEB İlçe İSG Bürosunun Oluşturulması Konulu Resmi, 5 Ekim 2015).

2.6.4 Eğitim kurumları iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Türk Kamu Yönetimindeki yöneticilere çeşitli görevler tanımlamıştır. Kanunun 3'üncü maddesinin ğ) bendinde; "Çalışan istihdam eden gerçek veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar" işveren olarak tanımlanmıştır. Ayrıca 3'üncü maddenin 2'nci fıkrasına göre; MEB'e bağlı kurum veya bu kurumlara bağlı okullarda işverenin sorumluluklarını üstlenecek kişi olarak eğitim yöneticileri ve okul müdürleri olarak tanımlanmıştır (Van ve Koç, 2020). Eğitim kurumları 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında bulunduğundan okul müdürleri işveren sıfatına sahiptir. Öğretmenler ve diğer yardımcı personeller de çalışan ve hizmet veren sıfatına sahiptir. Kanun ve yönetmeliklere göre okul müdürlerinin, öğretmenlerin ve diğer yardımcı personellerin birtakım yükümlülükleri bulunmaktadır. Okul yöneticileri, okul içinde ve dışında okulu ilgilendiren her türlü faaliyetin yürütüldüğü alanlarda ve öğrencilerin okula ulaşımları sırasında gerçekleşebilecek her türlü tehlikeli durum, yaralanma ve risklerden öğrencileri korumak ve güvenliklerini sağlamakla yükümlüdür (Kök Sevdalı, 2019).

Eğitim kurumlarında İSG kapsamında birtakım çalışmalar yapılmaktadır. Eğitim kurumlarında İSG ile ilgili yapılan çalışamaları açıklamak gerekirse: Çalışan temsilcileri seçilir. İSG kurul ve ekipleri kurulur ve üyeler seçilir. İSG kurulunun ilk toplantısı yapılır. Kurulun ilk toplantısında risk değerlendirme ekibinde yer alacak üyeler seçilir. Acil durumlarda görev alacak acil durumu ekibi belirlenir. İSG kurulunun iç yönergesi hazırlanır. İSG'nin sağlanmasına yönelik okul yıllık çalışma planı hazırlanır. İSG'nin sağlanması ve güvenlik kültürünün oluşturulması için İSG panosu hazırlanır. Ramak kala olaylarla ilgili form hazırlanarak çalışan temsilcilerine verilir. Çalışanlar, yapılan duyurularla İSG kurullarının toplanması konusunda bilgilendirilir. İSG kurul üyelerine görev ve talimatlar dağıtılır. Sorumlu okul müdür yardımcısı, İSG kurulu üyelerine eğitim verir. Sorumlu okul müdür yardımcısı çalışan temsilcisine eğitim verilir. Risklerin değerlendirilmesi için oluşturulan ekip üyelerine eğitim verilir. Acil durumlarda görev alacak acil durum ekibi üyelerine eğitim verilir. İSG eğitimleri belgelenir ve tutanak altına alınır. Risk değerlendirme ekibinde bulunan çalışanlar, tehlikeli alanları belirler ve kurumda bulunan alanları kontrol eder. Risk

değerlendirme ekibi, tehlikeleri ve riskleri belirler ve çizelgeye ekler. Risk değerlendirme formu doldurulur ve ekip üyelerine imzalatılır. Belirlenen tehlike ve risklere karşı önem sırasına göre önlemler alınır (Okullar İçin İSG Dokümanları, 2016).

2.6.4.1 Eğitim kurumları işyeri tehlike sınıfları

İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği'ne göre, tüm iş yerleri genel olarak az tehlikeli, tehlikeli ve çok tehlikeli olmak üzere üç sınıfa ayrılmıştır. Kamu ve özel kurumlar tarafından eğitim alanında verilen mesleki ve teknik öğretim faaliyetleri ile çıraklık eğitim faaliyetleri tehlikeli sınıfta yer almaktadır. Diğer eğitim kurumu faaliyetleri ise az tehlikeli sınıfta bulunmaktadır (Kök Sevdalı, 2019).

Eğitim kurumlarının iş kodu, iş kolu ve tehlike sınıfları hakkında bilgiler vermekte fayda vardır. Bu bilgiler Çizelge 2.1'de gösterilmiştir.

Çizelge 2. 1: Eğitim kurumları işyeri tehlike sınıfları

Eğitim Kurumları İşyeri Tehlike Sınıfları		
İş Kodu	İş Kolu	Tehlike Sınıfı
P	Eğitim	
85	Eğitim Kurumları	
85.1	Okulöncesi Eğitim	Az Tehlikeli
85.2	İlköğretim (ilkokul+ortaokul)	Az Tehlikeli
85.3	Ortaöğretim (Genel Ortaöğretim + Teknik ve Mesleki Ortaöğretim)	Az Tehlikeli ve Tehlikeli
85.4	Yükseköğretim	Az Tehlikeli

Kaynak: İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği, 2012.

Çizelge 2.1 incelendiğinde, okulöncesi eğitim kurumları "az tehlikeli", ilköğretim kurumları "az tehlikeli", ortaöğretim kurumları "az tehlikeli" ve "tehlikeli" ve yükseköğretim kurumları "az tehlikeli" sınıfta yer almaktadır. Eğitim kurumlarının ait oldukları tehlike sınıflarının, iş kazaları ve meslek hastalıkları üzerinde etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Eğitim kurumları içerisinde "az tehlikeli" sınıfta yer alan kurumlar için en az C sınıfı belgeye sahip iş güvenliği uzmanları görev alabilmektedir. Eğitim kurumları içerisinde "tehlikeli" sınıfta yer alan kurumlar için de en az B sınıfı belgeye sahip iş güvenliği uzmanları görev alabilmektedir. Eğitim kurumlarındaki iş güvenliği uzmanları "2014/16" sayılı İSG Genelgesi'ne göre, MEB bünyesinde yer alan norm

kadro fazlası öğretmenler arasında iş güvenliği sertifikasına sahip ve isteği ve yeterliliği olan veya istekli diğer personeller arasından seçilmektedir. İSG mevzuatı gereği eğitim kurumlarında iş yeri hekimi görevlendirilme zorunluluğu bulunmaktadır. MEB, "2014/16" sayılı İSG Genelgesi'nde ifade edildiği üzere eğitim kurumlarında görev alacak işyeri hekimlerinin tam zamanlı veya kısmi zamanlı Sağlık Bakanlığı Toplum Sağlığı Merkezleri veya Aile Hekimleri arasında istekli olan personel arasında seçilmektedir (Ustaoğlu, 2020).

Eğitim kurumlarında bulunan çalışanların eğitimleri, sağlık raporlarının geçerlilik süresi, kurumların risk analizleri, kurumun acil eylem planının geçerliliği, acil durum ekiplerinde görevlendirilen çalışan sayısı, kurumların ait oldukları tehlike sınıflarına göre değişmektedir (Kök Sevdalı, 2019). Eğitim kurumlarında risk değerlendirmesi, kurum yöneticileri veya kuruma ataması yapılmış iş güvenliği uzmanı tarafından İl İSGB (İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi) uzmanlarından destek alınarak hazırlanmaktadır. Risk değerlendirmesi, "tehlikeli" sınıfta bulunan eğitim kurumlarında en geç dört yılda bir ve "az tehlikeli" sınıfta bulunan eğitim kurumlarında en geç altı yılda bir İSG uzmanınca yapılmaktadır (Ustaoğlu, 2020).

2.6.4.2 Eğitim kurumlarında tehlike ve risk oluşturan alanlar

Eğitim kurumlarında tehlike ve risk oluşturabilecek çeşitli unsurlar bulunmaktadır. Bunlar; acil çıkışlar, araç-giriş çıkışı, arşiv bölümleri, aydınlatma, bahçe zemini, bilgi eksikliği, çatı, çevresel faktörler, depo, doğal afetler, dolaplar, elektrik tesisatı, gürültü, iklimlendirme sistemi, kameralar, kantin ve yemekhane, kapılar, kaygan zeminler, kazan dairesi, spor salonu, kimyasal maddeler, kirlilik, lavabolar, merdivenler, mutfak ve çay ocağı, otomatik kapılar, pencereler, camlı bölmeler, personel eksikliği, sivri köşeler, yangın tüpü, su tesisatı, tertip düzen, tuvaletler, uyarıcı ve yönlendirici levhalar, yıldırım düşmesi olarak örneklendirilebilir (Göl, 2021; Ustaoğlu, 2020).

Eğitim kurumlarında tehlike ve risk oluşturabilecek bu unsurlara karşı İSG kurallarına uygun birtakım tedbirlerin alınması zorunlundur. Bu unsurlara karşı gerekli tedbirler alınmadığında çalışma ortamında rahatsızlık verebilecek, çalışanların sağlığını ve güvenliğini tehdit edebilecek ve eğitimi aksatabilecek birtakım olayların yaşanması muhtemeldir. Bu nedenle eğitim kurumlarında işveren pozisyonunda bulunan yöneticilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamındaki yükümlülüklerini

yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu yükümlülükler sadece yöneticileri değil aynı zamanda öğretmenleri de ilgilendirmektedir. Nitekim aynı Kanun'da öğretmenleri de ilgilendiren birtakım yükümlülükler belirtilmiştir.

Daha önceden de bahsedildiği gibi işverenlerin İSG ile ilgili birtakım yükümlülükleri bulunmaktadır. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 4. maddesinde bu yükümlülükler sıralanmıştır. Eğitim kurumlarında işveren konumunda olan kişiler, sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlamak için bu yükümlülükleri dikkate almaları gerekmektedir. İşverenler (6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012):

- Çalışanlarıyla ilgili sağlıklı çalışma ortamı ve iş güvenliğini sağlamalıdır.
- Risklerin engellenmesi, çalışanlarına gerekli eğitim ve gerekli bilginin verilmesi, organizasyonun sağlanması, araç ve gereçlerin temin edilmesi, sağlık ve güvenlik önlemlerinin güncellenmesi ve mevcut şartların iyileştirilmesi için çalışmalar yapmalıdır.
- Sağlık ve güvenlik tedbirlerini izlemeli, denetlemeli ve aykırılıkların giderilmesini sağlamalıdır.
- Risk değerlendirmesini yapmalı veya yaptırmalıdır.
- Çalışanların görevlendirilmesinde onların sağlık ve güvenlik açısından işe uygunluğunu yani ergonomik şartları dikkate almalıdır.
- Bilgi ve talimatı olmayan çalışanların hayati ve özel tehlikesi bulunan yerlere girilmemesi hususunda gerekli tedbirleri almalıdır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda işverenin risklerden korunmak için birtakım yükümlülükleri de bulunmaktadır. Eğitim kurumunda görev yapmakta olan yöneticiler İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında işveren sorumluluğuna sahiptir. Kanun'un 5.maddesinde risklerden korunma ilkeleri belirtilmiştir. İşveren risklerden korunma ilkelerini uygularken şu hususlara dikkat etmelidir (6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012):

- Risklerden kaçınmalıdır.
- Riskleri analiz etmelidir.
- Risklerle kaynağından mücadele etmelidir.
- İşin çalışanlara uygun olması için gerekli tedbirleri almalıdır.
- Teknik anlamdaki gelişmelere uyum sağlamalıdır.

- Tutarlı ve genel bir önleme politikası geliştirmelidir.
- Toplu koruma tedbirlerine öncelik vermelidir.
- Çalışanlara uygun talimat vermelidir.

Eğitim kurumlarında işveren konumunda bulunan kişiler, risklerin önlenmesi ve muhtemel risklerden korunması noktasında yükümlülük sahibidir. Nitekim İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 6. maddesinde de belirtildiği üzere işverenin mesleki risklerin önlenmesi ve muhtemel diğer risiklerden korunması amacıyla İSG hizmetlerini sunma yükümlülüğü bulunmaktadır. İşverenin yükümlülükleri şöyle sıralanabilir (6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012):

- İş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve sağlık personelini görevlendirmelidir.
- Bu kişilerin hizmetlerini yerine getirmeleri için araç, gereç, yer ve zaman gibi gerekli ihtiyaçlarını karşılamalıdır.
- Hizmeti yürütenler arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamalıdır.
- İSG mevzuatına uygun olarak yazılı bildirilen her türlü tedbiri almalıdır.
- Sağlığı ve güvenliği etkileyen konularda, mevcut bulunan ve yeni gelen çalışanları ve işverenleri bilgilendirmelidir.

İşyerlerinde İSG konusu sadece işverenleri değil aynı zamanda çalışanları da ilgilendirmektedir. Öğretmenler de birer çalışan olarak İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmeleri gerekmktedir. Kanun'un 19. maddesinde belirtildiği üzere çalışanların birtakım yükümlülükleri bulunmaktadır. Çalışanlar (6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012):

- Çalışma arkadaşlarının ve diğer kişilerin sağlığını ve güvenliğini tehlikeye atabilecek davranışlardan kaçınmalıdır.
- Taşıma ekipmanlarını ve üretim araçlarını amacına ve kurallara bağlı olarak kullanmalı ve güvenlik donanımlarını doğru şekilde kullanmalıdır.
- Kendilerine sağlanmış koruyucu donanımları amacına uygun ve doğru şekilde kullanmalıdır.
- İşyerlerinde sağlık ve güvenlik açısından karşılaşabilecekleri tehlikeleri ve koruma önlemlerindeki aksaklıkları işveren veya çalışan temsilcisine vakit kaybetmeden haber vermelidir.

- Denetimler sırasında tespit edilen eksiklik ve uygunsuzlukların giderilmesi hususunda işverenler veya çalışan temsilcisi ile iş birliği içerisinde hareket etmelidir.

2.6.5 Okul sağlığı ve güvenliği

Okul sağlığı ve güvenliği; okulun yerleşim yerini, okul binasının fiziksel özelliklerini, okul araç ve gereçlerini, tessisatların güvenliğini, okulla ilgili her türlü kirliliğin önlenmesini kapsamaktadır. Okul sağlığı ve güvenliği üzerinde dolaylı ve doğrudan etki eden bu faktörlerin doğal olarak okullardaki eğitim ve öğretim faaliyetlerini etkileyebileceğini söylemek olasıdır (Yıldırım Şişman, 2018).

Bu açıdan şunu ifade etmek gerekir ki; sağlıklı ve başarılı bir eğitim ve öğretim faaliyetinin sürdürülebilmesi öncelikle güvenlik ihtiyacının karşılanmasıyla mümkündür. Aşağıdaki Şekil 2.4'te Abraham Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidinde de görüldüğü üzere güvenlik ihtiyaçlarından sonra diğer temel ihtiyaçlar gelmektedir (Yılmaz, Karaman, Doğan ve Alıcı, 2018). Onun için öğretmenlerin okullarda İSG kurallarına uymaları ve kurum yöneticilerin sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlamaları gerekmektedir.

Şekil 2. 4: Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi

Kaynak: Yılmaz, Karaman, Doğan ve Alıcı, 2018.

Şekil 2.4 incelendiğinde Abraham Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde, güvenlik ihtiyacı ikinci derecede önemli bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Güvenlik ihtiyacı giderilmeden bir üst basamağa geçiş sağlanamamaktadır. Bu açıdan şunu ifade etmek gerekir ki, güvenlik yaşamdan ve yapılan eylemlerden alınan doyumu belirleyen

önemli bir unsurdur ve bu nedenle başarımızı ve verimliliğimizi etkileyen temel şartlardandır (Akan ve Zengin, 2019).

Okulların güvenliği, öğretmen ve öğrencilerin okul ortamında güvenli bir şekilde yaşamalarını kapsamaktadır. Okulların eğitim ve öğretim açısından güvenli hale getirilmesi, okul ve çevresinin şiddet ve tehlikelerden arındırılmasıyla mümkündür. Güvenli okullar, destekleyici okullardır. Öğretmen ve öğrenci ihtiyacına hizmet etmekte ve yüksek performansa işaret etmektedir (Memduhoğlu ve Taştan, 2007).

Okullarda, eğitim sisteminden, öğrenci ve öğretmen performansından yüksek düzeyde verim alınması amaçlandığından, okul personelinin ve öğrencinin güvenliğinin sağlanması büyük önem taşımaktadır. Öğrenme ortamında güvenlik sağlanamadığında öğrenci ve öğretmenler güvenlik endişesi taşır, eğitm ve öğretim işlevi planlandığı gibi amacına ulaşmaz. Bu sebeple, okullarda güvenliğin sağlanması ile öğrenci ve öğretmenlerin asıl amaçlarına odaklanmaları sağlanarak öğrenci ve öğretmenlerden yüksek performans elde edilmeye çalışılır (Akan ve Zengin, 2019).

2.6.5.1 Okul sağlığı

Okul sağlığı; bireylerin bedensel, ruhsal ve sosyal sağlıklarını korumaktır (Şahinöz, Şahinöz ve Kıvanç, 2017). Okul sağlığı ile ilgili okullarda, sağlığı olumsuz etkileyebilecek çevresel, biyolojik ve kimyasal kirlilikler bulunmamalıdır. Okul sağlığı güvenliği açısından yapılabilecek çözüm yolları şöyle sıralanabilir; öğrenci ve öğretmenler sağlık kriterlerine uygun koşulları taşımalı, okulun hijyenik koşulları ve gıda güvenliği yasal gerekliliklere uygun olmalı, veliler zaman zaman kantinlere giderek, sağlıksız yiyecekler olup olmadığını kontrol etmeli, okul aile birliği düzenli denetim yapmalıdır (Örsal, 2018).

2.6.5.2 Okul güvenliği

Okul güvenliği, ev ve okul arasında öğrenci ve okul çalışanlarıyla ilgili ortaya çıkabilecek muhtemel tehlikeli ve riskli aşamaların tümünü kapsamaktadır. Okul güvenliği mekansal anlamda üç temel alandaki güvenliği kapsamaktadır. Bunları saymak gerekirse; ev ile okul arasındaki güvenlik, okul ortamında güvenlik ve sınıf ortamında güvenliktir (Işık, 2004). Okul güvenliği, okul çalışanlarının ve öğrencilerinin fiziksel, psikolojik ve duygusal anlamda kendilerini iyi ve özgür hissetmeleridir (Dönmez, 2001). Okul ortamında öğrenci ve personelin güvenliğini

tehdit edebilecek çeşitli risk faktörleri bulunmaktadır. Bu riskler; kaza riskleri, hijyen şartları, baskı ve şiddet, afet güvenliği, fiziksel ve ruhsal zarar verebilecek potansiyel durumlardır (Türüdü, 2019).

2.6.5.3 Okul kazaları

Eğitim kurumlarında meydana gelen kazalara etki eden faktörler bireysel ve çevresel olarak iki başlıkta ele alınmaktadır. Bireysel faktörler; yaş, cinsiyet ve fiziksel özelliklerdir. Çevresel faktörler de ailesel faktörler ve sosyoekonomik durum, mevsim ile okulların fiziksel ve sosyal durumudur (Ustaoğlu, 2020).

Okul ortamında okul çalışanları, öğrenciler ve değişik görevleri yerine getiren kişiler zaman zaman ölümcül iş kazalarına maruz kalmaktadır. Okullarda en sık görülen kazalar; burkulmalar, kırık ve çıkık, kesikler, yanık, bilinç kaybı, bayılma, zehirlenme ve batan cisimlerdir (Alkan, Uçkun ve Uçkun, 2018).

Eğitim kurumlarında oyun alanları, bahçe ve spor salonları kazaların sıklıkla yaşandığı mekânlardır. Araştırmalara göre; oyun alanlarında meydana gelen kazalar spor salonlarında meydana gelen kazalardan 3 kat daha fazladır. Oyun alanlarında gerçekleşen kazalar ilkokul öğrencileri arasında yaygın olarak görülmektedir. İlkokul öğrencileri küçük yaş grubunda oldukları ve daha hızlı hareket ettikleri için fiziksel olarak kontrollerini sağlayamamaktadırlar. Fakat spor salonlarında meydana gelen kazalar, spor takımları arasında mücadeleye dayanan rekabetten kaynaklansa da bu yaş grubundaki öğrenciler ilkokul öğrencilerine göre fiziksel olarak kendilerini koruyabilecek kontrolü daha iyi sağlamaktadır (Ustaoğlu, 2020).

2.6.5.4 Okul ve meslek hastalıkları

Okul ortamında oluşan ve bulaşan çeşitli hastalıkların farklı nedenleri bulunmaktadır. Bu hastalıkların bir kısmı okulların hijyen şartlarından kaynaklı hastalıklardır ve bir kısmı da temas yoluyla dışarıdan getirilerek okul ortamında bulaşan hastalıklardır. Bu hastalıklara öğrenciler ve okul çalışanları yakalanmaktadır. Hastalanan öğrenciler okul devamsızlığı yapmak suretiyle eğitimlerinde kesinti yaşanmaktadır. Bir diğer sorun da hastalanan öğretmenler, kısa ya da uzun süreli sağlık sorunları nedeniyle izin almak zorunda kalmalarıdır. Bu durum daha büyük sorunları beraberinde getirmektedir. Bir öğretmenin sağlık sorunları nedeniyle okula gelememesi bir sınıfın tamamen eğitimini sekteye uğratmakta ve okul ortamında farklı

sorunları beraberinde getirmektedir. Bu nedenle okullarda hastalık oluşturabilecek sorunların kısa sürede giderilmesi gerekmektedir.

Okullarda bulaşan çeşitli hastalıklar mevcuttur. Okullarda bulaşan hastalıklar; soğuk algınlığı, anjin, kabakulak, grip difteri, boğmaca, kızamıkçık, kızamık, bit, uyuz, cilt enfeksiyonları, paraziter hastalıklar, enteritler, menenjit, hepatit A, suçiçeği, kızıl, farenjit gibi hastalıklar olarak sıralanmaktadır (Sağlık Ocağım, 2017).

Okullarda bulaşan hasatlıkların nedenlerine değinmekte fayda vardır. Bulaşıcı hastalık nedenleri, bakteriler, virüsler ve parazitlerdir. Okulların kalabalık olması bu tür hastalık türlerinin hızla yayılmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle okullarda hastalıkların bulaşma yolları, kalabalık ortamlar, havalandırmanın az olduğu ve hijyenik şartlarının yetersiz olduğu mekanlar bulaşıcı hastalıklara zemin oluşturmaktadır. Çocuklar, okulda başka çocuklar ile yakın temas halinde olduklarından bulaşıcı hastalık taşıyan çocuklar diğer sağlıklı çocuklara hastalığın bulaşmasını kolaylaştırmaktadır (Sağlık Ocağım, 2017).

İnce, Özyıldırım, İnce, İşsever, Malkoç, Karagöz, Çelik, Işık, Ayvaz, Hapçıoğlu, Erelel, Özdilli ve Babaoğlu (2012) tarafından "İstanbul'daki (Silivri) Öğretmenlerde Mesleksel Maruziyete Bağlı Hastalıkların Araştırılması" başlıklı araştırma yapılmıştır. İstanbul Silivri'de eğitim kurumlarında çalışan toplam 768 öğretmenden 689 (%89,7) öğretmenin dahil olduğu araştırmada öğretmenlerin 30 gün içerisindeki hastalık durumları ile ilgili bilgiler elde edilmiştir. Araştırmada örneklem kullanılmadığından öğretmenlerin tamamı ile evren oluşturulmuştur.

Araştırmada tespit edilen hastalık belirtileri cinsiyete göre Çizelge 2.2'de gösterilmiştir.

Çizelge 2. 2: Öğretmenlerin cinsiyete göre hastalık belirtileri.

HASTALIK ŞİKÂYETİ	TOPLAM N (%)	ERKEK N (%)	KADIN N (%)
"Baş ağrısı"	391 (56,7)	161 (46,5)	230 (67,1)
"Bel ağrısı"	379 (55,0)	165 (47,7)	214 (62,4)
"Fiziki aktivite sırasında ayaklarda ağrı"	350 (50,8)	155 (44,8)	195 (56,9)
"Ses kısıklığı"	349 (50,7)	136 (39,3)	213 (62,1)
"Soğuk algınlığı"	346 (50,2)	151 (43,6)	195 (56,9)
"Sırt ağrısı"	323 (46,9)	133 (38,4)	190 (55,4)
"Gaz şişkinlik"	313 (45,4)	130 (37,6)	183 (53,4)
"Öksürük"	302 (43,8)	136 (39,3)	166 (48,4)
"Midede yanma"	283 (41,1)	80 (23,1)	113 (32,9)
"Boyun ağrısı"	279 (40,5)	113 (32,7)	166 (48,4)
"Omuz ağrısı"	244 (35,4)	87 (25,1)	157 (45,8)
"Varis"	234 (34,0)	57 (16,5)	177 (51,6)
"Kollarda ağrı"	182 (26,4)	68 (19,7)	114 (33,2)
"Kabızlık"	167 (24,2)	46 (13,3)	121 (35,3)
"Gözlerde solanma"	151 (21,9)	78 (22,5)	73 (21,3)
"Nefes darlığı"	140 (20,3)	64 (18,5)	76 (22,2)
"Göğüs ağrısı"	132 (19,2)	67 (19,4)	65 (19,0)
"Kaşıntı"	129 (18,7)	63 (18,2)	66 (19,2)
"Migren"	87 (12,6)	34 (9,8)	53 (15,5)
"Egzama"	70 (10,2)	36 (10,4)	34 (9,9)
"Kontakt dermatit"	43 (6,2)	22 (6,4)	21 (6,1)

Kaynak: İnce ve diğerleri, 2012.

Çizelge 2.2 incelendiğinde öğretmenlerde en sık görülen hastalık %56,7(391) oranı ile "Baş ağrısı" oluşturmaktadır ve ardından en sık görülen hastalık %55,0 (379) oranı ile "Bel ağrısı" takip etmektedir. Öğretmenlerde en düşük sıklıkta görülen hastalık %6,2 (43) oranı ile "Kontakt dermatit" oluşturmaktadır. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde, eğitim kurumlarının ortamları ve öğretmenlik mesleğinin zorlukları, hastalıkların oluşmasında etkilidir.

2.6.5.5 Basına yansıyan okul kazaları

Okullarda farklı nedenlerden kaynaklı iş kazaları veya istenmeyen bazı olaylar yaşanmaktadır. Bu olaylar sonucunda meydana gelen yaralanmalar ve ölümler zaman zaman medyaya da yansımaktadır. Bunların temelde iki nedenden kaynaklandığı ifade edilmektedir. Bu iki nedenden biri güvensiz davranışlar ve diğeri de okullardaki güvenlik zaafları olmak üzere iki nedene dayandırılmaktadır (Türüdü, 2019).

Eğitim kurumlarında meydana gelen kazalar sonucu öğrenciler, öğretmenler, eğitim yöneticileri, eğitim kurumunda çalışan yardımcı personeller ve öğrenci velileri

zarar görmektedir. Bu nedenle basında çıkan haberlerden çeşitli örnekler derlenerek, eğitim kurumlarında ne tür kazaların meydana gelebileceği öğrenilmeye çalışılmıştır. Bundaki amaç eğitim kurumlarında muhtemel kazaların önlenmesine katkı sunarak tedbirlerin alınmasını sağlamaktır.

Ağrı Doğubayazıt ilçesi "Ortadirek Köyü İlköğretim Okulu"nda, sobaya dökülen tinerin alev alması sonucu yaralanan öğretmenlerden Aysun Kayalar ve Burçin Ünsal adlı öğretmenler ağır yaralanmaları sonucu hayatlarını kaybetmişlerdir (Okuldaki soba faciası, Milliyet Gazetesi, 29 Aralık 2003).

Kilis Musabeyli İlçesi'nde bulunan "Hüseyinoğlu Köyü İlköğretim Okulu"nda bahçedeki kalorifer dairesindeki kazanın patlaması sonucu o sırada Beden Eğitimi Dersi'nde bulunan 4'üncü sınıf öğrencilerinden 2 kişi hayatlarını kaybetmişlerdir. Ayrıca 1 öğretmen ve 6 öğrenci de ağır şekilde yaralanmıştır (Okulda kazan patladı, Hürriyet Gazetesi, 22 Şubat 2007).

Balıkesir Dursunbey İlçesi Çakmak Mahallesi'nde bulunan "Üç Eylül İlköğretim Okulu"nda okul bahçesinde teneffüste bulunan öğrencilerin üzerine belirlenmeyen bir nedenle bayrak direği devrilerek 3'üncü sınıfta okuyan Ayşe Akbaş adlı 9 yaşındaki öğrenciyi ağır şeklide yaralanmıştır (Bayrak direği teneffüsteki öğrencilerin üzerine düştü, Milliyet, 12 Mayıs 2010).

İstanbul Maltepe "Dumlupınar İlköğretim Okulu" anaokulu bölümünde eğitim alan 6 yaşındaki Efe Boz adlı öğrenci tuvalete gittikten sonra iddiaya göre lavabodaki musluğa uzanırken üstüne lavabo düşmüştür. Lavabonun kırılması neticesinde öğrencinin boğazı kesilerek ağır şekilde yaralanmıştır. Ağır yaralanan öğrenci hayatını kaybetmiştir (Ana sınıfı öğrencisi lavabo kurbanı oldu, CNN TÜRK, 12 Mayıs 2010).

Edirne'de "Trakya Birlik İlköğretim Okulu"nda bulunan 15 öğrenci servisle "23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı" kutlamalarına götürüldükleri esnada servis aracına karşı yönden gelen minibüsün çarpması etkisiyle 8 öğrenci hafif şekilde yaralanmıştır (Törene Giden Öğrenci Servisi Kaza Yaptı, Haberler.com, 23 Nisan 2013).

Çorum'da "Öğretmen Salim Akaydın Ortaokulu"nda okumakta olan 11 yaşındaki Ceyhun Emre Top adlı öğrenci sınıfa girmek istediği esnada arkadaşlarının sınıf kapısını hızlıca açmaları sonucu kapının demir kolu, koluna saplanmıştır (Okulda akıl almaz kaza! Milliyet, 29 Eylül 2015).

Tunceli il merkezinde bulunan "Özel Munzur Fen Lisesi" öğrencileri kimya laboratuvarında ders esnasındayken asit kaynaklı bir patlama meydana gelmiştir. Patlama nedeniyle 10 öğrenci yaralanmıştır (Okul laboratuvarında talihsiz kaza, TRT Haber, 21 Kasım 2015).

Bursa Osmangazi İlçesi'nde Dikkaldırım Mahallesi "Sadi Etkeser İlkokulu"nda, öğrencileri taşıyan servis şoförü yolcuları indirdikten sonra geri manevra yaptığı esnasında 52 yaşındaki Seval Şahin adlı öğretmene çarpması sonucu ağır şekilde yaralanmasına neden olmuştur ve tüm önlemlere rağmen hayatını kaybetmiştir (Okul bahçesinde servis aracı çarpan öğretmen öldü, Hürriyet, 9 Kasım 2016).

Ankara'da Aktaş "Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi" öğrencileri dışarıdan deney tüpleriyle getirdikleri civanın okulun farklı yerlerine dökülmesi sonucu 1 öğretmen ve 23 öğrenci zehirlenmiştir (Öğrencilerin okula getirdiği civa döküldü! Sözcü, 3 Kasım 2017).

Basında yer alan haberlerde görüldüğü gibi eğitim kurumlarında da farklı nedenlerden kaynaklanan iş kazaları meydana gelmektedir. Bu kazaların bir kısmı çalışma ortamının fiziki şartlarının neden olduğu kazalar ve diğer bir kısmı da çalışma ortamında bulunan insanların neden olduğu kazalardır. Bu kazalar sonucunda eğitim çalışanları ve öğrenciler, maddî ve manevî zararlar görmektedir. Bu nedenlerden dolayı eğitim kurumlarında eğitim ve öğretim faaliyetleri aksamaktadır. Araştırmamızda eğitim ve öğretim kurumlarında meydana gelmiş muhtemel kaza örneklerinin yer alması bu nedenle önemli bir husustur. Muhtemel kaza örneklerinden hareketle, eğitim kurumlarında benzer kazaların yaşanmaması için gerekli tedbirlerin alınması önemli bir ihtiyaç olarak dikkate alınmalıdır.

2.6.5.6 Eğitim iş kolunda iş kazaları ve meslek hastalıkları istatistikleri

Okullarda, İSG kapsamında gerekli önlemler alınmadığı için bazen iş kazaları meydana gelmektedir. Bu kazalar genellikle ucuz atlatma, maddi kayıp gibi küçük yaralanmalarla neticelense de bazen de uzuv kaybı ve ölüm gibi ağır sonuçları beraberinde getirmektedir. Eğitim faaliyeti grubundaki kurumların çoğunluğu az tehlikeli sınıfta olmalarına rağmen kurumlarda meydana gelen iş kazaları azımsanmayacak boyuttadır (Kök Sevdalı, 2019). Öğretmenler meslekleri icabı uzun süre ayakta ders işlemek zorunda kalmaktadırlar. Bu nedenle öğretmenlerde, varis,

ortopedik rahatsızlıklar, farenjit gibi birtakım hastalıklar meydana gelmektedir. Bununla birlikte okullardaki hijyen problemleri de öğretmenlerde çeşitli hastalıkların görülmesine sebep olmaktadır (Kök Sevdalı, 2019).

Diğer faaliyet gruplarında olduğu gibi eğitim faaliyeti grubunda da zaman zaman iş kazaları yaşanmakta ve meslek hastalıkları ortaya çıkmaktadır. SGK istatistik verilerine göre eğitim faaliyet grubunda son yıllarda iş kazalarında ciddi artış meydana gelmiştir. Bu kazaların birçok nedeni bulunmaktadır. Genel anlamda görünen nedenler insana ve çalışma ortamına bağlıdır. İş kazalarına oranla eğitim faaliyeti grubunda çalışan kişilerde az da olsa meslek hastalıkları görülmektedir.

Aşağıdaki Çizelge 2.3'te eğitim faaliyeti grubunda yıllara göre iş kazası geçiren ve meslek hastalığına yakalanan çalışan sayıları gösterilmektedir.

Çizelge 2. 3: Eğitim faaliyeti grubunda 2010-2019 yılları arası iş kazası geçiren ve meslek hastalığına tutulan çalışanların cinsiyete göre dağılımı.

	İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayısı			Meslek Hastalığına Tutulan Sigortalı Sayısı		
Yıl	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
2010	38	14	52	0	0	0
2011	55	17	72	0	0	0
2012	98	24	122	1	0	1
2013	512	200	712	0	2	2
2014	640	284	924	0	0	0
2015	931	842	1.773	2	1	3
2016	1.968	2.776	4.744	1	0	1
2017	2.563	2.988	5.551	1	0	1
2018	3.252	3.289	6.541	1	1	2
2019	4.044	3.948	7.992	0	1	1

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllıkları, https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik /fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4, Erişim Tarihi: 10.08.2022.

Çizelge 2.3 incelendiğinde, "2010-2019" yılları arası iş kazası geçiren ve meslek hastalığına yakalanan çalışan sayıları verilmiştir. Yıllara göre en fazla iş kazası 2019 yılında meydana gelmiştir. Bu yılda "7.992" kişi iş kazası geçirmiştir. Erkekler daha çok iş kazası geçirmiştir. 2019 yılında "4.044" erkek çalışan iş kazası geçirmiştir. Kadın çalışanlar en fazla 2019 yılında iş kazası geçirmiştir. Bu yılda "3.948" kadın

çalışan iş kazası geçirmiştir. Yıllara göre meslek hastalığına yakalanan kişi sayısı en fazla 2015 yılında görülmüştür. Bu yılda "3" kişi meslek hastalığına yakalanmıştır.

Diğer faaliyet gruplarında olduğu gibi eğitim faaliyeti grubunda da iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu ölümler yaşanmaktadır. SGK verilerine göre eğitim faaliyeti grubunda da iş kazası sonucu ölümlerin gerçekleştiği kaydedilmiştir. Diğer sektörlere göre son zamanlarda eğitim faaliyeti grubunda meslek hastalığı sonucu ölümlerin yaşandığına yönelik kaydedilmiş veriler bulunmamaktadır.

Aşağıdaki Çizelge 2.4'te eğitim faaliyeti grubunda iş kazası ve meslek hastalığı sonucu hayatını kaybeden çalışan sayıları yer almaktadır.

Çizelge 2. 4: Eğitim faaliyeti grubunda 2010-2019 yılları arası iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen çalışanların cinsiyete göre dağılımı.

	İş Kazası Sonucu Ölen Sigortalı Sayısı			Meslek Hastalığı Sonucu Ölen Sigortalı Sayısı		
Yıl	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
2010	5	0	5	0	0	0
2011	3	1	4	0	0	0
2012	1	0	1	0	0	0
2013	2	1	3	0	0	0
2014	2	1	3	0	0	0
2015	4	1	5	0	0	0
2016	8	1	9	0	0	0
2017	10	1	11	0	0	0
2018	8	1	9	0	0	0
2019	5	1	6	0	0	0

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllıkları, https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik /fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4, Erişim Tarihi: 10.08.2022.

Çizelge 2.4 incelendiğinde, "2010-2019" yılları arasında eğitim faaliyet grubunda çalışanların ölüm sebepleri iş kazası ve meslek hastalığı şeklinde sınıflandırılmıştır. İş kazası sonucu ölen çalışan sayısı en fazla 2017 yılında görülmektedir ve bu yıl içerisinde 11 kişi iş kazası sonucu hayatını kaybetmiştir. Hayatını kaybedenlerin 10'u erkek ve 1'i de kadın çalışandır. Çizelge incelendiğinde iş kazası sonucu hayatını kaybedenlerin çoğunluğu erkek çalışanlardan meydana gelmektedir. Meslek hastalığı sonucu ölen çalışan kaydı bulunmamaktadır.

Aşağıdaki Çizelge 2.5'te eğitim kurumu türlerine göre 2017 yılına ait iş kazaları ve meslek hastalıkları sayıları yer almaktadır.

Çizelge 2. 5: Eğitim kurumu türlerine göre iş kazaları ve meslek hastalıkları sayıları(2017).

Ekonomik Faaliyet Sınıflaması		İş kazası geçiren sigortalı sayıları			Meslek hastalığına tutulan sigortalı sayısı		
85-Eğitim		Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1-Okul öncesi eğitim	0-Okul öncesi eğitim	23	89	112	0	0	0
2-İlköğretim	0-İlköğretim	63	96	159	0	0	0
3-Ortaöğretim	1-Genel ortaöğretim	330	481	811	0	0	0
	2-Teknik ve mesleki orta öğretim	1.342	1327	2.669	0	0	0
4-Yükseköğretim hizmetleri	1-Ortaöğretim sonrası üniversite derecesinde olmayan eğitim	18	10	28	0	0	0
	2-Yükseköğretim	221	400	621	1	0	1
5-Diğer eğitim	1-Sporlar ve eğlence eğitimi	1	1	2	0	0	0
	2-Kültürel eğitim	1	8	9	0	0	0
	3-Sürücü kursu faaliyetleri	7	6	13	0	0	0
	9-Başka yerde sınıflandırılmamış diğer eğitim	200	143	343	0	0	0
6-Eğitimi destekleyici faaliyetler	0-Eğitimi destekleyici faaliyetler	357	427	784	0	0	0
TOPLAM		2.563	2.988	5.551	1	0	1

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllıkları, https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik/fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4, Erişim Tarihi: 10.08.2022.

Çizelge 2.5 incelendiğinde eğitim kurumlarında 2017 yılında toplam 5.551 çalışan iş kazası geçirmiştir ve 1 çalışan meslek hastalığına yaklanmıştır. Okul öncesi eğitim kurumlarında 112 çalışan, ilköğretim kurumlarında 159 çalışan, ortaöğretim kurumlarında toplam (811+2.669=3.480) 3.480 çalışan, yükseköğretim hizmetlerinde toplam (28+621=649) 649 çalışan, diğer eğitim faaliyetlerinde toplam (2+9+13+343=367) 367 çalışan, eğitimi destekleyici faaliyetlerde 784 çalışan iş kazası geçirmiştir. Yükseköğretimde 1 çalışan meslek hastalığına yakalanmıştır. Tehlikeli iş yeri sınıfında yer almasından dolayı iş kazası en fazla teknik ve mesleki ortaöğretim kurumlarında meydana gelmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 2.6'da eğitim kurumu türlerine göre 2018 yılına ait iş kazaları ve meslek hastalıkları sayıları yer almaktadır.

Çizelge 2. 6: Eğitim kurumu türlerine göre iş kazaları ve meslek hastalıkları sayıları.

Ekonomik Faaliyet Sınıflaması		İş kazası geçiren sigortalı sayıları			Meslek hastalığına tutulan sigortalı sayısı		
85-Eğitim		Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1-Okul öncesi eğitim	0-Okul öncesi eğitim	30	148	178	0	0	0
2-İlköğretim	0-İlköğretim	81	142	223	0	1	1
3-Ortaöğretim	1-Genel ortaöğretim	353	523	876	0	0	0
	2-Teknik ve mesleki ortaöğretim	1.450	939	2.389	0	0	0
4-Yükseköğretim hizmetleri	1-Ortaöğretim sonrası üniversite derecesinde olmayan eğitim	13	16	29	0	0	0
	2-Yükseköğretim	345	611	956	0	0	0
5-Diğer eğitim	1-Sporlar ve eğlence eğitimi	4	6	10	0	0	0
	2-Kültürel eğitim	2	13	15	0	0	0
	3-Sürücü kursu faaliyetleri	8	7	15	1	0	1
	9-Başka yerde sınıflandırılmamış diğer eğitim	193	128	321	0	0	0
6-Eğitimi destekleyici faaliyetler	0-Eğitimi destekleyici faaliyetler	773	756	1.529	0	0	0
TOPLAM		3.252	3.289	6.541	1	1	2

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllıkları, https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik/fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4, Erişim Tarihi: 10.08.2022.

Çizelge 2.6 incelendiğinde eğitim kurumlarında 2018 yılında toplam 6.541 çalışan iş kazası geçirmiştir ve 2 çalışan meslek hastalığına yaklanmıştır. Okulöncesi eğitim kurumlarında 178 çalışan, ilköğretim kurumlarında 223 çalışan, ortaöğretim kurumlarında toplam (876+2.389=3.265) 3.265 çalışan, yükseköğretim hizmetlerinde toplam (29+956=985) 985 çalışan, diğer eğitim faaliyetlerinde toplam (10+15+15+321=361) 361 çalışan, eğitimi destekleyici faaliyetlerde 1.529 çalışan iş kazası geçirmiştir. İlköğretimde 1 çalışan ve sürücü kursu faaliyetlerinde 1 çalışan olmak üzere toplam 2 çalışan meslek hastalığına yakalanmıştır. Tehlikeli iş yeri sınıfında yer almasından dolayı iş kazası en fazla teknik ve mesleki eğitim kurumlarında meydana gelmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 2.7'de eğitim kurumu türlerine göre 2019 yılına ait iş kazaları ve meslek hastalıkları sayıları yer almaktadır.

Çizelge 2. 7: Eğitim kurumu türlerine göre iş kazaları ve meslek hastalıkları sayıları.

Ekonomik Faaliyet Sınıflaması		İş kazası geçiren sigortalı sayıları			Meslek hastalığına tutulan sigortalı sayısı		
85-Eğitim		Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1-Okul öncesi eğitim	0-Okul öncesi eğitim	36	143	179	0	0	0
2-İlköğretim	0-İlköğretim	66	146	212	0	0	0
3-Ortaöğretim	1-Genel ortaöğretim	405	581	986	0	0	0
	2-Teknik ve mesleki ortaöğretim	1.466	919	2.385	0	0	0
4-Yükseköğretim hizmetleri	1-Ortaöğretim sonrası üniversite derecesinde olmayan eğitim	15	20	35	0	0	0
	2-Yükseköğretim	440	941	1.381	0	1	1
5-Diğer eğitim	1-Sporlar ve eğlence eğitimi	8	5	13	0	0	0
	2-Kültürel eğitim	5	6	11	0	0	0
	3-Sürücü kursu faaliyetleri	6	6	12	0	0	0
	9-Başka yerde sınıflandırılmamış diğer eğitim	209	196	405	0	0	0
6-Eğitimi destekleyici faaliyetler	0-Eğitimi destekleyici faaliyetler	1.388	985	2.373	0	0	0
TOPLAM		4.044	3.948	7.992	0	1	1

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllıkları, https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik/fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4, Erişim Tarihi: 10.08.2022.

Çizelge 2.7 incelendiğinde eğitim kurumlarında 2019 yılında toplam 7.992 çalışan iş kazası geçirmiştir ve 1 kişi de meslek hastalığına yakalanmıştır. Okulöncesi eğitim kurumlarında 179 çalışan, ilköğretim kurumlarında 212 çalışan, ortaöğretim kurumlarında toplam (986+2.385=3.371) 3.371 çalışan, yükseköğretim hizmetlerinde toplam (35+1.381=1.416) 1.416 çalışan, diğer eğitim faaliyetlerinde toplam (13+11+12+405=441) 441 çalışan, eğitimi destekleyici faaliyetlerde 2.373 çalışan iş kazası geçirmiştir. Yükseköğretimde 1 çalışan meslek hastalığına yakalanmıştır. Tehlikeli işyeri sınıfında yer almasından dolayı iş kazası en fazla teknik ve mesleki ortaöğretim kurumlarında meydana gelmiştir.

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

"Araştırma Yöntemi" başlığı tezin üçüncü bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümde; araştırma yöntemi ve modeli, evren ve örneklem, araştırma materyali, veri toplama süreci, veri analizi ve değerlendirme yöntemi hakkında bilgiler yer almaktadır.

3.1 Araştırma Yöntemi ve Modeli

Bu tez çalışmasında, nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemi; bilimsel araştırmalarda sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. Araştırma yapılacağı sırada, verilerin elde edilmesi, bulguların oluşturulması, elde edilen sonuçların bilimsel temellere dayandırılması için kullanılan bir yöntemdir. Elde edilen veriler gözlenebilir, sayısal biçimlerde ifade edilebilir ve ölçülebilir şekilde gösterilmeye çalışılmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2018).

Tarama modeli, bir durumu geçmişte veya şu anki şekliyle tasvir etmeyi amaç edinen bir araştırma türüdür. Araştırmanın konusunu oluşturan kişi veya nesne kendi şartları içerisinde ve değiştirilmeden tanımlanmaya çalışılmaktadır (Karasar, 2009).

Tarama modeli de kendi içerisinde betimsel ve deneysel tarama modeli olarak sınıflandırılmaktadır. Tez çalışmasında betimsel istatistik sonuçları üzerinden değerlendirme yapılacağından bu araştırma için en uygun modelin betimsel tarama modeli olduğuna karar verilmiştir ve bu nedenle betimsel tarama modeli tercih edilmiştir. Bu model, büyük grupları konu edinen bir araştırma modelidir. Grupta yer alan kişilerin olgu veya olaylara ilişkin görüşleri ve tutumları alınmakla birlikte olgu ve olaylar betimlenmeye çalışılmaktadır (Karakaya, 2012).

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırma evreni; İç Anadolu Bölgesi'nde (Ankara, Konya, Eskişehir, Sivas, Nevşehir, Kayseri, Niğde, Kırşehir, Karaman, Çankırı, Aksaray, Kırıkkale, Yozgat) MEB'na bağlı eğitim kurumlarında (Anaokul, İlkokul, Ortaokul ve Lise) görev

yapmakta olan öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu çalışmada basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Seçkisiz örnekleme yöntemlerinde, evrenden örneklem için birim çekme işlemi seçkisizlik ilkesine uygun yapılmaktadır. Basit seçkisiz örneklemede evrendeki bütün birimlerin seçilme olasılığı eşit düzeydedir. Birimlerin her birinin seçimi diğer birimlerin seçilmesini etkilememektedir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2018).

Araştırmanın örneklemi, zaman ve işgücü nedeniyle araştırmacının kolaylıkla ulaşabilmesini sağlamak maksadıyla İç Anadolu Bölgesi'nde MEB'na bağlı eğitim kurumlarında çalışmakta olan 384 öğretmenden oluşmaktadır. Örneklem büyüklüğü hesaplanırken İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan toplam öğretmen sayısına göre %5 hata ve %95 güvenlik kriteri dikkate alınmıştır.

İç Anadolu Bölgesi'nde görev yapmakta olan öğretmenlerin illere göre dağılımı Çizelge 3.1'de gösterilmiştir. Öğretmen sayıları İl Millî Eğitim Müdürlüklerine ait internet web sitelerinden alınmıştır.

Çizelge 3. 1: İç Anadolu Bölgesi'ndeki öğretmenlerin illere göre dağılımı.

Sıra	İl	Öğretmen Sayısı
1.	Aksaray	6.682
2.	Ankara	77.852
3.	Çankırı	1.858
4.	Eskişehir	11.855
5.	Karaman	3.860
6.	Kayseri	21.222
7.	Kırıkkale	4.078
8.	Kırşehir	3.945
9.	Konya	36.357
10.	Nevşehir	4.302
11.	Niğde	4.663
12.	Sivas	9.640
13.	Yozgat	5.987
Toplam		192.301

Çizelge 3.1 incelendiğinde İç Anadolu Bölgesi'nde toplam "192.301" öğretmen MEB'e bağlı eğitim kurumlarında çalışmaktadır.

Araştırmanın örneklemi için, evrende bulunan toplam öğretmen sayısına göre %5 hata ve %95 güvenlik kriteri dikkate alınmıştır. Cohen, Manion ve Morison

(2000)'un örneklem hesaplama çizelgesinden hareketle "1.000.000" kişiye sahip araştırma evreninde, 384 katılımcı örneklem için yeterli görülmektedir (Çizelge 3.2).

Evren ve örneklem büyüklüğü ile ilgili bilgiler Çizelge 3.2'de verilmiştir.

Çizelge 3. 2: Örneklem hesaplama çizelgesi.

N	n
50	44
100	79
200	132
500	217
1.000	278
2.000	322
5.000	357
10.000	370
20.000	377
50.000	381
100.000	383
1.000.000	384

Kaynak: Cohen, Manion ve Morison, 2000.

Çizelge 3.2 incelendiğinde, büyüklüğü "100.000" ve üzeri olan evrende 383 katılımcı araştırma örneklemi için yeterli görülmektedir. Büyüklüğü "1.000.000" ve üzeri olan evrende ise 384 katılımcı araştırma örneklemi için yeterli görülmektedir.

Örneklem büyüklü ile ilgili Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004)'a göre %95 güvenlik düzeyi ve %5 hata payı olmak üzere evren büyüklüğü 100 milyonu bulan araştırmalarda "384" kişilik örneklemin yeterli olduğunu belirtmektedir. Çıngı (1994)'ya göre de %95 güvenlik düzeyi ve %5 hata payı olmak üzere evren büyüklüğü "500.000" olan araştırmalarda "384" kişi araştırma örneklemi için yeterlidir. Bu nedenle gönüllülük esasına dayalı anketimizi dolduran 393 öğretmenin anket verileri bu araştırma için yeterli görülmüştür.

3.3 Araştırma Materyali

Araştırma materyali, araştırma amacına yönelik hazırlanan "Öğretmenlerin İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: İç Anadolu Bölgesi" başlıklı anket formudur. Anketin birinci bölümü demografik bilgilerle ilgili beş maddeden

oluşmaktadır ve ikinci bölümü de İSG ile ilgili 42 maddeden oluşmaktadır. Bu anket ile öğretmenlerden amaca yönelik araştırma verileri elde edilmiştir.

3.4 Veri Toplama Süreci

Çankırı Karatekin Üniversitesi, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan gerekli onay alındıktan sonra Üniversite aracılığıyla MEB Strateji Geliştirme Başkanlığından resmi usullerle izin alınmıştır. MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından İç Anadolu Bölgesinde bulunan 13 millî eğitim müdürlüğüne anket uygulama izin yazısı gönderilmiştir. Bakanlık yazısına istinaden il millî eğitim müdürlükleri tarafından ilçe millî eğitim müdürlüklerine ve okul müdürlüklerine anket uygulama izin yazısı gönderilmiştir. Bakanlık ve il müdürlüklerine ait anket uygulama izin yazısı ile ilgili gerekli bilgiler okullara ulaşıldıktan sonra elektronik anket linki okul yöneticileri tarafından okullarda görev yapmakta olan öğretmenlerle paylaşılmıştır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayandığından toplam 393 katılımcı anketimize katılmıştır.

3.5 Veri Analizi ve Değerlendirme Yöntemi

Araştırmamızda nicel veri analizi kullanılmıştır. Nicel veri analizi, verilerin bir araya getirilmesi, incelenerek anlamlı sonuçlar elde edilmesi sürecidir (Ekiz, 2015). Elde edilen veriler gözlemlenebilir, nicel şekilde ifade edilebilir ve ölçülebilir şekilde gösterilmeye çalışılmaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2018). Araştırmada kullanılan anket verilerinin analizi için bilgisayar destekli bir istatistik programı kullanılmıştır. Programın elde edilmesi ve kullanılması kolay olduğundan, güvenilir ve geçerli analiz sonuçları sunduğundan bu program tercih edilmiştir. Araştırma ile ilgili analiz sonuçları çizelgeler haline getirilerek yorumlanmıştır. Böylelikle öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları bilimsel olarak değerlendirilmiştir.

Verilerin analizi ve değerlendirilmesi için sırasıyla anket kodlaması, güvenirlik analizi, geçerlilik analizi ve normallik analizi yapılmıştır. Araştırmamızda bunlarla ilgili ayrı başlıklar halinde gerekli bilgiler verilmiştir.

Araştırmada kullanılan istatistiksel analiz ve değerlendirme değer, katsayı, metot ve yöntemleri şu şekilde sunulabilir (Tavşancıl, 2014; Alpar, 2017; Büyüköztürk, 2002; Pallant, 2017; Can, 2017):

- Parametrik Test: Örneklemin genel ortalaması hakkında fikir beyan etmek için genelleme sağlayan hipotez testidir. Analiz yapılması için verilerin normal dağılım göstermesi gerekmektedir.
- Parametrik Olmayan Test: Varsayımlara dayanmayan hipotez testidir. Analizin yapılması için verilerin normal dağılım göstermemesi gerekmektedir.
- Independent Sample T Test: Parametrik bir testtir. Verilerin normal dağılım göstermesi durumunda bağımsız iki grup arasında aritmetik ortalama puanlarına göre iki grup arasında farklılığı ortaya koyan bir testtir.
- One Way Anova Test: Parametrik bir testtir. Testin yapılabilmesi için verilerin normal dağılım göstermesi gerekmektedir. İkiden fazla bağımsız değişken grubun aritmetik ortalamalarına göre aralarındaki anlamlı farklılığı ortaya koyan bir testtir.
- Mann Whitney U Test: Parametrik olmayan bir testtir. Verilerin normal dağılım göstermemesi durumunda yapılan bir testtir. Bağımsız iki değişkenin bağımlı değişken üzerinde gruplar arasındaki farklılığı ortaya koyan bir testtir. Bu test parametrik olan "Independent Sample T Testi"ne karşılık gelmektedir.
- Kruskal Wallis H Test (KWH): Parametrik olmayan bir testtir. Verilerin normal dağılım göstermemesi durumunda yapılan bir testtir. Parametrik testlerden "One Way Anova" testine karşılık gelen bir testtir. Üç ve üzeri grubun ortalamalarındaki farklılığın anlamlılığını test etmek için kullanılmaktadır.
- Kaiser Meyer Olkin (KMO) Testi: Verilerin faktör analizi için uygunluğunu belirleyen istatistiksel ölçüdür. Modeldeki değişkenlerin örnekleme için yeterliliğini ölçmektedir.
- Cronbach's Alpha Güvenirlik Katsayısı: Ölçekte kullanılan maddelerin homojen olma durumunu açıklamaktadır. Maddelerin iç tutarlılığının ölçüsüdür.
- Bartlett's Test: Verilerin faktör analizi için uygunluğunu belirleyen bir testtir. Veri matrisinin birim matris özelliğine sahip olup olmadığını, değişkenler arasındaki ilişkinin yeterli olup olmadığını ortaya çıkarmaktadır.
- Principal Axis Factoring: Temel eksen faktör analiz yöntemidir. İstatistik işlemlerde faktör analizi yapılırken kullanılan bir yöntemdir.
- Normallik Testi: Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini ortaya çıkaran bir analizdir. Bu analiz sonucunda parametrik ya da parametrik olmayan testlere karar verilmektedir.

- Kolmogorov-Smirnov Testi: Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini ortaya çıkaran bir test yöntemidir. Elde edilen verilerin, tanımlanmış evrendeki normal olasılık dağılımına uyup uymadığını test etmektedir.
- Shapiro-Wilk Testi: Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini ortaya çıkaran bir test yöntemidir. Örneklemdeki veri setinin normal dağılım gösteren bir evrenden gelip gelmediğini test etmektedir.
- Rotasyon (Döndürme) Yöntemi: Faktör analizi sonrasında ortaya çıkan faktörlerle, orijinal değişkenler arası ilişkilerin kolaylıkla yorumlanması için faktör döndürmesi yapılır.

3.5.1 Anket kodlaması

Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm demografik bilgilerle ilgili beş sorudan oluşmaktadır. İkinci bölüm, İSG ile ilgili tutumların incelenmesine ilişkin 42 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler faktör analizinden sonra tek faktörle sınırlandırılmış ve alt boyutlara ayrılmadan tek boyut halinde analiz edilmiştir.

Demografik bilgilere ilişkin kodlamalar faktörlere göre aşağıda açıklanmıştır:

1. Kurum bilgisine ilişkin kodlama:
- Anaokulu : 1
- İlkokul : 2
- Ortaokul : 3
- Lise : 4
2. Cinsiyet bilgisine ilişkin kodlama:
- Kadın : 1
- Erkek : 2
3. Öğrenim bilgisine ilişkin kodlama:
- Ön Lisans : 1
- Lisans : 2
- Y. Lisans : 3
- Doktora : 4
4. Yaş bilgisine ilişkin kodlama:
- 20-30 Yaş : 1
- 31-40 Yaş : 2
- 41-50 Yaş : 3
- 51 Yaş ve üstü : 4

5. Çalışma süresi bilgisine ilişkin kodlama:

- 0-10 Yıl : 1
- 11-20 Yıl : 2
- 21-30 Yıl : 3
- 31 Yıl ve üstü : 4

Anketin ikinci bölümündeki maddeler olumsuzdan olumluya artış gösterecek şekilde puanlanmıştır. Madde puanlamasına ilişkin bilgiler Çizelge 3.3'te gösterilmiştir.

Çizelge 3. 3: Madde kodlamalarının puan dağılımı.

Seçenek	Ağırlık	Sınırlar
"Kesinlikle Katılmıyorum"	1	"1,00-1,79"
"Katılmıyorum"	2	"1,80-2,59"
"Kararsızım"	3	"2,60-3,39"
"Katılıyorum"	4	"3,40-4,19"
"Kesinlikle Katılıyorum"	5	"4,20-5,00"

Çizelge 3.3 incelendiğinde ölçek maddelerine ait "Kesinlikle Katılmıyorum" seçeneği "1", "Katılmıyorum" seçeneği "2", "Kararsızım" seçeneği "3", "Katılıyorum" seçeneği "4" ve "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneği "5" puan ile derecelendirilmiştir.

3.5.2 Güvenirlik analizi

Araştırmada bilimsel anlamda güvenilir ve anlamlı sonuçlar elde edilmesi için güvenirlik analizi yapılmıştır. Bilimsel araştırmalarda kullanılan "likert" tipi ölçeklerde maddelerin iç tutarlılığını öğrenmek için genellikle "Cronbach's Alpha" güvenirlik analizi kullanılmaktadır. Analiz sonucunda çıkan güvenlik katsayısı yüksek değer aldığında maddeler arasında tutarlılık olduğu ve benzer özellikleri ölçen maddelerden meydana geldiği yorumu yapılmaktadır (Alpar, 2017).

Araştırma ölçeğine ait Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı ile ilgili bulgular Çizelge 3.4'te gösterilmiştir.

Çizelge 3. 4: Cronbach's Alpha güvenlik kat sayısı.

Güvenirlik İstatistikleri		
Cronbach'ın Alfa'sı	Standartlaştırılmış Öğelere Dayalı Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
,968	,969	42

Çizelge 3.4 incelendiğinde, araştırma ölçeğine ait Cronbach's Alfa güvenlik kat sayısı, "0,968" çıkmıştır. Araştırma maddelerine ilişkin yapılan analiz sonucunda her bir maddenin güvenlik katsayısı "0,966≤ Cronbach's Alfa ≤0,969" arasında değer almıştır.

Literatürde de alfa güvenirlik katsayısına ilişkin şu değerler yer almaktadır (Alpar, 2017):

- "0,00≤α<0,40" arasında değer alması "Düşük" düzeyde
- "0,40≤α<0,60" arasında değer alması "Yetersiz" düzeyde
- "0,060≤α<0,80" arasında değer alması "Güvenilir" düzeyde
- "0,80≤α<1,00" arasında değer alması "Yüksek" düzeyde kabul edilmektedir.

Bu bilgilerden hareketle araştırma ölçeğimizin yüksek derecede güvenli olduğunu söylemek mümkündür.

3.5.3 Geçerlilik analizi

Araştırma örnekleminin analiz için yeterli olduğunu öğrenmek için "KMO ve Bartlett's Test" kullanılmıştır. KMO testi ile verilerimizin faktör analizine uygun olduğu öğrenilmeye çalışılmıştır. Analiz sonucunda KMO değerinin yüksek çıkması, verilerin faktör analizi için uygun olduğu kabul edilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012).

KMO değerleri konusunda literatürde farklı aralıklar ile ilgili bilgiler yer almaktadır (Kaiser ve Rice, 1974):

- "0≤KMO<0,50" arasında değer alması "kabul edilemez" olarak tanımlanmaktadır.
- "0,50≤KMO<0,60" arasında değer alması "çok kötü" ve "sefil" olarak tanımlanmaktadır.
- "0,60≤KMO<0,70" arasında değer alması "vasat" düzeyde kabul edilmektedir.
- "0,70≤KMO<0,80" arasında değer alması "orta" düzeyde kabul edilmektedir.
- "0,80≤KMO<0,90" arasında değer alması "çok iyi" düzeyde kabul edilmektedir.
- "0,90<KMO≤1,00" arasında değer alması "mükemmel" düzeyde kabul edilmektedir.

Araştırmamızın örneklemine ilişkin “KMO and Bartlett’s Test” ile ilgili bulgular Çizelge 3.5’te gösterilmiştir.

Çizelge 3. 5: KMO ve Bartlett's Testi.

KMO ve Bartlett Testi		
Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği Ölçümü.		,961
Bartlett'in Küresellik Testi	Yaklaşık. Ki-Kare	12335,260
	SD	861
	Anlamlılık Değeri (Sig.)	,000

Çizelge 3.5 incelendiğinde, araştırma örneklemine ilişkin “KMO” değeri “0,961” çıkmıştır. Kaiser Meyer Olkin (KMO) sonucu, “0<KMO<1” arasında değer almaktadır. Değerin 1’e yakın olmasıyla örneklemin faktör analizine uygun olması arasında doğru orantı bulunmaktadır. İstatistik analizlerinde genellikle KMO değerinin 0,60’tan büyük olması tercih edilmektedir. Literatür bilgileri ve bulgularımız birlikte değerlendirildiğinde KMO değerimiz “mükemmel” düzeyde bulunmaktadır. Araştırma örnekleminin “Bartlett testi” ile ilgili anlamlılık değeri “sign =0,000” çıkmıştır. “Bartlett testi” ile veri matrisinin birim matris olup olmadığı ve değişkenler arasındaki korelasyonun yeterli olup olmadığına karar verilmektedir. Literatürde Bartlett testinin “p” anlamlılık değerinin “p<0,05” küçük olması tercih edilmektedir. Araştırmamızla ilgili yaptığımız analiz sonucunda anlamlılık değeri “Sig. =0,000<0,05” değerini almıştır. Bu nedenle elde edilen verilerle ilgili yapılacak değerlendirmede verilerin birim matris olmadığı, verilerin normal dağıldığı ve veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu söylemek mümkündür (Alpar, 2017).

“KMO ve Bartlett’s Test” sonucundan hareketle verilerimizle ilgili “Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)” yapılmıştır. AFA, araştırma için kullanılan ölçek maddelerini az sayıda faktörlere (boyutlara) indirgeme yöntemidir. Madde sayısının fazla olduğu araştırmalarda kullanılmaktadır. Sosyal bilimlerde ölçek geliştirme ve ölçek uyarlama çalışmalarında AFA yöntemi kullanılmaktadır (Tavşancıl, 2014).

Literatürden hareketle araştırmamızın verileri ile ilgili AFA yöntemi kullanılmıştır. Veriler, bilgisayar destekli istatistik programında “principal axis factoring” metodu ile analiz edilmiştir.

Birinci faktör analizi sonucunda ölçek maddeleri yedi (7) faktöre ayrılmıştır. Analiz sonuçlarına göre yedi faktör toplam varyansın %66,3’ünü açıklamaktadır.

Araştırmanın birinci faktör analizi sırasında ortaya çıkan bulgular Çizelge 3.6'da gösterilmiştir.

Çizelge 3. 6: Birinci analiz sonucunda açıklanan toplam varyans.

Açıklanan Toplam Varyans						
Faktör	İlk Özdeğerler			Kare Yüklemelerin Çıkarma Toplamları		
	Toplam	Varyansın %'si	Kümülatif %	Toplam	Varyansın %'si	Kümülatif %
1	19,224	45,771	45,771	18,862	44,909	44,909
2	2,299	5,475	51,245	1,900	4,524	49,433
3	1,748	4,163	55,408	1,396	3,324	52,757
4	1,272	3,028	58,436	,883	2,103	54,860
5	1,180	2,808	61,244	,798	1,901	56,761
6	1,071	2,551	63,795	,687	1,637	58,398
7	1,052	2,506	66,300	,518	1,234	59,632

Çizelge 3.6 incelendiğinde, öz değerleri bir (1)'den büyük yedi (7) faktör ortaya çıkmıştır. Belirlenmiş yedi faktörün toplam varyansı açıklama oranı "%66,300" çıkmıştır. Varyansın büyüklüğü, faktör yapısının güçlü olmasının göstergesi kabul edilmektedir.

Tavşancıl (2014)'a göre; sosyal bilimlerde yapılan araştırmalarda faktörlerin toplam varyansı açıklama oranı "%40≤α≤%60" arasında olması yeterli kabul edilmektedir. Benzer görüşler literatürde birçok araştırmacı tarafından da ifade edilmektedir (Büyüköztürk, 2007; Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012; Şencan, 2015). Bu bilgilerden hareketle ölçekteki faktör sayısı azaltılarak tekrar analiz yapılmıştır.

Araştırmanın birinci faktör analiz sırasında "principal axis factoring" metodu kullanılmıştır Ayrıca analiz sırasında rotasyon (döndürme) yöntemi kullanılmamıştır ve madde yükleri "0,30"dan küçük değerler analize dahil edilmemiştir. Analiz sonucunda ölçek maddeleri yedi (7) faktöre dağılmasına rağmen, madde yüklerinin tamamı yüksek oranda birinci faktöre kaymıştır. Diğer altı faktörde yer alan madde yükleri, birinci faktörde yer alan madde yüklerine göre çok daha küçük değerde yükler almıştır. Böylece kalan altı faktör boş kalmıştır. Bu nedenle faktör sayısının azaltılmasına karar verilmiş maddeler, istatistik programı ile bir (1) faktörle sınırlandırılmış ve maddelerin ölçekten çıkarılması engellenmiştir.

Faktör analizi sonrasında ortaya çıkan faktörlerle, orijinal değişkenler arası ilişkilerin kolaylıkla yorumlanması için faktör döndürmesi yapılır. Faktör (eksen) döndürmesi, çözümün temel matematiksel özelliklerini değiştirmez. Döndürme

sonrasında orijinal değişkenlerin bir faktördeki yükü artar ve diğer faktörlerdeki yükleri azalır. Böylelikle faktörler, kendileriyle ilişki kuran maddeleri bulur ve faktörler kolaylıkla yorumlanır (Büyüköztürk, 2002).

Faktör yük değeri, ölçekteki maddelerin faktörle ilişkisini açıklayan katsayıdır. Bu nedenle faktörlerdeki maddelerin yük değerlerinin yüksek olması tercih edilmektedir. Bir değişkenin (maddenin) "0,30"luk faktör yükü, faktörün açıkladığı varyansın "%9" olduğunu göstermektedir. İşaretine bakılmaksızın "0,60" ve üstündeki madde yük değerleri, yüksek düzeyde kabul edilmektedir ve "0,30-0,60" arasındaki madde yük değerleri orta düzeyde büyüklükler olarak tanımlanmakta ve değişken çıkartmada dikkate alınmaktadır. Bir faktörle yüksek düzeyde ilişki kuran maddelerin oluşturduğu bir küme ortaya çıktığında bu bulgudan hareketle maddelerin tamamının bir "kavramı-yapıyı-faktörü" ölçtüğü ifade edilmektedir (Büyüköztürk, 2002).

Araştırmanın ikinci faktör analizi sırasında da "principal axis factoring" metodu kullanılmıştır. Bu yöntemle ölçek maddeleri bir (1) faktörle sınırlandırıldı ve yeni analiz sonuçları elde edilmeye çalışıldı. Birinci analiz sırasında olduğu gibi maddeler birden fazla faktöre yük bindirmediği için rotasyon (döndürme) yöntemi kullanılmamıştır. Madde yükleri "0,30"dan küçük değerler analize dahil edilmemiştir. Bu yöntemle ölçek maddeleri tek faktörlü (boyutlu) 42 madde haline getirilerek veriler yeniden analiz edilmiştir. Araştırmanın ikinci faktör analizi sırasında ortaya çıkan bulgular Çizelge 3.7'de yer almaktadır.

Çizelge 3. 7: İkinci analiz sonucunda açıklanan toplam varyans.

Açıklanan Toplam Varyans						
Faktör	İlk Özdeğerler			Kare Yüklemelerin Çıkarma Toplamları		
	Toplam	Varyansın %'si	Kümülatif %	Toplam	Varyansın %'si	Kümülatif %
1	19,224	45,771	45,771	18,718	44,566	44,566
2	2,299	5,475	51,245			
3	1,748	4,163	55,408			
4	1,272	3,028	58,436			
5	1,180	2,808	61,244			
6	1,071	2,551	63,795			
7	1,052	2,506	66,300			

Çizelge 3.7 incelendiğinde, ölçeğin bir faktörle sınırlandırılmış son şekli toplam varyansı açıklama oranı "%45,771" çıkmıştır. Bu değer literatürde sosyal bilimlerde yapılan araştırmalar için kabul gören bir değerdir.

İkinci faktör analizi sırasında ölçek maddelerine ilişkin ortaya çıkan bulgular Çizelge 3.8'de yer almaktadır.

Çizelge 3. 8: Faktör matrisi

Faktör Matrisi [a]			
MADDELER	Faktör-1	MADDELER	Faktör-1
"35. Madde"	,821	"30. Madde"	,699
"34. Madde"	,794	"8. Madde"	,698
"33. Madde"	,791	"12. Madde"	,681
"39. Madde"	,780	"14. Madde"	,679
"37. Madde"	,775	"25. Madde"	,674
"38. Madde"	,775	"42. Madde"	,667
"26. Madde"	,774	"21. Madde"	,642
"24. Madde"	,766	"22. Madde"	,637
36. Madde	,765	"13. Madde"	,616
"29. Madde"	,755	"9. Madde"	,599
"16. Madde"	,753	10. Madde"	,591
"23. Madde"	,743	"7. Madde"	,547
"31. Madde"	,735	"41. Madde"	,544
"19. Madde"	,728	"11. Madde"	,533
"28. Madde"	,726	"2. Madde"	,514
"40. Madde"	,726	"15. Madde"	,502
"27. Madde"	,708	"5. Madde"	,472
"20. Madde"	,705	"1. Madde"	,415
"17. Madde	,705	"4. Madde"	,411
"32. Madde"	,703	"6. Madde"	,400
"18. Madde"	,699	"3. Madde"	,302
Extraction Method: Principal Axis Factoring.			
a. 1 factors extracted. 3 iterations required.			

Çizelge 3.8 incelendiğinde ölçek maddelerine ilişkin faktör yükleri yer almaktadır. Ölçek maddelerine ilişkin yapılan ikinci faktör analizinde, tüm maddeler bir faktörle sınırlandırılmış ve "0,30"un altında değer alan maddeler analiz dışında tutulmuştur. Faktördeki en düşük madde yükü "0,302" ve en yüksek madde yükü "0,821" çıkmıştır.

3.5.4 Normallik analizi

Araştırma verilerinin normal dağılım gösterip göstermediğini öğrenmek için verilerle ilgili normallik testi yapılmıştır. Normallik testi sonucuna göre parametrik ya da parametrik olmayan testlerin yapılabileceği sonucu çıkmaktadır. İstatistik literatüründe normallik analizi sonuçlarından hareketle parametrik ya da parametrik olmayan testlerin yapılabileceği yönünde farklı görüşler bulunmaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2013; George ve Mallery; 2010). Araştırmacılardan bir kısmı betimsel analiz sonucunda ortaya çıkan çarpıklık ve basıklık değerlerinden hareketle diğer bir kısmı da normallik testindeki "Kolmogorov-Smirnov" ve "Shapiro-Wilk" değerlerinden

hareketle parametrik ya da parametrik olmayan testlerin yapılabileceğinden bahsetmiştir. Bu nedenle araştırmamızda hem parametrik hem de parametrik olmayan testlerin kullanılmasına karar verilmiş ve sağlıklı sonuçların alınması hedeflenmiştir.

Araştırmada kullanılan İSG Tutum Ölçeği puanlarının aritmetik ortalamasına ilişkin yapılan betimsel analizde, veriler ile ilgili birtakım sonuçlar elde edildi. Öncelikle bu sonuçlar üzerinde değerlendirilme yapılmıştır. Daha önceden de bahsedildiği gibi bazı araştırmacılar betimsel analiz sonucunda ortaya çıkan çarpıklık ve basıklık değerlerinden hareketle parametrik ya da parametrik olmayan testlerin yapılmasını tavsiye etmişlerdir. Bu nedenle betimsel analiz sonucunda ortaya çıkan çarpıklık ve basıklık değerlerinden hareketle parametrik ya da parametrik olmayan testlerin yapılmasına karar verilecektir.

Betimsel analiz sonuçlarına ilişkin bulgular Çizelge 3.9'da yer almaktadır.

Çizelge 3. 9: Ölçek puanların aritmetik ortalamasına ilişkin betimsel analiz.

Betimsel İstatistik				
			İstatistik	Standart Hata
İSGTÖ	Aritmetik Ortalama		4,5084	,01975
	Ortalama için %95 güven aralığı	Alt Sınır	4,4695	
		Üst Sınır	4,5472	
	%5 Kırpılmış Ortalama		4,5229	
	Medyan		4,5238	
	Varyans		,153	
	Standart Sapma		,39144	
	Minimum		3,52	
	Maksimum		5,00	
	Ranj		1,48	
	Çeyrekler Arası Aralık		,75	
	Çarpıklık		-,278	,123
	Basıklık		-1,220	,246

Çizelge 3.9 incelendiğinde ölçek maddelerine ilişkin yaptığımız betimsel analiz sonucunda ölçek maddelerinin genel aritmetik ortalaması "4,5084" çıkmıştır. Standart sapma "0,39144" çıkmıştır. Maddeler minimum "3,52" ve maksimum "5,00" arasında puanlanmıştır. Araştırma verilerinin çarpıklık (skewnes) değeri "$-1<\alpha<+1$" arasında değer almıştır. Araştırma verilerinin basıklık (kurtosis) değeri "$-1,5<\alpha<+1,5$" arasında değer almıştır.

Araştırmalarda kullanılan ölçek puanlarıyla ilgili parametrik testlerin yapılıp yapılamayacağına karar vermek için farklı yöntemler bulunmaktadır. Bunlardan biri araştırma ölçeklerine ilişkin puanların çarpıklık ve basıklık değerleri üzerinden yola çıkılarak kullanılmasına karar verilen yöntemdir. Bu yöntemi araştırmamızda kullanıp

kullanmayacağımızı öğrenmek için ölçek puanlarımıza ilişkin çıkan analiz sonuçlarını yorumlamamız gerekmektedir. Araştırma verilerinin çarpıklık ve basıklık değerleri ile ilgili bulgular aşağıdaki Çizelge 3.10'da tekrar gösterilmiş ve analiz edilmiştir.

Çizelge 3. 10: Çarpıklık ve basıklık değeri.

İSGTÖ	N	Çarpıklık (Skewness)		Basıklık (Kurtosis)	
		İstatistik	Standart Hata	İstatistik	Standart Hata
	393	-,278	,123	-1,220	,246

Çizelge 3.10 incelendiğinde, araştırma verilerinin çarpıklık (skewnes) değeri "-1<α<+1" arasında yer almıştır. Araştırma verilerinin basıklık (kurtosis) değeri "-1,5<α<+1,5" arasında değer almıştır. Literatürde de çarpıklık ve basıklık değerlerinin farklı değerler arasında yer alabileceği yönünde çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerden biri Tabachnick ve Fidell (2013)'e aittir. Onlara göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin "-1,5<α<+1,5" arasında olması durumunda verilerin normal dağılıma sahip olduğunun kabul edilmesi gerekir. Başka bir görüşte George ve Mallery (2010)'e aittir. Onlara göre de çarpıklık ve basıklık değerlerine ilişkin sonuçların "-2<α<+2" arasında olması durumunda verilerin normal dağılıma sahip olduğunun kabul edilmesi gerekir. Bu görüşlerden ve analiz sonuçlarından hareketle araştırmamızda parametrik testlerden "T-Testi" ve "ANOVA Testi" kullanılmıştır.

Araştırma verilerinin normal dağılım gösterip göstermediğini öğrenmek için başka bir yöntem daha bulunmakta ve tercih edilmektedir. Bu yöntemde, ölçek puanlarına ilişkin yapılan analiz sonucunda ortaya çıkan "Kolmogorov-Smirnov" ve "Shapiro-Wilk" puanları dikkate alınmakta ve bunun sonucunda parametrik testlerin yapılıp yapılmayacağına karar verilmektedir. Bu yönteme ilişkin bulgular Çizelge 3.11'de yer almaktadır.

Çizelge 3. 11: Normal dağılım analizi.

	Normallik Testi					
	Kolmogorov-Smirnov[a]			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	SD	Sig.	İstatistik	SD	Sig.
İSGTÖ	,132	393	<,001	,917	393	<,001

a. Lilliefors Significance Correction

Çizelge 3.11 incelendiğinde araştırma verileri ile ilgili "Kolmogorov-Smirnov" değeri "sig. =p <0,001" çıkmıştır ve ayrıca "Shapiro-Wilk" değeri de "sig. =p <0,001" çıkmıştır. Literatürde de belirtildiği üzere verilerin normal dağılım göstermesi için

“sig. =p” değerinin “0,05”ten büyük olması gerekmektedir (Alpar, 2017). Fakat araştırmamızın verileri bu açıdan incelendiğinde ve değerlendirildiğinde verilerin normal dağılım göstermediği sonucu çıkmaktadır. Bu sonuçlardan hareketle araştırmamızda ayrıca parametrik olmayan testlerden “Kruskal Wallis H Testi” ve “Mann-Wahitney U Testi” kullanılmıştır.

3.6 Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmamızda; öğretmenlerin İSG’ye ilişkin tutumlarını incelenmek maksadıyla aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir ve bu hipotezler yapmış olduğumuz parametrik ve parametrik olmayan test analizleri sonucunda değerlendirilmiştir:

- H1: Öğretmenlerin İSG’ye ilişkin tutumları, kurum faktörüne göre farklılık göstermektedir.
- H2: Öğretmenlerin İSG’ye ilişkin tutumları, cinsiyet faktörüne göre farklılık göstermektedir.
- H3: Öğretmenlerin İSG’ye ilişkin tutumları, öğrenim faktörüne göre farklılık göstermektedir.
- H4: Öğretmenlerin İSG’ye ilişkin tutumları, yaş faktörüne göre farklılık göstermektedir.
- H5: Öğretmenlerin İSG’ye ilişkin tutumları, çalışma süresi faktörüne göre farklılık göstermektedir.

4. BULGULAR

"Bulgular" başlığı tezin dördüncü bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümde, "Öğretmenlerin İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: İç Anadolu Bölgesi Örneği" başlıklı tez çalışmasına ait veriler ile ilgili istatistiksel analizler yer almaktadır. Bu bölümde, öğretmenlerin demografik değişkenlerine ilişkin frekans analizi sonuçları, araştırma maddelerine ilişkin frekans analiz sonuçları, tutumlara ilişkin genel bulgular, demografik değişkenlerle ilgili parametrik ve parametrik olmayan test analiz sonuçları ve araştırmanın hipotez sonuçlarına ilişkin bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

4.1 Demografik Değişkenlere İlişkin Frekans Analiz Sonuçları

Burada öğretmenlerin demografik değişkenlerine ilişkin frekans analizleri yapılmıştır. Öğretmenlerin demografik değişkenleri, kurum, cinsiyet, öğrenim, yaş ve çalışma süresi faktörlerinden oluşmaktadır. Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumlarını öğrenmek için demografik değişkenler konusunda bilgi sahibi olmamız gereklidir, bu nedenle her değişkene ilişkin frekans analizi yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik değişkenleri ile ilgili frekans analizleri çizelgeler halinde gösterilerek yorumlanmıştır.

Aşağıdaki Çizelge 4.1'de öğretmenlerin kurum faktörüne göre dağılımlarını gösteren frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 1: Öğretmenlerin kurum faktörüne göre dağılımı.

1. Çalıştığınız Kurum			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Anaokul	35	8,9
	İlkokul	109	27,7
	Ortaokul	123	31,3
	Lise	126	32,1
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.1 incelendiğinde, kurum dağılımına göre öğretmenlerden 35 kişi (%8,9) "Anaokul", 109 kişi (%27,7) "İlkokul", 123 kişi (%31,3) "Ortaokul" ve 126 kişi (%32,1) "Lise" kurumlarında çalışmaktadır.

Aşağıdaki Çizelge 4.2'de öğretmenlerin cinsiyet faktörüne göre dağılımlarını gösteren frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 2: Öğretmenlerin cinsiyet faktörüne göre dağılımı.

2. Cinsiyetiniz			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Kadın	194	49,4
	Erkek	199	50,6
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.2 incelendiğinde, cinsiyet dağılımına göre öğretmenlerden 194 kişi (%49,4) "Kadın" ve 199 kişi (%50,6) "Erkek" öğretmenlerden oluşmaktadır.

Aşağıdaki Çizelge 4.3'te öğretmenlerin öğrenim durumu faktörüne göre dağılımlarını gösteren frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 3: Öğretmenlerin öğrenim faktörüne göre dağılımı.

3. Öğrenim Durumunuz			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Ön Lisans	5	1,3
	Lisans	342	87,0
	Yüksek Lisans	45	11,5
	Doktora	1	0,3
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.3 incelendiğinde, öğrenim durumu dağılımına göre öğretmenlerden 5 kişi (%1,3) "Ön Lisans", 342 kişi (%87,0) "Lisans", 45 kişi (%11,5) "Yüksek Lisans" ve 1 kişi (%0,3) de "Doktora" mezundur.

Aşağıdaki Çizelge 4.4'te öğretmenlerin yaş faktörüne göre dağılımlarını gösteren frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 4: Öğretmenlerin yaş faktörüne göre dağılımı.

4. Yaşınız			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	"20-30 Yaş"	35	8,9
	"31-40 Yaş"	139	35,4
	"41-50 Yaş"	158	40,2
	"51 Yaş ve üstü"	61	15,5
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.4 incelendiğinde, yaş dağılımına göre öğretmenlerden 35 kişi (%8,9) "20-30 Yaş", 139 kişi (%35,4) "31-40 Yaş", 158 kişi (%40,2) "41-50 Yaş" ve 61 kişi (%15,5) de "51 Yaş ve üstü" yaş aralığında yer almaktadır.

Aşağıdaki Çizelge 4.5'te öğretmenlerin çalışma süresi faktörüne göre dağılımlarını gösteren frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 5: Öğretmenlerin çalışma süresi faktörüne göre dağılımı.

5. Çalışma süreniz			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	"0-10 Yıl"	87	22,1
	"11-20 Yıl"	160	40,7
	"21-30 Yıl"	125	31,8
	"31 Yıl ve üstü"	21	5,3
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.5 incelendiğinde, çalışma süresi dağılımına göre öğretmenlerden 87 kişi (%22,1) "0-10 Yıl", 160 kişi (%40,7) "11-20 Yıl", 125 kişi (%31,8) "21-30 Yıl" ve 21 kişi (%5,3) de "31 Yıl ve üstü" çalışma süresi aralığında yer almaktadır.

4.2 Araştırma Maddelerine İlişkin Frekans Analiz Sonuçları

Bu başlıkta, öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumlarını öğrenmek için kullandığımız maddelerin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Aşağıdaki Çizelge 4.6'da araştırmanın 1. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 6: 1. Madde frekans analizi.

1. İş sağlığı ve güvenliği konusu çalışma hayatı için temel ihtiyaçlardan biridir.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	K. Katılmıyorum	1	0,3
	Kararsızım	3	0,8
	Katılıyorum	83	21,1
	K. Katılıyorum	306	77,9
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.6 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 1 kişi (%0,3) "Kesinlikle Katılmıyorum", 3 kişi (%0,8) "Kararsızım", 83 kişi (%21,1) "Katılıyorum", 306 kişi (%77,9) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.7'de araştırmanın 2. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 7: 2. Madde frekans analizi.

2. İş sağlığı ve güvenliği konusu çalışanlar ve kurumlar için her zaman öncelikli konular arasında yer almalıdır.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Kararsızım	4	1,0
	Katılıyorum	103	26,2
	K. Katılıyorum	286	72,8
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.7 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 4 kişi (%1,0) "Kararsızım", 103 kişi (%26,2) "Katılıyorum" ve 286 kişi (%72,8) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.8'de araştırmanın 3. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 8: 3. Madde frekans analizi.

3. Günümüzde bazı sektörlerde iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının ekonomik nedenlerle (daha çok üretim ve daha çok kâr gibi) ihmal edildiğini düşünüyorum.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	K. Katılmıyorum	2	0,5
	Katılmıyorum	5	1,3
	Kararsızım	30	7,6
	Katılıyorum	188	47,8
	K. Katılıyorum	168	42,7
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.8 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 2 kişi (%0,5) "Kesinlikle Katılmıyorum", 5 kişi (%1,3) "Katılmıyorum", 30 kişi (%7,6) "Kararsızım", 188 kişi (%47,8) "Katılıyorum" ve 168 kişi (%42,7) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.9'da araştırmanın 4. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 9: 4. Madde frekans analizi.

4. İş sağlığı ve güvenliği konusu tüm önlemlere rağmen dünya genelinde hâlâ devam etmekte olan bir sorundur.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	K. Katılmıyorum	1	0,3
	Katılmıyorum	8	2,0
	Kararsızım	10	2,5
	Katılıyorum	187	47,6
	K. Katılıyorum	187	47,6
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.9 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 1 kişi (%0,3) "Kesinlikle Katılmıyorum", 8 kişi (%2,0) "Katılmıyorum", 10 kişi (%2,5) "Kararsızım", 187 kişi (%47,6) "Katılıyorum" ve 187 kişi (%47,6) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.10'da araştırmanın 5. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 10: 5. Madde frekans analizi.

5. İş kazalarının ve meslek hastalıkların önlenmesi çalışanı, işvereni ve devleti maddî ve manevî kayıplardan kurtarır.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	K. Katılmıyorum	1	0,3
	Katılmıyorum	1	0,3
	Kararsızım	3	0,8
	Katılıyorum	111	28,2
	K. Katılıyorum	277	70,5
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.10 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 1 kişi (%0,3) "Kesinlikle Katılmıyorum", 1 kişi (%0,3) "Katılmıyorum", 3 kişi (%0,8) "Kararsızım", 111 kişi (%28,2) "Katılıyorum" ve 277 kişi (%70,5) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.11'de araştırmanın 6. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 11: 6. Madde frekans analizi.

6. İş kazaları ve meslek hastalıkları, işin niteliğinden, çalışma ortamından ve güvensiz davranışlardan kaynaklanır.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	K. Katılmıyorum	2	0,5
	Katılmıyorum	5	1,3
	Kararsızım	22	5,6
	Katılıyorum	195	49,6
	K. Katılıyorum	169	43,0
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.11 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 2 kişi (%0,5) "Kesinlikle Katılmıyorum", 5 kişi (%1,3) "Katılmıyorum", 22 kişi (%5,6) "Kararsızım", 195 kişi (%49,6) "Katılıyorum" ve 169 kişi (%43,0) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.12'de araştırmanın 7. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 12: 7. Madde frekans analizi.

7. Çalışanlar iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili ihtiyaç duyabilecekleri mevzuat bilgisine sahip olmalılar.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	1	0,3
	Kararsızım	9	2,3
	Katılıyorum	151	38,4
	K. Katılıyorum	232	59,0
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.12 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 1 kişi (%0,3) "Katılmıyorum", 9 kişi (%2,3) "Kararsızım", 151 kişi (%38,4) "Katılıyorum" ve 232 kişi (%59,0) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.13'te araştırmanın 8. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 13: 8. Madde frekans analizi.

8. İş sağlığı ve güvenliği kültürüne yapılacak yatırım, çalışanın, işverenin ve devletin maddî ve manevî zararlardan daha az etkilenmesini sağlar.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Kararsızım	5	1,3
	Katılıyorum	156	39,7
	K. Katılıyorum	232	59,0
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.13 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 5 kişi (%1,3) "Kararsızım", 156 kişi (%39,7) "Katılıyorum" ve 232 kişi (%59,0) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.14'te araştırmanın 9. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 14: 9. Madde frekans analizi.

9. Kurumlar iş sağlığı ve güvenliği kültürünün yerleşmesi için bütçelerinden kaynak ayırmalıdır.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	2	0,5
	Kararsızım	12	3,1
	Katılıyorum	139	35,4
	K. Katılıyorum	240	61,1
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.14 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 2 kişi (%0,5) "Katılmıyorum", 12 kişi (%3,1) "Kararsızım", 139 kişi (%35,4) "Katılıyorum" ve 240 kişi (%61,1) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.15'te araştırmanın 10. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 15: 10. Madde frekans analizi.

10. Çalışanlar yaptıkları işleriyle ilgili güncel iş kazaları ve meslek hastalıkları bilgisine sahip olmalıdır.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	2	0,5
	Kararsızım	2	0,5
	Katılıyorum	122	31,0
	K. Katılıyorum	267	67,9
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.15 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 2 kişi (%0,5) "Katılmıyorum", 2 kişi (%0,5) "Kararsızım", 122 kişi (%31,0) "Katılıyorum" ve 267 kişi (%67,9) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.16'da araştırmanın 11. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 16: 11. Madde frekans analizi.

11. Kurumların iş sağlığı ve güvenliği kültürü, çalışanların verimli çalışmasını etkiler.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	K. Katılmıyorum	3	0,8
	Katılmıyorum	7	1,8
	Kararsızım	8	2,0
	Katılıyorum	170	43,3
	K. Katılıyorum	205	52,2
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.16 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 3 kişi (%0,8) "Kesinlikle Katılmıyorum", 7 kişi (%1,8) "Katılmıyorum", 8 kişi (%2,0) "Kararsızım", 170 kişi (%43,3) "Katılıyorum" ve 205 kişi (%52,2) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.17'de araştırmanın 12. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 17: 12. Madde frekans analizi.

12. Çalışanların sağlık ve güvenlik kültürü, kurumların başarısını etkiler.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	4	1,0
	Kararsızım	15	3,8
	Katılıyorum	160	40,7
	K. Katılıyorum	214	54,5
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.17 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 4 kişi (%1,0) "Katılmıyorum", 15 kişi (%3,8) "Kararsızım", 160 kişi (%40,7) "Katılıyorum" ve 214 kişi (%54,5) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.18'de araştırmanın 13. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 18: 13. Madde frekans analizi.

13. Kurumların ergonomik ve hijyen şartları çalışanları etkiler.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	1	0,3
	Kararsızım	4	1,0
	Katılıyorum	141	35,9
	K. Katılıyorum	247	62,8
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.18 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 1 kişi (%0,3) "Katılmıyorum", 4 kişi (%1,0) "Kararsızım", 141 kişi (%35,9) "Katılıyorum" ve 247 kişi (%62,8) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.19'da araştırmanın 14. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 19: 14. Madde frekans analizi.

14. Kurumların iş sağlığı ve güvenliği denetimleri, iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluşmasına katkı sağlar.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	2	0,5
	Kararsızım	20	5,1
	Katılıyorum	160	40,7
	K. Katılıyorum	211	53,7
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.19 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 2 kişi (%0,5) "Katılmıyorum", 20 kişi (%5,1) "Kararsızım", 160 kişi (%40,7) "Katılıyorum" ve 211 kişi (53,7) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.20'de araştırmanın 15. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 20: 15. Madde frekans analizi.

15. Kurumlar iş kazalarının önlenmesi için çalışanlarının güvenli davranışlarını ödüllendirmelidir.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	K. Katılmıyorum	2	0,5
	Katılmıyorum	13	3,3
	Kararsızım	35	8,9
	Katılıyorum	167	42,5
	K. Katılıyorum	176	44,8
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.20 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 2 kişi (%0,5) "Kesinlikle Katılmıyorum", 13 kişi (%3,3) "Katılmıyorum", 35 kişi (%8,9) "Kararsızım", 167 kişi (%42,5) "Katılıyorum" ve 176 kişi (%44,8) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.21'de araştırmanın 16. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 21: 16. Madde frekans analizi.

16. Kurumların iş sağlığı ve güvenliği kuralları ve prosedürleri çalışanların güvenli çalışmasını sağlar.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	1	0,3
	Kararsızım	11	2,8
	Katılıyorum	180	45,8
	K. Katılıyorum	201	51,1
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.21 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 1 kişi (%0,3) "Katılmıyorum", 11 kişi (%2,8) "Kararsızım", 180 kişi (%45,8) "Katılıyorum" ve 201 kişi (%51,1) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.22'de araştırmanın 17. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 22: 17. Madde frekans analizi.

17. Kurumlarda iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yönlendirici uyarıcı levhalar ve işaretler bulunmalıdır.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Kararsızım	2	0,5
	Katılıyorum	136	34,6
	K. Katılıyorum	255	64,9
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.22 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 2 kişi (%0,5) "Kararsızım", 136 kişi (%34,6) "Katılıyorum" ve 255 kişi (%64,9) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.23'te araştırmanın 18. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 23: 18. Madde frekans analizi.

18. Kurumların iş sağlığı ve güvenliği yönünden denetlenmesi ve uygunsuzlukların giderilmesi çalışanları mutlu eder.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	3	0,8
	Kararsızım	15	3,8
	Katılıyorum	151	38,4
	K. Katılıyorum	224	57,0
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.23 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 3 kişi (%0,8) "Katılmıyorum", 15 kişi (%3,8) "Kararsızım", 151 kişi (%38,4) "Katılıyorum" ve 224 kişi (%57,0) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.24'te araştırmanın 19. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 24: 19. Madde frekansı analizi.

19. Kurumlarda ihtiyaç duyulan kişisel koruyucu ve donanımların kullanılması ciddi kazaların önlenmesini sağlayabilir.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Kararsızım	1	0,3
	Katılıyorum	161	41,0
	K. Katılıyorum	231	58,8
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.24 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 1 kişi (%0,3) "Kararsızım", 161 kişi (%41,0) "Katılıyorum" ve 231 kişi (58,8) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.25'te araştırmanın 20. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 25: 20. Madde frekans analizi.

20. Çalışanlar yaptıkları işleriyle ilgili ihtiyaç duyabilecekleri kişisel koruyucu ve donanımlar konusunda gerekli ve yeterli bilgiye sahip olmalıdır.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Kararsızım	2	0,5
	Katılıyorum	155	39,4
	K. Katılıyorum	236	60,1
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.25 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 2 kişi (%0,5) "Kararsızım", 155 kişi (%39,4) "Katılıyorum" ve 236 kişi (%60,1) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.26'da araştırmanın 21. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 26: 21. Madde frekans analizi.

21. İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, çalışanlar için gereklidir.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	K. Katılmıyorum	1	0,3
	Kararsızım	7	1,8
	Katılıyorum	142	36,1
	K. Katılıyorum	243	61,8
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.26 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 1 kişi (%0,3) "Kesinlikle Katılmıyorum", 7 kişi (%1,8) "Kararsızım", 142 kişi (%36,1) "Katılıyorum" ve 243 kişi (%61,8) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.27'de araştırmanın 22. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 27: 22. Madde frekans analizi.

22. İş sağlığı ve güvenliği kapsamındaki eğitimler, faydalıdır.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	3	0,8
	Kararsızım	19	4,8
	Katılıyorum	149	37,9
	K. Katılıyorum	222	56,5
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.27 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 3 kişi (%0,8) "Katılmıyorum", 19 kişi (%4,8) "Kararsızım", 149 kişi (%37,9) "Katılıyorum" ve 222 kişi (%56,5) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.28'de araştırmanın 23. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 28: 23. Madde frekans analizi.

23. İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesine katkı sağlar.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	2	0,5
	Kararsızım	11	2,8
	Katılıyorum	160	40,7
	K. Katılıyorum	220	56,0
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.28 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 2 kişi (%0,5) "Katılmıyorum", 11 kişi (%2,8) "Kararsızım", 160 kişi (%40,7) "Katılıyorum" ve 220 kişi (%56,0) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.29'da araştırmanın 24. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 29: 24. Madde frekans analizi.

24. İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluşmasına katkı sağlar.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	1	0,3
	Kararsızım	12	3,1
	Katılıyorum	168	42,7
	K. Katılıyorum	212	53,9
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.29 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 1 kişi (%0,3) "Katılmıyorum", 12 kişi (%3,1) "Kararsızım", 168 kişi (%42,7) "Katılıyorum" ve 212 kişi (%53,9) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.30'da araştırmanın 25. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 30: 25. Madde frekans analizi.

25. İş sağlığı ve güvenliği kültürünün kalıcı olması için alternatif yöntemler kullanılmalıdır.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	2	0,5
	Kararsızım	25	6,4
	Katılıyorum	176	44,8
	K. Katılıyorum	190	48,3
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.30 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 2 kişi (%0,5) "Katılmıyorum", 25 kişi (%6,4) "Kararsızım", 176 kişi (%44,8) "Katılıyorum" ve 190 kişi (%48,3) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.31'de araştırmanın 26. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 31: 26. Madde frekans analizi.

26. İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri çalışanları, tehlike ve risklere karşı bilinçli ve duyarlı hale getirir.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	3	0,8
	Kararsızım	10	2,5
	Katılıyorum	159	40,5
	K. Katılıyorum	221	56,2
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.31 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 3 kişi (%0,8) "Katılmıyorum", 10 kişi (%2,5) "Kararsızım", 159 kişi (%40,5) "Katılıyorum" ve 221 kişi (%56,2) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.32'de araştırmanın 27. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 32: 27. Madde frekans analizi.

27. İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, çalışanların ve kurumların maddî ve manevî kayıplar vermelerini engeller.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	3	0,8
	Kararsızım	13	3,3
	Katılıyorum	175	44,5
	K. Katılıyorum	202	51,4
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.32 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 3 kişi (%0,8) "Katılmıyorum", 13 kişi (%3,3) "Kararsızım", 175 kişi (%44,5) "Katılıyorum" ve 202 kişi (%51,4) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.33'te araştırmanın 28. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 33: 28. Madde frekans analizi.

28. İş sağlığı ve güvenliği kültürüne sahip çalışanlar, iş ortamında meydana gelebilecek olası iş kazalarını önceden öngörebilirler.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	2	0,5
	Kararsızım	19	4,8
	Katılıyorum	173	44,0
	K. Katılıyorum	199	50,6
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.33 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 2 kişi (%0,5) "Katılmıyorum", 19 kişi (%4,8) "Kararsızım", 173 kişi (%44,0) "Katılıyorum" ve 199 kişi (%50,6) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.34'te araştırmanın 29. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 34: 29. Madde frekans analizi.

29. İş sağlığı ve güvenliği kültürüne sahip çalışanlar tehlike ve risklere karşı hangi önlemleri alacaklarını bilirler.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	1	0,3
	Kararsızım	8	2,0
	Katılıyorum	179	45,5
	K. Katılıyorum	205	52,2
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.34 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 1 kişi (%0,3) "Katılmıyorum", 8 kişi (%2,0) "Kararsızım", 179 kişi (%45,5) "Katılıyorum" ve 205 kişi (%52,2) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.35'te araştırmanın 30. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 35: 30. Madde frekans analizi.

30. İş sağlığı ve güvenliği kültürüne sahip çalışanlar, tehlike ve risklere karşı kendilerini koruyabilirler.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	3	0,8
	Kararsızım	15	3,8
	Katılıyorum	178	45,3
	K. Katılıyorum	197	50,1
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.35 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 3 kişi (%0,8) "Katılmıyorum", 15 kişi (%3,8) "Kararsızım", 178 kişi (%45,3) "Katılıyorum" ve 197 kişi (%50,1) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.36'da araştırmanın 31. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 36: 31. Madde frekans analizi.

31. İş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluştuğu ve önemsendiği kurumlarda (işyerlerinde), iş kazaları daha az meydana gelir.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	1	0,3
	Kararsızım	7	1,8
	Katılıyorum	180	45,8
	K. Katılıyorum	205	52,2
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.36 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 1 kişi (%0,3) "Katılmıyorum", 7 kişi (%1,8) "Kararsızım", 180 kişi (%45,8) "Katılıyorum" ve 205 kişi (%52,2) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.37'de araştırmanın 32. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 37: 32. Madde frekans analizi.

32. Çalışanlar, iş sağlığı ve kültürünün oluştuğu ve önemsendiği kurumlarda daha az meslek hastalıklarına yakalanır.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	4	1,0
	Kararsızım	40	10,2
	Katılıyorum	171	43,5
	K. Katılıyorum	178	45,3
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.37 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 4 kişi (%1,0) "Katılmıyorum", 40 kişi (%10,2) "Kararsızım", 171 kişi (%43,5) "Katılıyorum" ve 178 kişi (%45,3) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.38'de araştırmanın 33. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 38: 33. Madde frekans analizi.

33. Çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluştuğu ve önemsendiği kurumlarda kendilerini güvende hissederler.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	K. Katılmıyorum	1	0,3
	Katılmıyorum	1	0,3
	Kararsızım	10	2,5
	Katılıyorum	166	42,2
	K. Katılıyorum	215	54,7
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.38 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 1 kişi (%0,3) "Kesinlikle Katılmıyorum", 1 kişi (%0,3) "Katılmıyorum", 10 kişi (%2,5) "Kararsızım", 166 kişi (%42,2) "Katılıyorum" ve 215 kişi (%54,7) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.39'da araştırmanın 34. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 39: 34. Madde frekans analizi.

34. Çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluştuğu ve önemsendiği kurumlarda çalıştıkları için mutlu olurlar.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	K. Katılmıyorum	1	0,3
	Katılmıyorum	1	0,3
	Kararsızım	25	6,4
	Katılıyorum	163	41,5
	K. Katılıyorum	203	51,7
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.39 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 1 kişi (%0,3) "Kesinlikle Katılmıyorum", 1 kişi (%0,3) "Katılmıyorum", 25 kişi (%6,4) "Kararsızım", 163 kişi (%41,5) "Katılıyorum" ve 203 kişi (%51,7) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.40'ta araştırmanın 35. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 40: 35. Madde frekans analizi.

35. Çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluştuğu ve önemsendiği kurumlara daha çok güven duyar			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	1	0,3
	Kararsızım	10	2,5
	Katılıyorum	160	40,7
	K. Katılıyorum	222	56,5
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.40 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 1 kişi (%0,3) "Katılmıyorum", 10 kişi (%2,5) "Kararsızım", 160 kişi (%40,7) "Katılıyorum" ve 222 kişi (%56,5) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.41'de araştırmanın 36. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 41: 36. Madde frekans analizi.

36. Çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluştuğu ve önemsendiği kurumlarda çalışmak ister.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	2	0,5
	Kararsızım	11	2,8
	Katılıyorum	166	42,2
	K. Katılıyorum	214	54,5
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.41 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 2 kişi (%0,5) "Katılmıyorum", 11 kişi (%2,8) "Kararsızım", 166 kişi (%42,2) "Katılıyorum" ve 214 kişi (%54,5) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.42'de araştırmanın 37. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 42: 37. Madde frekans analizi.

37. Çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği kültürüne önem veren yöneticilere (işverenlere) daha çok güven duyar.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	K. Katılmıyorum	1	0,3
	Kararsızım	12	3,1
	Katılıyorum	164	41,7
	K. Katılıyorum	216	55,0
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.42 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 1 kişi (%0,3) "Kesinlikle Katılmıyorum", 12 kişi (%3,1) "Kararsızım", 164 kişi (%41,7) "Katılıyorum" ve 216 kişi (%55,0) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.43'te araştırmanın 38. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 43: 38. Madde frekans analizi.

38. Çalışanlar iş sağlığı ve güvenliği kültürüne önem veren yöneticilerle çalışmak ister.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	K. Katılmıyorum	1	0,3
	Kararsızım	14	3,6
	Katılıyorum	164	41,7
	K. Katılıyorum	214	54,5
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.43 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 1 kişi (%0,3) "Kesinlikle Katılmıyorum", 14 kişi (%3,6) "Kararsızım", 164 kişi (%41,7) "Katılıyorum" ve 214 kişi (%54,5) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.44'te araştırmanın 39. maddesine ilişkin frekans analizi yer almaktadır.

Çizelge 4. 44: 39. Madde frekans analizi.

39. Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uymaları mesai arkadaşlarının güvende olmalarını sağlar.			
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	2	0,5
	Kararsızım	3	0,8
	Katılıyorum	181	46,1
	K. Katılıyorum	207	52,7
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.44 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 2 kişi (%0,5) "Katılmıyorum", 3 kişi (%0,8) "Kararsızım", 181 kişi (%46,1) "Katılıyorum" ve 207 kişi (%52,7) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.45'te araştırmanın 40. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 45: 40. Madde frekans analizi.

40.	Çalışanlar, mesai arkadaşlarının ve çalışma ortamının güvenliğine önem vermelidir.		
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Kararsızım	2	0,5
	Katılıyorum	159	40,5
	K. Katılıyorum	232	59,0
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.45 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 2 kişi (%0,5) "Kararsızım", 159 kişi (%40,5) "Katılıyorum" ve 232 kişi (%59,0) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.46'da araştırmanın 41. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 46: 41. Madde frekans analizi.

41.	Çalışanlar, güvenlik endişeleri nedeniyle çalışırken zorlanırlar.		
		Frekans	Yüzde
Geçerli	K. Katılmıyorum	5	1,3
	Katılmıyorum	7	1,8
	Kararsızım	28	7,1
	Katılıyorum	179	45,5
	K. Katılıyorum	174	44,3
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.46 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 5 kişi (%1,3) "Kesinlikle Katılmıyorum", 7 kişi (%1,8) "Katılmıyorum", 28 kişi (%7,1) "Kararsızım", 179 kişi (%45,5) "Katılıyorum" ve 174 kişi (44,3) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 4.47'de araştırmanın 42. maddesine ilişkin frekans analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 47: 42. Madde frekans analizi.

42.	İş sağlığı ve güvenliği, çalışanların yaşam kalitesini etkiler.		
		Frekans	Yüzde
Geçerli	Katılmıyorum	6	1,5
	Kararsızım	7	1,8
	Katılıyorum	157	39,9
	K. Katılıyorum	223	56,7
	Toplam	393	100,0

Çizelge 4.47 incelendiğinde, madde seçenek dağılımına göre öğretmenlerden 6 kişi (%1,5) "Katılmıyorum", 7 kişi (%1,8) "Kararsızım", 157 kişi (%39,9) "Katılıyorum" ve 223 kişi (%56,7) "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu görüş belirtmiştir.

4.3 Tutumlara İlişkin Genel Bulgular

Aşağıdaki Çizelge 4.48'de ve 4.49'da öğretmenlerin İSG Tutum Ölçeğindeki maddelere vermiş oldukları cevapların betimsel analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 48: Ölçek maddelerine ilişkin betimsel analiz.

Betimsel İstatistikler			
İSG TUTUM ÖLÇEĞİ	Ort. ($\bar{X}$)	S. Sapma	Katılımcı Sayısı
1. İş sağlığı ve güvenliği konusu çalışma hayatı için temel ihtiyaçlardan biridir.	4,76	,476	393
2. İş sağlığı ve güvenliği konusu çalışanlar ve kurumlar için her zaman öncelikli konular arasında yer almalıdır.	4,72	,473	393
3. Günümüzde bazı sektörlerde iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının ekonomik nedenlerle (daha çok üretim ve daha çok kâr gibi) ihmal edildiğini düşünüyorum.	4,31	,711	393
4. İş sağlığı ve güvenliği konusu tüm önlemlere rağmen dünya genelinde hâlâ devam etmekte olan bir sorundur.	4,40	,667	393
5. İş kazalarının ve meslek hastalıkların önlenmesi çalışanı, işvereni ve devleti maddî ve manevî kayıplardan kurtarır.	4,68	,527	393
6. İş kazaları ve meslek hastalıkları, işin niteliğinden, çalışma ortamından ve güvensiz davranışlardan kaynaklanır.	4,33	,688	393
7. Çalışanlar iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili ihtiyaç duyabilecekleri mevzuat bilgisine sahip olmalılar.	4,56	,555	393
8. İş sağlığı ve güvenliği kültürüne yapılacak yatırım, çalışanın, işverenin ve devletin maddî ve manevî zararlardan daha az etkilenmesini sağlar.	4,58	,520	393
9. Kurumlar iş sağlığı ve güvenliği kültürünün yerleşmesi için bütçelerinden kaynak ayırmalıdır.	4,57	,581	393
10. Çalışanlar yaptıkları işleriyle ilgili güncel iş kazaları ve meslek hastalıkları bilgisine sahip olmalıdır.	4,66	,514	393
11. Kurumların iş sağlığı ve güvenliği kültürü, çalışanların verimli çalışmasını etkiler.	4,44	,698	393
12. Çalışanların sağlık ve güvenlik kültürü, kurumların başarısını etkiler.	4,49	,623	393
13. Kurumların ergonomik ve hijyen şartları çalışanları etkiler.	4,61	,523	393
14. Kurumların iş sağlığı ve güvenliği denetimleri, iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluşmasına katkı sağlar.	4,48	,619	393
15. Kurumlar iş kazalarının önlenmesi için çalışanlarının güvenli davranışlarını ödüllendirmelidir	4,28	,800	393
16. Kurumların iş sağlığı ve güvenliği kuralları ve prosedürleri çalışanların güvenli çalışmasını sağlar.	4,48	,567	393
17. Kurumlarda iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yönlendirici uyarıcı levhalar ve işaretler bulunmalıdır.	4,64	,490	393
18. Kurumların iş sağlığı ve güvenliği yönünden denetlenmesi ve uygunsuzlukların giderilmesi çalışanları mutlu eder.	4,52	,611	393
19. Kurumlarda ihtiyaç duyulan kişisel koruyucu ve donanımların kullanılması ciddi kazaların önlenmesini sağlayabilir.	4,59	,498	393
20. Çalışanlar yaptıkları işleriyle ilgili ihtiyaç duyabilecekleri kişisel koruyucu ve donanımlar konusunda gerekli ve yeterli bilgiye sahip olmalıdır.	4,60	,502	393

Çizelge 4. 49 (devam): Ölçek maddelerine ilişkin betimsel analiz.

İSG TUTUM ÖLÇEĞİ	Ort. ($\bar{X}$)	S. Sapma	Katılımcı Sayısı
21. İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, çalışanlar için gereklidir.	4,59	,555	393
22. İş sağlığı ve güvenliği kapsamındaki eğitimler, faydalıdır.	4,50	,627	393
23. İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesine katkı sağlar.	4,52	,580	393
24. İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluşmasına katkı sağlar.	4,50	,572	393
25. İş sağlığı ve güvenliği kültürünün kalıcı olması için alternatif yöntemler kullanılmalıdır.	4,41	,633	393
26. İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri çalışanları, tehlike ve risklere karşı bilinçli ve duyarlı hale getirir.	4,52	,589	393
27. İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, çalışanların ve kurumların maddî ve manevî kayıplar vermelerini engeller.	4,47	,601	393
28. İş sağlığı ve güvenliği kültürüne sahip çalışanlar, iş ortamında meydana gelebilecek olası iş kazalarını önceden öngörebilirler.	4,45	,613	393
29. İş sağlığı ve güvenliği kültürüne sahip çalışanlar tehlike ve risklere karşı hangi önlemleri alacaklarını bilirler.	4,50	,554	393
30. İş sağlığı ve güvenliği kültürüne sahip çalışanlar, tehlike ve risklere karşı kendilerini koruyabilirler.	4,45	,609	393
31. İş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluştuğu ve önemsendiği kurumlarda (işyerlerinde), iş kazaları daha az meydana gelir.	4,50	,549	393
32. Çalışanlar, iş sağlığı ve kültürünün oluştuğu ve önemsendiği kurumlarda daha az meslek hastalıklarına yakalanır.	4,33	,698	393
33. Çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluştuğu ve önemsendiği kurumlarda kendilerini güvende hissederler.	4,51	,589	393
34. Çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluştuğu ve önemsendiği kurumlarda çalıştıkları için mutlu olurlar.	4,44	,648	393
35. Çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluştuğu ve önemsendiği kurumlara daha çok güven duyar	4,53	,562	393
36. Çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluştuğu ve önemsendiği kurumlarda çalışmak ister.	4,51	,581	393
37. Çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği kültürüne önem veren yöneticilere (işverenlere) daha çok güven duyar.	4,51	,585	393
38. Çalışanlar iş sağlığı ve güvenliği kültürüne önem veren yöneticilerle çalışmak ister.	4,50	,594	393
39. Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uymaları mesai arkadaşlarının güvende olmalarını sağlar.	4,51	,544	393
40. Çalışanlar, mesai arkadaşlarının ve çalışma ortamının güvenliğine önem vermelidir.	4,59	,504	393
41. Çalışanlar, güvenlik endişeleri nedeniyle çalışırken zorlanırlar.	4,30	,783	393
42. İş sağlığı ve güvenliği, çalışanların yaşam kalitesini etkiler.	4,52	,615	393
TOPLAM	4,5084	,39144	393

Çizelge 4.48 ve 4.49 incelendiğinde, ölçek maddelerinin her birine ait aritmetik ortalama "4,28≤ $\bar{X}$≤4,76" arasında değer almıştır. Ölçekte 1'inci ve 42'inci madde arasında en yüksek aritmetik ortalamaya sahip madde 1'inci maddedir ($\bar{X}$=4,76). En düşük aritmetik ortalamaya sahip madde ise 15'inci maddedir ($\bar{X}$=4,28). Maddelerin genel aritmetik ortalaması ($\bar{X}$=4,50849) olarak çıkmıştır.

4.4. Parametrik ve Parametrik Olmayan Test Analiz Sonuçları

Öğretmenlerin İSG Tutum Ölçeği puanlarının demografik değişkenlere bağlı farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için parametrik ve parametrik olmayan test analizleri yapılmıştır ve analiz sonuçlarına ilişkin bulgular başlıklar halinde açıklanmıştır.

4.4.1 Kurum faktörüne ilişkin bulgular

Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumlarının kurum faktörüne bağlı farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için hem parametrik olmayan testlerden "Kruskal-Wallis H Testi" hem de parametrik testlerden "Bağımsız Örneklemler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova)" kullanılmıştır.

Öğretmenlerin İSG Tutum Ölçeği puanlarının kurum faktörüne bağlı farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için öncelikle parametrik olmayan testlerden "Kruskal-Wallis H Testi" kullanılmıştır. Aşağıdaki Çizelge 4.50'de kurum faktörüne ilişkin "Kruskal-Wallis H Testi" ile ilgili analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 50: Kurum faktörüne ilişkin Kruskal-Wallis H Testi.

ÖLÇEK	KURUM	N	SO	SD	KWH	P
İSGTÖ	Anaokul	35	180,86	3	1,434	,698
	İlkokul	109	203,73			
	Ortaokul	123	192,11			
	Lise	126	200,43			
	Toplam	393				

*p>0,05

Çizelge 4.50 incelendiğinde, kurum faktörüne ilişkin yapılan Kruskal-Wallis H (KWH) Testi analiz sonucuna göre; KWH=1,434 ve P=0,698>0,05 değerleri ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları kurum faktörüne ait

sıra ortalamaları (SO) açısından farklılık gösterse de istatistiksel olarak anlamlı değildir. Çünkü "p" anlamlılık değeri "0,05"ten büyük çıkmıştır. Bu nedenle kurum faktörüne bağlı olarak öğretmenlerin tutumlarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Öğretmenlerin İSG Tutum Ölçeği puanlarının kurum faktörüne bağlı farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için ayrıca parametrik testlerden "Bağımsız Örneklemler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova)" kullanılmıştır. Aşağıdaki Çizelge 4.51'de kurum faktörüne ilişkin "ANOVA Testi" ile ilgili analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 51: Kurum faktörüne ilişkin ANOVA Testi.

KURUM	N	$\bar{X}$	SS	V. KAYNAĞI	KT	SD	KO	F	P
Anaokul	35	4,45	,396	G. Arası	,262	3	,087	,569	,636
İlkokul	109	4,53	,393	G. İçi	59,801	389	,154		
Ortaokul	123	4,48	,399	Toplam	60,063	392			
Lise	126	4,52	,381						
Toplam	393	4,50	,391						

*p>0,05

Çizelge 4.51 incelendiğinde, kurum faktörüne ilişkin yapılan ANOVA Testi analiz sonucuna göre; F=0,569 ve P=0,636>0,05 değerleri ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları kurum faktörüne ait aritmetik ortalamaları $(\bar{X})$ açısından farklılık gösterse de istatistiksel olarak anlamlı değildir. Çünkü "p" anlamlılık değeri "0,05"ten büyük çıkmıştır. Bu nedenle kurum faktörüne bağlı olarak öğretmenlerin tutumlarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

İki test analizi sonucunda "p" anlamlılık değeri "0,05"ten büyük çıkmıştır ve bu nedenle aşağıdaki hipotezimiz kabul edilmemiştir.

H1: Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, kurum faktörüne göre farklılık göstermektedir.

4.4.2 Cinsiyet faktörüne ilişkin bulgular

Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumlarının cinsiyet faktörüne bağlı farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için hem parametrik olmayan testlerden "Mann-

Whitney U Testi" hem de parametrik testlerden "Bağımsız Örneklemler için t-Testi" kullanılmıştır.

Öğretmenlerin İSG Tutum Ölçeği puanlarının cinsiyet faktörüne bağlı farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için öncelikle parametrik olmayan testlerden "Mann-Whitney U Testi" kullanılmıştır. Aşağıdaki Çizelge 4.52'de cinsiyet faktörüne ilişkin "Mann-Whitney U Testi" ile ilgili analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 52: Cinsiyet faktörüne ilişkin Mann-Whitney U Testi.

Mann-Whitney U Testi						
CİNSİYET	N	SO	ST	U	Z	P
Kadın	194	202,20	39227,50	18293,500	-,897	,370
Erkek	199	191,93	38193,50			
Toplam	393					

*p>0,05

Çizelge 4.52 incelendiğinde, cinsiyet faktörüne ilişkin yapılan Mann-Whitney U (MWU) Testi analiz sonucuna göre; U=18293,500 ve P=0,370>0,05 değerleri ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları cinsiyet faktörüne ait sıra ortalamaları (SO) ve sıra toplamları (ST) açısından farklılık gösterse de istatistiksel olarak anlamlı değildir. Çünkü "p" anlamlılık değeri "0,05"ten büyük çıkmıştır. Bu nedenle cinsiyet faktörüne bağlı olarak öğretmenlerin tutumlarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Öğretmenlerin İSG Tutum Ölçeği puanlarının cinsiyet faktörüne bağlı farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için ayrıca parametrik testlerden "Bağımsız Örneklemler için t-testi" kullanılmıştır. Aşağıdaki Çizelge 4.53'te cinsiyet faktörüne ilişkin "t-testi" ile ilgili analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 53: Cinsiyet faktörüne ilişkin t-Testi.

ÖLÇEK	GRUP	N	$\bar{X}$	SS	*t*-Testi		
					T	SD	P
İSGTÖ	Kadın	194	4,5295	,38220	1,055	391	Sig. (2-tailed)
	Erkek	199	4,4878	,40012			,292
	Toplam	393					

*p>0,05

Çizelge 4.53 incelendiğinde, cinsiyet faktörüne ilişkin yapılan t-Testi analiz sonucuna göre; t=1,055 ve P=0,292>0,05 değerleri ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları cinsiyet faktörüne ait aritmetik ortalamaları ($\bar{X}$) açısından farklılık gösterse de istatistiksel olarak anlamlı değildir. Çünkü "p" anlamlılık değeri "0,05"ten büyük çıkmıştır. Bu nedenle cinsiyet faktörüne bağlı olarak öğretmenlerin tutumlarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

İki test analizi sonucunda "p" anlamlılık değeri "0,05"ten büyük çıkmıştır ve bu nedenle aşağıdaki hipotezimiz kabul edilmemiştir.

H2: Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, cinsiyet faktörüne göre farklılık göstermektedir.

4.4.3 Öğrenim faktörüne ilişkin bulgular

Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumlarının öğrenim faktörüne bağlı farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için hem parametrik olmayan testlerden "Kruskal-Wallis H Testi" hem de parametrik testlerden "Bağımsız Örneklemler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova)" kullanılmıştır.

Öğretmenlerin İSG Tutum Ölçeği puanlarının öğrenim faktörüne bağlı farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için öncelikle parametrik olmayan testlerden "Kruskal-Wallis H Testi" kullanılmıştır. Aşağıdaki Çizelge 4.54'te öğrenim faktörüne ilişkin "Kruskal-Wallis H Testi" ile ilgili analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 54: Öğrenim faktörüne ilişkin Kruskal-Wallis H Testi.

ÖLÇEK	ÖĞRENİM DURUMU	N	SO	SD	KWH	P
İSGTÖ	Ön lisans	5	180,70	3	,225	,973
	Lisans	342	197,94			
	Yüksek lisans	45	191,70			
	Doktora	1	195,00			
	Toplam	393				

*p>0,05

Çizelge 4.54 incelendiğinde, öğrenim faktörüne ilişkin yapılan Kruskal-Wallis H (KWH) Testi analiz sonucuna göre; KWH=0,225 ve P=0,973>0,05 değerleri ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları öğrenim faktörüne ait sıra ortalamaları (SO) açısından farklılık gösterse de istatistiksel olarak anlamlı değildir. Çünkü "p" anlamlılık değeri "0,05"ten büyük çıkmıştır. Bu nedenle öğrenim

faktörüne bağlı olarak öğretmenlerin tutumlarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Öğretmenlerin İSG Tutum Ölçeği puanlarının öğrenim faktörüne bağlı farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için ayrıca parametrik testlerden "Bağımsız Örneklemler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova)" yapılmıştır. Aşağıdaki Çizelge 4.55'te öğrenim faktörüne ilişkin "ANOVA Testi" ile ilgili analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 55: Öğrenim faktörüne ilişkin ANOVA Testi.

Ö. DURUMU	N	$\bar{X}$	SS	V. KAYNAĞI	KT	SD	KO	F	P
Ön Lisans	5	4,47	,396	G. Arası	,036	3	,012	,077	,973
Lisans	342	4,51	,393	G. İçi	60,28	389	,154		
Yüksek Lisans	45	4,48	,385	Toplam	60,063	392			
Doktora	1	4,52	.						
Toplam	393	4,50	,391						

*p>0,05

Çizelge 4.55 incelendiğinde, öğrenim faktörüne ilişkin yapılan ANOVA Testi analiz sonucuna göre; F=0,077 ve P=0,973>0,05 değerleri ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları öğrenim faktörüne ait aritmetik ortalamaları ($\bar{X}$) açısından farklılık gösterse de istatistiksel olarak anlamlı değildir. Çünkü "p" anlamlılık değeri "0,05"ten büyük çıkmıştır. Bu nedenle öğrenim faktörüne bağlı olarak öğretmenlerin tutumlarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

İki test analizi sonucunda "p" anlamlılık değeri "0,05"ten büyük çıkmıştır ve bu nedenle aşağıdaki hipotezimiz kabul edilmemiştir.

H3: Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, öğrenim faktörüne göre farklılık göstermektedir.

4.4.4 Yaş faktörüne ilişkin bulgular

Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumlarının yaş faktörüne bağlı farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için hem parametrik olmayan testlerden "Kruskal-Wallis H Testi" hem de parametrik testlerden "Bağımsız Örneklemler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova)" kullanılmıştır.

Öğretmenlerin İSG Tutum Ölçeği puanlarının yaş faktörüne bağlı farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için öncelikle parametrik olmayan testlerden "Kruskal-Wallis H Testi" kullanılmıştır. Aşağıdaki Çizelge 4.56'da yaş faktörüne ilişkin "Kruskal-Wallis H Testi" ile ilgili analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 56: Yaş faktörüne ilişkin Kruskal-Wallis Testi.

ÖLÇEK	YAŞ	N	SO	SD	KWH	P
İSGTÖ	"20-30 yaş"	35	190,16	3	,727	,867
	"31-40 yaş"	139	194,77			
	"41-50 yaş"	158	202,67			
	"51 yaş ve üstü"	61	191,33			
	Toplam	393				

*p>0,05

Çizelge 4.56 incelendiğinde, yaş faktörüne ilişkin yapılan Kruskal-Wallis H (KWH) Testi analiz sonucuna göre; KWH=0,727 ve P=0,867>0,05 değerleri ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları yaş faktörüne ait sıra ortalamaları (SO) açısından farklılık gösterse de istatistiksel olarak anlamlı değildir. Çünkü "p" anlamlılık değeri "0,05"ten büyük çıkmıştır. Bu nedenle yaş faktörüne bağlı olarak öğretmenlerin tutumlarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Öğretmenlerin İSG Tutum Ölçeği puanlarının yaş faktörüne bağlı farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için ayrıca parametrik testlerden "Bağımsız Örneklemler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova)" kullanılmıştır. Aşağıdaki Çizelge 4.57'de yaş faktörüne ilişkin "ANOVA Testi" ile ilgili analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 57: Yaş faktörüne ilişkin ANOVA Testi.

YAŞ	N	$\bar{X}$	SS	V. KAYNAĞI	KT	SD	KO	F	P
"20-30 yaş"	35	4,50	,380	G. Arası	,067	3	,022	,145	,933
"31-40 yaş"	139	4,49	,392	G. İçi	59,996	389	,154		
"41-50 yaş"	158	4,52	,391	Toplam	60,063	392			
"50 Yaş ve üstü"	61	4,49	,403						
Toplam	393	4,50	,391						

*p>0,05

Çizelge 4.57 incelendiğinde, yaş faktörüne ilişkin yapılan ANOVA Testi analiz sonucuna göre; F=0,145 ve P=0,933>0,05 değerleri ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan

öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları yaş faktörüne ait aritmetik ortalamaları ($\bar{X}$) açısından farklılık gösterse de istatistiksel olarak anlamlı değildir. Çünkü "p" anlamlılık değeri "0,05"ten büyük çıkmıştır. Bu nedenle yaş faktörüne bağlı olarak öğretmenlerin tutumlarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

İki test analizi sonucunda "p" anlamlılık değeri "0,05"ten büyük çıkmıştır ve bu nedenle aşağıdaki hipotezimiz kabul edilmemiştir.

H4: Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, yaş faktörüne göre farklılık göstermektedir.

4.4.5 Çalışma süresi faktörüne ilişkin bulgular

Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumlarının çalışma süresi faktörüne bağlı farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için hem parametrik olmayan testlerden "Kruskal-Wallis H Testi" hem de parametrik testlerden "Bağımsız Örneklemler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova)" kullanılmıştır.

Öğretmenlerin İSG Tutum Ölçeği puanlarının çalışma süresi faktörüne bağlı farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için öncelikle parametrik olmayan testlerden "Kruskal-Wallis H Testi" kullanılmıştır. Aşağıdaki Çizelge 4.58'de çalışma süresi faktörüne ilişkin "Kruskal-Wallis H Testi" ile ilgili analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 58: Çalışma süresi faktörüne ilişkin Kruskal-Wallis H Testi.

ÖLÇEK	ÇALIŞMA SÜRESİ	N	SO	SD	KWH	P
İSGTÖ	"0-10 Yıl"	87	185,10	3	1,264	,738
	"11-20 Yıl"	160	201,14			
	"21-30 Yıl"	125	200,12			
	"31 Yıl ve üstü"	21	196,17			
	Toplam	393				

*p>0,05

Çizelge 4.58 incelendiğinde, çalışma süresi faktörüne ilişkin yapılan Kruskal-Wallis H (KWH) Testi analiz sonucuna göre; KWH=1,264 ve P=0,738>0,05 değerleri ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları çalışma süresi faktörüne ait sıra ortalamaları (SO) açısından farklılık gösterse de istatistiksel olarak anlamlı değildir. Çünkü "p" anlamlılık değeri "0,05"ten büyük çıkmıştır. Bu nedenle

çalışma süresi faktörüne bağlı olarak öğretmenlerin tutumlarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Öğretmenlerin İSG Tutum Ölçeği puanlarının çalışma süresi faktörüne bağlı farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için ayrıca parametrik testlerden "Bağımsız Örneklemler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova)" kullanılmıştır. Aşağıdaki Çizelge 4.59'da çalışma süresi faktörüne ilişkin "ANOVA Testi" ile ilgili analiz sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4. 59: Çalışma süresi faktörüne ilişkin ANOVA Testi.

Ç. SÜRESİ	N	$\bar{X}$	SS	V. KAYNAĞI	KT	SD	KO	F	P
"0-10 Yıl"	87	4,46	,406	G. İçi	,233	3	,078	,505	,679
"11-20 Yıl"	160	4,52	,370	G. Arası	59,830	389	,154		
"21-30 Yıl"	125	4,51	,411	Toplam	60,063	392			
"31 Yıl ve üstü"	21	4,51	,374						
Toplam	393	4,50	,391						

*p>0,05

Çizelge 4.59 incelendiğinde, çalışma süresi faktörüne ilişkin yapılan ANOVA Testi analiz sonucuna göre; F=0,505 ve P=0,679>0,05 değerleri ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları çalışma süresi faktörüne ait aritmetik ortalamaları ($\bar{X}$) açısından farklılık gösterse de istatistiksel olarak anlamlı değildir. Çünkü "p" anlamlılık değeri "0,05"ten büyük çıkmıştır. Bu nedenle çalışma süresi faktörüne bağlı olarak öğretmenlerin tutumlarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

İki test analizi sonucunda "p" anlamlılık değeri "0,05"ten büyük çıkmıştır ve bu nedenle aşağıdaki hipotezimiz kabul edilmemiştir.

H5: Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, çalışma süresi faktörüne göre farklılık göstermektedir.

4.4.6 Hipotezlere ilişkin genel bulgular

Öğretmenlerin İSG Tutum Ölçeği puanlarının demografik değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için parametrik (ANOVA Testi ve T-Testi) ve parametrik olmayan (Kruskal Wallis H Testi ve Mann-Wahitney U Testi) test analizleri yapılmıştır. Bu analizler sonucunda araştırmanın başında öne

sürülen hipotezlerle ilgili bilgiler Çizelge 4.60'ta verilmiş ve sonuçları yorumlanmıştır.

Çizelge 4. 60: Hipotezlere ilişkin bulgular.

	HİPOTEZ	TEST SONUÇLARI	DURUM
H1	Öğretmenlern İSG'ye ilişkin tutumları, kurum faktörüne göre farklılık göstermektedir.	Kruskal-Wallis H Testi p=0,698 ANOVA Testi p=0,636 p>0,05	Hipotez kabul edilmemiştir.
H2	Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, cinsiyet faktörüne göre farklılık göstermektedir.	Mann-Whitney U Testi p=0,370 T-Testi p= 0,292 p>0,05	Hipotez kabul edilmemiştir.
H3	Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, öğrenim faktörüne göre farklılık göstermektedir.	Kruskal-Wallis H Testi p=0,973 ANOVA Testi p=0,973 p>0,05	Hipotez kabul edilmemiştir.
H4	Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, yaş faktörüne göre farklılık göstermektedir.	Kruskal-Wallis H Testi p=0,867 ANOVA Testi p=0,933 p> 0,05	Hipotez kabul edilmemiştir.
H5	Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, çalışma süresi faktörüne göre farklılık göstermektedir.	Kruskal-Wallis H Testi p=0,738 ANOVA Testi p=0,679 p>0,05	Hipotez kabul edilmemiştir.

Çizelge 4.60 incelendiğinde yapılan parametrik (ANOVA Testi ve T-Testi) ve parametrik olmayan (Kruskal Wallis H Testi ve Mann-Wahitney U Testi) testlerin tamamına ait anlamlılık değerleri "sig. =p>0,05" çıkmıştır. Bu nedenle öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumlarının demografik değişkenler açısından anlamlı bir farklılık göstermediğini söylemek mümkündür. Analiz sonuçlarına göre; öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, kurum faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu nedenle H1 Hipotezi kabul edilmemiştir. Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu nedenle H2 Hipotezi kabul edilmemiştir. Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, öğrenim durumu faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu nedenle H3 Hipotezi kabul edilmemiştir. Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, yaş faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu nedenle H4 Hipotezi kabul edilmemiştir. Öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları, çalışma süresi faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu nedenle H5 Hipotezi kabul edilmemiştir.

5. SONUÇLAR, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

"Sonuçlar, Tartışma ve Öneriler" başlığı tezin beşinci bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümde araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgular yorumlanmış ve değerlendirilmiştir. Ayrıca araştırma sonuçları ile ilgili bilimsel tartışma yapılmış ve farklı öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuçlar

Bu bölümde "Öğretmenlerin İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: İç Anadolu Bölgesi Örneği" başlıklı tez çalışmasına ait sonuçlara yer verilmiştir. Bu araştırma ile öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumları incelenmiş ve bu tutumların çeşitli değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediği öğrenilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada nicel araştırma yöntemi ve bu yönteme bağlı betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma verilerinin elde edilmesi maksadıyla anket kullanılmıştır. Araştırmanın veri aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, demografik bilgilerle ilgili beş sorudan oluşmaktadır. İkinci bölüm, İSG ile ilgili tutumların incelenmesine ilişkin 42 maddeden oluşmaktadır.

Araştırmaya, İç Anadolu Bölgesinde çalışmakta olan 393 öğretmen gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmada kullanılan anket verilerini analiz etmek için bilgisayar destekli bir istatistik programı kullanılmıştır. Demografik değişkenler ile ilgili yapılan frekans analizi sonucunda; kurum dağılımına göre öğretmenlerden 35 kişi "Anaokul", 109 kişi "İlkokul", 123 kişi "Ortaokul" ve 126 kişi "Lise" kurumlarında çalışmaktadır. Cinsiyet dağılımına göre öğretmenlerden 194 kişi "Kadın" ve 199 kişi "Erkek" öğretmenlerden oluşmaktadır. Öğrenim dağılımına göre öğretmenlerden 5 kişi "Ön Lisans", 342 kişi "Lisans", 45 kişi "Yüksek Lisans" ve 1 kişi de "Doktora" mezundur. Yaş dağılımına göre öğretmenlerden 35 kişi "20-30 Yaş", 139 kişi "31-40 Yaş", 158 kişi "41-50 Yaş" ve 61 kişi de "51 Yaş ve üstü" yaş aralığında yer almaktadır. Çalışma süresi dağılımına göre öğretmenlerden 87 kişi "0-10 Yıl", 160 kişi "11-20 Yıl", 125 kişi "21-30 Yıl" ve 21 kişi de "31 Yıl ve üstü" çalışma süresi aralığında yer almaktadır.

Öğretmenlerin tutumlarını ölçen maddelere ilişkin yapılan analiz sonucunda maddelerin her birine ait aritmetik ortalama ($\bar{X}$) değeri, "4,28≤ $\bar{X}$ ≤4,76" aralığında çıkmıştır. Maddelerin genel aritmetik ortalaması " $\bar{X}$=4,5084" çıkmıştır. Öğretmenler, 42 maddelik araştırmanın 1'inci maddesindeki "İş sağlığı ve güvenliği konusu çalışma hayatı için temel ihtiyaçlardan biridir." ifadesine " $\bar{X}$=4,76" puanlık ortalama ile en yüksek düzeyde katılmışlardır. Ayrıca 15'inci maddedeki "Kurumlar iş kazalarının önlenmesi için çalışanlarının güvenli davranışlarını ödüllendirmelidir." ifadesine " $\bar{X}$=4,28" puan ortalaması ile en düşük düzeyde katılmışlardır.

Araştırmayla ilgili yapılan güvenirlik analizi sonucunda araştırma ölçeğine ait Cronbach's Alpha güvenlik kat sayısı, "0,968" çıkmıştır. Maddelerin her birine ait güvenlik katsayısı "0,966≤ Cronbach's Alpha ≤0,969" aralığında çıkmıştır. Bu nedenle ölçeğin yüksek derecede güvenli olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırma ile ilgili yaptığımız geçerlilik analizi sonucunda araştırma örneklemine ilişkin "KMO and Bartlett's Test" puanı "0,961" çıkmıştır. Literatürde belirtildiği üzere normal şartlarda Kayser Mayer Olkin (KMO) değeri $0<\alpha<1$ arasında değer almaktadır. Değerin 1'e yakın olmasıyla örneklemin faktör analizine uygun olması arasında doğru orantı bulunmaktadır. Bu nedenle verilerimizin faktör analizine yüksek derecede uygun olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırma örneklemine ilişkin Bartlett Test puanı "sign. =p" değeri "0,000" çıkmıştır. Anlamlılık değerinin "sign. =p<0,05" küçük olması durumunda korelasyon matrisinin birim matris olmadığını, verilerin normal dağıldığını ve veri setimizin faktör analizi için uygun olduğunu söylemek mümkündür. Bu analizler sonucundan sonra ölçek maddelerine ilişkin açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır.

Araştırmanın birinci faktör analiz sırasında "principal axis factoring" metodu kullanılmıştır. Ayrıca analiz sırasında rotasyon (döndürme) yöntemi kullanılmamıştır ve madde yükleri "0,30"dan küçük değerler analize dahil edilmemiştir. Birinci faktör analizi sonucunda ölçek maddeleri yedi faktöre ayrılmıştır. Analiz sonucuna göre yedi faktör toplam varyansın %66,3'ünü açıklamıştır. Analiz sonucunda ölçek maddeleri yedi faktöre dağılmasına rağmen, madde yüklerinin tamamı yüksek oranda birinci faktöre kaymıştır. Diğer altı faktörde yer alan madde yükleri, birinci faktörde yer alan madde yüklerine göre çok daha küçük değerde yükler almıştır. Böylece kalan altı faktör boş kalmıştır. Bu nedenle faktör sayısının azaltılmasına karar verilerek

maddeler, istatistik programı ile "bir" faktörle sınırlandırılmış ve maddelerin ölçekten çıkarılması engellenmiştir.

Araştırmanın ikinci faktör analizi sırasında da "principal axis factoring" metodu kullanılmıştır. Madde yükleri "0,30"dan küçük değerler analize dahil edilmemiştir. Maddeler, istatistik programı ile "bir" faktörle sınırlandırılmış ve maddelerin ölçekten çıkarılması engellenmiştir. Birinci analiz sırasında olduğu gibi maddeler birden fazla faktöre yük bindirmediği için rotasyon (döndürme) yöntemi kullanılmamıştır. Bu yöntemle ölçek maddeleri tek faktörlü (boyutlu) 42 madde haline getirilerek veriler yeniden analiz edilmiştir. Ölçek maddelerine ilişkin yapılan faktör analizinde "bir" faktörle sınırlandırılmış en düşük madde yükü "0,302" ve en yüksek madde yükü "0,821" çıkmıştır. Faktöre ilişkin açıklayıcı toplam varyans oranı "%45,771" çıkmıştır.

Araştırma verileri ile ilgili yapılan normallik analizi sonucunda araştırma verileri ile ilgili "Kolmogorov-Smirnov" anlamlılık değeri "sig. =p <0,001" çıkmıştır ve ayrıca "Shapiro-Wilk" anlamlılık değeri de "sig. =p <0,001" çıkmıştır. Literatürde de belirtildiği üzere verilerin normal dağılım göstermesi için anlamlılık değerinin (sig. =p), "0,05"ten büyük olması gerekmektedir. Fakat araştırmanın verileri bu açıdan değerlendirildiğinde verilerin normal dağılım göstermediği ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçlardan hareketle parametrik olmayan testlerden "Kruskal Wallis H Testi" ve "Mann-Wahitney U Testi" kullanılmıştır. Araştırma verilerinin normal dağılım gösterip göstermediğini öğrenmek için başka bir yöntem daha kullanılmaktadır. Bu yöntemde verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri dikkate alınmaktadır. Araştırma verilerinin çarpıklık (skewnes) değeri "$-1<\alpha<+1$" arasında değer almıştır ve araştırma verilerinin basıklık (kurtosis) değeri "$-1,5<\alpha<+1,5$" arasında değer almıştır. Tabachnick ve Fidell (2013)'e göre; çarpıklık ve basıklık değerlerine ilişkin sonuçların "$-1,5<\alpha<+1,5$" arasında olması durumunda verilerin normal dağılım gösterdiğini kabul etmek gerekir. George ve Mallery (2010)'e göre de çarpıklık ve basıklık değerlerine ilişkin sonuçların "$-2<\alpha<+2$" arasında olması durumunda verilerin normal dağılım gösterdiğini kabul etmek gerekir. Bu nedenle verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiş ve parametrik testlerden "ANOVA" ve "t-Testi" de kullanılmıştır.

Normallik analizi sonucunda araştırmamızda geçerli ve güvenli sonuçların elde edilmesi için hem parametrik hem de parametrik olmayan testlerin yapılmasına karar

verilmiştir. Yaptığımız analiz sonucunda öğretmenlerin İSG Tutum Ölçeği puanlarının parametrik (ANOVA Testi ve T-Testi) ve parametrik olmayan (Kruskal Wallis H Testi ve Mann-Wahitney U Testi) test analiz sonuçlarının tamamına ait anlamlılık değerleri "sig. =p>0,05" çıkmıştır. Analiz sonucuna göre öğretmenlerin İSG'ye ilişkin tutumlarının demografik değişkenler açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu nedenle araştırma hipotezlerinin tamamı kabul edilmemiştir.

Araştırma analizleri sonucunda öğretmenlerin anket maddeleri konusundaki tercihlerine bakıldığında İSG'ye ilişkin büyük oranda olumlu tutum sahibi oldukları görülmüştür. Öğretmenlerin tutumlarını ölçen maddelere ilişkin yapılan analiz sonucunda maddelerin her birine ait puanların aritmetik ortalaması ($\bar{X}$), "4,28≤ $\bar{X}$ ≤4,76" arası değer almıştır. Maddelerin genel puan ortalaması " $\bar{X}$= 4,5084" çıkmıştır.

Analiz sonucunda öğretmenlerin;

- İSG'nin çalışma hayatı için temel ihtiyaçlardan biri olduğu,
- İSG'nin çalışanlar ve kurumlar için her zaman öncelikli konular arasında yer alması gerektiği,
- Günümüzde bazı sektörlerde İSG uygulamalarının ekonomik nedenlerle (daha çok üretim ve daha çok kâr gibi) ihmal edildiği,
- İSG'nin tüm önlemlere rağmen dünya genelinde hâlâ bir sorun olarak devam ettiği,
- İş kazalarının ve meslek hastalıkların önlenmesi çalışanı, işvereni ve devleti maddî ve manevî kayıplardan kurtaracağı,
- İş kazaları ve meslek hastalıklarının işin niteliğinden, çalışma ortamından ve güvensiz davranışlardan kaynaklandığı,
- Çalışanların İSG ile ilgili ihtiyaç duyabilecekleri mevzuat bilgisine sahip olmaları gerektiği,
- İSG kültürüne yapılacak yatırımın çalışanın, işverenin ve devletin maddî ve manevî zararlardan daha az etkilenmesini sağlayacağı,
- Kurumların İSG kültürünün yerleşmesi için bütçelerinden kaynak ayırmaları gerektiği,
- Çalışanların yaptıkları işleriyle ilgili güncel iş kazaları ve meslek hastalıkları bilgisine sahip olmaları gerektiği,
- Kurumların İSG kültürünün çalışanların verimli çalışmalarını etkilediği,
- Çalışanların sağlık ve güvenlik kültürünün kurumların başarısını etkilediği,

- Kurumların ergonomik ve hijyen şartlarının çalışanları etkiledikleri,
- Kurumların İSG denetimlerinin İSG kültürünün oluşmasına katkı sağladıkları,
- Kurumların iş kazalarının önlenmesi için çalışanlarının güvenli davranışlarını ödüllendirmeleri gerektiği,
- Kurumların İSG kuralları ve prosedürleri çalışanların güvenli çalışmasını sağladığı,
- Kurumlarda İSG ile ilgili yönlendirici uyarıcı levhaların ve işaretlerin bulunması gerektiği,
- Kurumların İSG yönünden denetlenmesi ve uygunsuzlukların giderilmesi çalışanları mutlu ettikleri,
- Kurumlarda ihtiyaç duyulan kişisel koruyucu ve donanımların kullanılması ciddi kazaların önlenmesini sağlayabileceği,
- Çalışanların yaptıkları işleriyle ilgili ihtiyaç duyabilecekleri kişisel koruyucu ve donanımlar konusunda gerekli ve yeterli bilgiye sahip olmaları gerektiği,
- İSG eğitimlerinin çalışanlar için gerekli olduğu,
- İSG kapsamındaki eğitimlerin faydalı olduğu,
- İSG eğitimlerinin iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesine katkı sağladığı,
- İSG eğitimlerinin İSG kültürünün oluşmasına katkı sağladığı,
- İSG kültürünün kalıcı olması için alternatif yöntemlerin kullanılması gerektiği,
- İSG eğitimlerinin çalışanları tehlike ve risklere karşı bilinçli ve duyarlı hale getirdiği,
- İSG eğitimlerinin çalışanların ve kurumların maddî ve manevî kayıplar vermelerini engellediği,
- İSG kültürüne sahip çalışanların iş ortamında meydana gelebilecek olası iş kazalarını önceden öngörebildikleri,
- İSG kültürüne sahip çalışanların tehlike ve risklere karşı hangi önlemleri alacaklarını bildikleri,
- İSG kültürüne sahip çalışanların tehlike ve risklere karşı kendilerini koruyabildikleri,
- İSG kültürünün oluştuğu ve önemsendiği kurumlarda (işyerlerinde) iş kazalarının daha az meydana geldiği,
- Çalışanların İSG kültürünün oluştuğu ve önemsendiği kurumlarda daha az meslek hastalıklarına yakalandıkları,

- Çalışanların İSG kültürünün oluştuğu ve önemsendiği kurumlarda kendilerini güvende hissettikleri,
- Çalışanların İSG kültürünün oluştuğu ve önemsendiği kurumlarda çalıştıkları için mutlu oldukları,
- Çalışanların İSG kültürünün oluştuğu ve önemsendiği kurumlara daha çok güven duydukları,
- Çalışanların İSG kültürünün oluştuğu ve önemsendiği kurumlarda çalışmak istedikleri,
- Çalışanların İSG kültürüne önem veren yöneticilere (işverenlere) daha çok güven duydukları,
- Çalışanların İSG kültürüne önem veren yöneticilerle çalışmak istedikleri,
- Çalışanların İSG kurallarına uymaları mesai arkadaşlarının güvende olmalarını sağladıkları,
- Çalışanların mesai arkadaşlarının ve çalışma ortamının güvenliğine önem vermeleri gerektiği,
- Çalışanların güvenlik endişeleri nedeniyle çalışırken zorlandıkları,
- İSG'nin çalışanların yaşam kalitesini etkiledikleri, şeklindeki ifadelere büyük oranda katıldıkları görülmüştür.

5.2. Tartışma

İSG ile ilgili Türkiye'de ve diğer ülkelerde eğitim sektörüyle ilgili birçok konu ve farklı yöntemlerle akademik araştırmalar yapılmıştır (Kara, 2015; Gümüş, 2016; Şanlıbayrak, 2018; Çekinmez, 2018; Kilitçi, 2018; Beşir, 2018; Kök Sevdalı, 2019; Babaoğlu, 2020; Bozoğlu, 2021; Sarıbaş, 2021; Yıldırım, 2022, Kartal, 2022).

Ancak, ilgili literatürde araştırma konumuzla bire bir örtüşen araştırmalar görülmemiştir. Dolayısıyla bu tez çalışmasının amacı, problemleri, hipotezleri ve araştırma anketi diğer çalışmalardan farklı olarak oluşturulmuştur.

Literatürdeki birçok çalışmadan öğrenildiği gibi, öğretmenlerin İSG konusunda bilinçli olmaları, farkındalığa sahip olmaları ve olumlu tutum içinde olmaları, eğitim kurumlarında İSG kültürünün yer edinmesine, iş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenmesine ve çalışma şartlarının iyileştirilmesine önemli katkılar sunmaları açısından büyük öneme sahiptir (Kara, 2015; Gümüş, 2016;

Şanlıbayrak, 2018; Çekinmez, 2018; Kilitçi, 2018; Beşir, 2018; Kök Sevdalı, 2019; Babaoğlu, 2020; Bozoğlu, 2021; Sarıbaş, 2021; Yıldırım, 2022; Kartal, 2022).

Bu tez çalışmasının sonuçları değerlendirildiğinde, öğretmenlerin İSG'ye büyük önem verdiklerini ve tutumlarında demografik değişkenler açısında anlamlı bir farklılığın görülmediğini söylemek mümkündür. Araştırmada böyle bir sonucun ortaya çıkması öğretmenler ve eğitim kurumları açısından sevindiricidir.

"Öğretmenlerin İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi" başlığı altında yapılan bu tez çalışması sonucu:

- Çalışma hayatının paydaşları olan işçi, işveren, devlet ve sivil toplum kuruluşlarının İSG kültürüne ilişkin farkındalığını arttırabilecektir,
- Eğitim kurumlarında yaşanabilecek olası iş kazalarının önlenmesine katkı sunacaktır,
- Eğitim çalışanlarının meslek hastalıklarına yakalanmalarına neden olabilecek sorunların giderilmesine katkı sunacaktır,
- Kurum ya da işletmelerin İSG kültürüne ilişkin politikalarını ve uygulamalarını gözden geçirmelerine imkân sunacaktır,
- Çalışanın, meslek hastalıkları ve iş kazaları nedeniyle ileride karşılaşabileceği sağlık, ekonomik ve hukuki sorunların önlenmesine katkı sunacaktır,
- İşverenin, meslek hastalıkları ve iş kazaları nedeniyle ileride karşılaşabileceği ekonomik ve hukuki sorunların önlenmesine katkı sunacaktır,
- Devletin, meslek hastalıkları ve iş kazaları nedeniyle ileride karşılaşabileceği ekonomik ve hukuki sorunların önlenmesine katkı sunacaktır,
- İSG ile ilgili yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesine katkı sunacaktır,
- Ulusal İSG politikalarının sektörel bazda güncellenmesine ve uygulanmasına katkı sunacaktır,
- İşçi, işveren ve devletin maddî ve manevî kayıplar yaşamasının önlenmesine katkı sunacaktır,
- İSG ile ilgili alternatif eğitim yöntemlerinin kullanılmasına katkı sunacaktır,
- Öğretmenlerin, İSG'ye ilişkin olumlu tutum sahibi olmalarına katkı sunacaktır,

- Araştırmacılara, meslek hastalıkları ve iş kazalarının önlenmesi ve güvenlik kültürünün oluşması yönünden farklı bakış açıları sunmakla birlikte bu konularla ilgili başta eğitim sektöründe olmak üzere ve farklı sektörlere yönelik ihtiyaç duyulan yeni araştırmaların yapılmasına katkı sunacaktır.

5.3. Öneriler

"Öğretmenlerin İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi" başlığı altında yapılan bu tez çalışması sonucunda aşağıdaki kısa öneriler getirilmiştir:

- Öğretmenler İSG kapsamındaki güncel eğitimleri almalıdır.
- İSG'nin kalıcı olması için alternatif eğitim yöntemleri kullanılmalıdır.
- Eğitim kurumlarında İSG kültürü oluşturulmalı ve destekleyici faaliyetler arttırılmalıdır.
- Eğitim kurumları, öğretmenlerin rahat çalışabilecekleri sağlıklı ve güvenli ortamlar olmalıdır.
- Öğretmenler İSG kültürüne uygun davranmalı ve kurumda kültürün oluşması için gerekli katkılar sunmalıdır.
- Eğitim kurumlarında İSG politikaları güncellenmelidir.
- Eğitim kurumları İSG kapsamında denetlenmeli ve uygunsuzluklar giderilmelidir.
- Eğitim kurumlarında tehlike oluşturabilecek unsurlara karşı önlem alınmalıdır.
- Eğitim kurumlarında İSG harcamaları için ekstra bütçe ayrılmalıdır.
- Devletin, işverenlerin ve çalışanların maddi ve manevi zarar görmemesi için İSG denetimleri, yönetimleri ve eğitimleri sıkça yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

Akan, D. ve Zengin, M. (2019). Okul güvenlik ölçeğinin geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi.* 18 (70), ss 538-553

Alkan, E., Uçkun, G. ve Uçkun S. (2018). *Okullarda öğrencilerin ve çalışanların iş kazaları*. 2018 Uluslararası Güvenli Okullar, Çalışan Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu (Bildiri Özet Kitabı). 03-04 Mayıs 2018, Bolu, Türkiye, https://boluisg.ibu.edu.tr/images/sempozyum-kitap.pdf (Erişim Tarihi: 14.03.2021).

Alpar, R. (2017). Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler. Ankara: Detay Yayıncılık.

Altan Tekin, F. (1991). İş güvenliği ve önemi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (1), ss.329-360.

Anasınıfı öğrencisi lavabo kurbanı oldu (2010, 12 Mayıs). *CNN TÜRK.* https://www.cnnturk.com/2010/turkiye/05/12/ana.sinifi.ogrencisi.lavabo.kurbani.oldu/575950.0/index.html (Erişim Tarihi: 17.02.2021).

As, İ. ve Önal, A. (2021). Uluslararası Çalışma Örgütü'nün denetim faaliyeti bağlamında Türkiye'ye ilişkin raporlarının değerlendirilmesi. *Journal of Social Policy Conferences*, 81, ss.285-323.

Atlı, K. (2018). *Türkiye'de çalışan sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin mevzuat*. 2018 Uluslararası Güvenli Okullar, Çalışan Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu (Bildiri Özet Kitabı). 03-04 Mayıs 2018, Bolu, Türkiye https://boluisg.ibu.edu.tr/images/sempozyum-kitap.pdf (Erişim Tarihi: 14.03.2021).

Aybay, R. (2006). Açıklamalı İnsan Hakları Evrensel Bildirisi (1. Baskı). Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Yayın No: 113, Ankara.

Aydın F. (Editör). (2014). Türkiye Tarafından Onaylanan ILO Sözleşmeleri. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Yayın No: 08, Ankara.

Aydın, F. (Editör). (2014). Avrupa Birliği'nde İş Sağlığı ve Güvenliği, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Yayın No: 12, Ankara.

Aytaç, S. ve Kaya, Ö. (2019). Ergonominin çalışma yaşamındaki önemi. *Karatahta İş Yazıları Dergisi*. Sayı: 14, ss. 1-14.

Babaoğlu, Z. (2020). *Mesleki ve teknik anadolu liselerinde görev yapan öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyinin belirlenmesi* (Yüksek lisans tezi). Avrasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.

Balkır, G. Z. (2012). İş sağlığı ve güvenliği hakkının korunması: işverenin iş sağlığı ve güvenliği organizasyonu. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 2(1), 56-91.

Baloğlu, C. (2013). Avrupa Birliği ve Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği (1. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları

Baloğlu, C. (2015). Avrupa Birliği'nde iş sağlığı ve güvenliği politikaları. *Kamu-İş Dergisi*. 14 (2). ss. 97-114

Batmaz, V. ve İsen, G. (2006). Ben ve Toplum. İstanbul: Salyangoz Yayınları.

Baybora, D. (2019). İş Sağlığı ve Güvenliğine Genel Bakış, Editör: D. Baybora, İş sağlığı ve Güvenliği: Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No: 3105

Bayrak direği teneffüsteki öğrencilerin üzerine devrildi (2010. 12 Mayıs). *Millîyet*. https://www.Millîyet.com.tr/gundem/bayrak-diregi-teneffusteki-ogrencilerin-uzerine-dustu-1237126(Erişim Tarihi: 17.02.2021).

Beşir, A. (2018). *Devlet okullarında iş sağlığı ve güvenliği kültürüne yaklaşımın incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Bilir, N. (2016). Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Profili: Türkiye. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Yayın No: 62, Ankara.

Bozoğlu, U. (2021). *Ortaokullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına ilişkin okul müdürlerinin görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Muğla.

Büfe, M. (2018). Örgüt kültürü. auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/isletme_au/orgutkulturu.pdf adresinden edinilmiştir (Erişim Tarihi: 21.12.2021)

Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör Analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi.* Sayı: 32. ss.470-483

Büyüköztürk, Ş. (2007). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Kitabı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (25. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Can, A. (2017). SPSS ile Nicel Veri Analizi (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Canöz, K. (2010). Kurum kültürünün oluşumunda kurum içi motivasyonun rolü üzerine teorik bir çalışma. *Humanities Sciences*, 5 (2), ss.341-353.

Cohen, L., Manion, L. and Morrison, K. (2000). Research Methods in Education (5th ed.). London: Routledge Falmer.

Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. (2013). T.C. Resmî Gazete, 28648, 15/05/2013.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2006). Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politika Belgesi (I) (2006-2008). Ankara.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2009). T.C. Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politika Belgesi (II) (2009-2013). Ankara.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2013). Meslek Hastalıkları. Ankara: Özyurt Matbaacılık

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2014). Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politika Belgesi-III ve Eylem Planı (2014-2018). Ankara.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2015). Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politika Belgesi (III) ve Eylem Planı 2014 Yılı Faaliyet Raporu. Ankara.

Çekinmez, A. (2018). *Öğretmenlerin okul iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin görüşlerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Çelikel Yiğiter, S. (2020). Ön lisans programlarında iş sağlığı ve güvenliği kültürü: Kocaeli Üniversitesi Örneği. *İSG Akademik Dergisi*, 2 (1), ss. 47-58.

Çıngı, H. (1994). Örnekleme Kuramı (İkinci baskı). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.

Çiçek, Ö. ve Öçal, M. (2016). Dünyada ve Türkiye'de iş sağlığı ve iş güvenliğinin tarihsel gelişimi. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5 (11), ss.106-129.

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve Lisrel Uygulamaları. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Çöllü, E. F. ve Öztürk, Y. E. (2014). Örgütlerde inançlar-tutumlar tutumların ölçüm yöntemleri ve uygulama örnekleri bu yöntemlerin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 9(1-2), ss.373-404

Demir, Z. (2018). *İş sağlığı ve güvenliği aydınlatma yönetmeliği bakımından eğitim-öğretim kurumlarındaki gece öğretiminin bir durum çalışmasıyla değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Mersin.

Dönmez, B. (2001). Okul güvenliği sorunu ve okul yöneticisinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetim Dergisi*, 7(25), ss.63-74.

Dursun, S. (2011). *Güvenlik kültürünün güvenlik performansı üzerine etkisine yönelik bir uygulama* (Doktora tezi). Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bursa.

Dursun, S. (2013). İş güvenliği kültürünün çalışanların güvenli davranışları üzerine etkisi. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 3 (2), ss.61-75.

Duyar, M. (2021). *İş sağlığı ve güvenliğine genel bakış ve güvenlik kültürü*. [PDF belgesi] https://yeniuzmanakademi.com/wp-content/uploads/2021/02/Is-Sagligi-ve-Guvenligi-Kulturu-2.pdf adresinden edinilmiştir (Erişim Tarihi: 21.12.2021).

Ekiz, D. (2015). Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Yaklaşım, Yöntem ve Teknikler. Ankara: Anı Yayıncılık.

Erol, S. (2015). İş Sağlığı ve güvenliği konusunda işveren, çalışan ve devletin rolü. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 2 (4), ss.86-103.

Eraslan, E. ve Cansaran, C. (2020). İş sağlığı ve güvenliği algısının değerlendirilmesi. *Journal of Turkish Operations Management*, 4 (1), ss.357-368.

Eser, D. (2020). Sendikaların iş sağlığı ve güvenliği konusundaki etkinliği. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 11 (2), ss.1-21.

Genelge, http://merkezisgb.meb.gov.tr/www/genelge/kategori/20(ErişimTarihi:24.05.2021)

George, D. and Mallery, M. (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10th edition) Boston: Pearson.

Göl, H. (2021). *Ortaokullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına yöneticilerin yaklaşımları, çalışma yöntemleri ve pandemi sürecinde uygulamaların incelenmesi, İzmir örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Güler, M., Derin, K. H. ve Şahin, L. (2018). İş sağlığı ve güvenliği kültürü ve eğitimi ilişkisi. *İş ve Hayat Dergisi*, 4 (8), ss.311-348.

Güler, M. (2016). Kurumsal sosyal sorumluluk ve iş sağlığı ve güvenliği ilişkisi: iş güvenliğinin geliştirilmesine katkısı. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), ss.109-154.

Gülsevgi, A. (2019). *İş güvenliği uzmanlarının iş tatmini: geçmiş araştırmalardan günümüze kadar meydana gelen değişikliklerin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Esenyurt Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Güney, S. (2009). Sosyal Psikoloji (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları

Gümüş, B. (2016). *Okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ve öğretmenlerin bu konudaki bilgi düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Horozoğlu, K. (2017). İş kazalarının iş sağlığı ve güvenliği açısından analizi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1), ss. 265-281.

ILO (2018). Türkiye'nin Sosyal Diyalog Alanındaki ILO Sözleşmelerine Uyumuna İlişkin ILO Denetim Organlarının Yorum ve Analizi. Ankara.

Işık, H. (2004). Okul Güvenliği: Kavramsal Bir Çözümleme. *Millî Eğitim Dergisi*, Sayı: 164.

İleri, Ü. (2014). İş Sağlığı ve Güvenliği Önlemleri ile Sosyo-Ekonomik Sonuçları. (1.Basım). Ankara: Efil Yayınevi.

İnce, N., Özyıldırım, B., İnce, H., İşsever, H., Malkoç, S., Karagöz, Z., Çelik, H. Işık, E., Ayvaz, Ö., Hapçıoğlu, B., Erelel, M., Özdilli K. ve Babaoğlu, Ü. T. (2012). İstanbul'daki (Silivri) öğretmenlerde mesleksel maruziyete bağlı hastalıkların araştırılması. *Nobel Medicus Dergisi*. 8 (1), ss.35-41.

İnceoğlu, M. (2011). Tutum Algı İletişim. Ankara: Siyasal Kitap Evi.

İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği. (2012) T.C. Resmî Gazete*,* 28509, 26/12/2012.

İzgi, M. C. ve Türkmen, H. Ö. (2012). Akdeniz Üniversitesi'nde taşeron sağlık işçilerinin işçi sağlığı ve güvenliği durum tespiti. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, Cilt 10 (3), ss.160-173.

Kaiser, H. F. and Rice, J. (1974). Little jiffy, mark IV. Educational and psychological measurement, 34(1), ss.111-117.

Kalkınma Bakanlığı. (2018). On Birinci Kalınma Planı (2019-2023) İş Sağlığı ve Güvenliği Çalışma Gurubu Raporu. Ankara.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2006). Yeni İnsan ve İnsanlar (10. Basım). İstanbul: Evrim Yayınevi.

Kara, M. (2015). *Meslek ve teknik anadolu liselerinde görev yapan teknik öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği bilgi düzeyleri* (Yüksek lisans tezi). Gediz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Karaoğlu, M. (2018). *Eğitim sektöründe gençlerin iş sağlığı ve güvenliği bilgi düzeyi ve bu düzeyi etkileyen faktörler* (Yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Mersin.

Karakaya, İ. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri. A. Tanrıöğen (Edt.) Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.

Karasar, N. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemi (20. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Kartal, E. (2022). *Okul öncesi eğitim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği: Karma yöntem*

çalışması. (Yüksek lisans tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sivas.

Keçeci, Ş. (2020). 2010-2016 Yılları arasında Türkiye'de beklenen ve tespit edilen meslek hastalıkları sayılarının karşılaştırılması. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 18 (2), ss.52-60.

Keçeci, Ş. (2020). Türkiye ve bazı Avrupa Birliği ülkeleri iş sağlığı ve güvenliği strateji politikalarının incelenmesi. *OHS ACADEMY*, 3(2), ss.53-60.

Keser, A. (2009). Çalışma Psikolojisi. Bursa: Ekin Yayınevi.

Keskin, Y. (2017). Ergonomi Nedir? https://www.isgnedir.com/ergonomi-nedir/ (Erişim Tarihi: 24.03.2021).

Kılıç, T. (2015). Kurum kültürü: Bir kamu kuruluşunda mevcut ve arzulanan kurum kültürü üzerine bir araştırma. *Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), ss.57-74.

Kınlı, H. (2017). Geçmişten Günümüze Ülkemizin Ulusal İSG Politika Belgeleri. https://www.linkedin.com/pulse/ge%C3%A7mi%C5%9Ften-g%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCze-%C3%BClkemizin-ulusal-İSG- po litika-hilal-kinli-ph-d- (Erişim Tarihi: 31.03.2021).

Kilitçi, Z. (2018). *Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına ilişkin yönetici görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Uşak.

Koç, M ve Akbıyık, N. (2011). Türkiye'de iş kazalarının maliyetleri ve çözüm önerileri. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 2(2), ss.129-175.

Koçak, O. ve Koray, N. (2018). İş sağlığı ve güvenliği konusunda Avrupa Birliği uygulamaları ve Türkiye'ye yansımaları. *Uluslararası Toplum Araştırmamaları Dergisi.* 8(15). Ss 1779-1811

Kök Sevdalı, N. (2019). *Okul yöneticilerinin iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları ve karşılaştıkları sorunlar* (Yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kastamonu.

Köksüz, A. (2019). Her Alanda Ergonomi. *Sürdürülebilir Mühendislik Uygulamaları ve Teknolojik Gelişmeler Dergisi*, 2 (1), ss.3-24.

Limon, A. (2012). Türk hukuk sisteminde iş sağlığı ve güvenliği. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 0 (1), ss.209-242.

Memduhoğlu, H. B. ve Taşdan, M. (2007). Okul ve öğrenci güvenliği: Kavramsal bir çözümleme. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(34), ss.69-83.

Merkez İSGB DYS Resmi Yazılar, http://merkezisgb.meb.gov.tr/www/merkez-isgb-dys-resmi-yazilar/kategori/23 (Erişim Tarihi: 24.05.2021).

Mete, C. E. (2021). *Üniversitede iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin akademik personelin görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

MEB (2015). İlçe İSG Bürosunun Oluşturulması. http://merkezİSGb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_05/17140029_YlYe_YSG_BYrosunun_OluYturulmasY.pdf (Erişim Tarihi: 20.02.2021)

MEB (2015). İlçe İSG Bürosu Oluru. http://merkezİSGb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_05/17141618_YlYe_

YSG_BYrosu_OluYturulmasY_Devlet_TeYkilatY_Veri_TabanYnda_yer_al masY.pdf (Erişim Tarihi: 20.02.2021).

MEB (2014). Millî Eğitim Bakanlığı 2014/16 Sayılı Genelgesi. http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1705.pdf (Erişim Tarihi: 19.02.2021).

MEB (2010). Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları İş Sağlığı ve Güvenliği Rehberi.

Ankara.http://denizliisadamlarieml.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/20/01/752613/dosyalar/2018_10/31135410_03091126_23105400_meslekveteknketmkurumlarİSGrehber.pdf (Erişim Tarihi: 26.03.2021).

MEB (2014) 19. Millî Eğitim Şûrası. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/10095332_19_sura.pdf (Erişim Tarihi: 24.02.2021).

MEB (2015). Millî Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı. Ankara.http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf (Erişim Tarihi: 24.02.2021).

MEB (2019). Millî Eğitim Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı. Ankara.http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_11/22154626_Millî_EYitim_B akanlYYY_2019-2023_Stratejik_PlanY.pdf (Erişim Tarihi: 24.02.2021).

MEB (2020). İl İSGB'ler Teşkilat Yapısı ve Çalışma Esasları Resmi Yazsısı.

http://merkezİSGb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/18154016_Yl_YSGBler_TeYkilat_YapYsY_ve_CalYYma_EsaslarY.pdf (Erişim Tarihi: 20.02.2021)

MEB Merkez İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi Teşkilat Şeması (2021). http://merkezİSGb.meb.gov.tr/www/teskilat-semasi/icerik/7 (Erişim Tarihi: 17.03.2021).

MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. (2013). T.C. Resmî Gazete, 28758,

07/09/2013.

Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliği. (2014). T. C. Resmî Gazete, 29054, 08/07/2014.

Okul bahçesinde servis aracı çarpan öğretmen öldü (2016, 9 Kasım). *Hürriyet*. https://www.hurriyet.com.tr/okul-bahcesinde-servis-araci-carpan-ogretmen-ol-40273003 (Erişim Tarihi: 17.02.2021).

Okul laboratuvarında talihsiz kaza (2015, 21 Kasım). *TRT Haber*. https://www.trthaber.com/haber/turkiye/okul-laboratuvarinda-talihsiz-kaza-217446.html (Erişim Tarihi: 17.02.2021).

Okulda akıl almaz kaza! (2015, 29 Eylül). *Millîyet*.https://www.Millîyet.com.tr/gundem/ okulda-akil-almaz-kaza-2124392 (Erişim Tarihi: 17.02.2021).

Okulda kazan patladı: 2 öğrenci öldü (2007, 22 Şubat). *Hürriyet*. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/okulda-kazan-patladi-2-ogrenci-oldu-6000695 (Erişim Tarihi: 17.02.2021).

Okuldaki soba faciası (2003, 29 Aralık). *Millîye*t. https://www.Millîyet.com.tr/gundem/okuldaki-soba-faciasi-ogretmen-kayalar-vefat- etti-5130404 (Erişim Tarihi: 17.02.2021).

Okullar İçin İSG Dokümanları (2016). https://www.destekegitimi.com/okullar-icin-İSG-dokumanlari/ (Erişim Tarihi: 14.03.2021).

Orhan, S. (2018). Türkiye'de İş sağlığı ve güvenliği mevzuatının oluşumunda ILO ve AB

Normlarının etkisi. *International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, 4 (7), ss.87-98.

Öğrencilerin okula getirdiği civa döküldü! 1 öğretmen ve 23 öğrenci hastaneye kaldırıldı (2017, 3 Kasım). Sözcü.

https://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/son- dakika- ogrencilerin- okula- getirdigi-civa-dokuldu-1-ogretmen-ve-23-ogrenci- hastaneye- kaldirildi-2074576/ (Erişim Tarihi: 17.02.2021).

Önsal, N. (2011). Endüstri İlişkileri Sözlüğü. Ankara: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Yayınları

Örsal, Ö. (2018). *Okullarda riskler, kazalar ve çözüm önerileri*. 2018 Uluslararası Güvenli Okullar, Çalışan Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu (Bildiri Özet Kitabı). 03-04 Mayıs 2018, Bolu, Türkiye https://boluİSG.ibu.edu.tr/images/sempozyum-kitap.pdf(Erişim Tarihi: 14.03.2021).

Över, A. (2019). *Türkiye'de inşaat sektöründeki iş kazaları ve meslek hastalıkları* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Öztuna, B. (2017). İş sağlığı ve güvenliğinde katılımcı ergonomi ve kalite çemberleri. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, Volume: 5 Issue: SI, ss.109-114.

Pallant, J. (2017). SPSS Kullanma Kılavuzu (Çev. S. Balcı ve B. Ahi) (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Sabancı, A. ve Sümer, S. K. (2015). Ergonomi (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

Sağlık Ocağım (2017, 10 Kasım) Okullarda bulaşıcı hastalıklar ve okul hastalıklarından Korunma yolları. https://www.saglikocagim.net/okullarda-bulasici-hastaliklar/ (Erişim Tarihi: 01.04.2021).

Sancı, V. (2017). *İş güvenliği uzmanlarının iş sağlığı ve güvenliği konusundaki algıları ile iş tatmini ve örgütsel bağlılık ilişkisinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Karabük.

Saraç, Ç. K. (2016). *İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürü Algısının İş Tatmini İle İlişkisinin İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Sarı, D. Y., Baybora, D. ve Oral, A. İ. (2019). İş Sağlığı ve Güvenliğinin Temelleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Sarıbaş, M. (2021). *Millî Eğitim Bakanlığında iş sağlığı ve güvenliği hukuku.* (Yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Malatya

Serin, G. ve Çuhadar, M. (2015). İş güvenliği ve sağlığı yönetim sistemi. *Teknik Bilimler Dergisi,* 5 (2), ss.44-59.

Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllıkları. https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik /fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4 (Erişim Tarihi: 10.08.2022).

Şahinöz, T, Şahinöz, S. ve Kıvanç, A. (2017). Sağlığı geliştirmenin en kolay yolu: Okul sağlığı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6 (4), ss.303-312

Şanlıbayrak, M. (2018). *Branş ve teknik öğretmenlerinin iş sağlığı ve güvenliği farkındalık düzeylerinin karşılaştırılması: Kars ili örneği.* (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Şen, M. (2015). İş sağlığı ve güvenliği kavramı, tarihsel gelişimi ve dayanakları. *Melikşah Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1), ss.117-142.

Şencan, H. (2005). Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenirlik ve Geçerlik. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Tabachnick, B.G and Fidell, L.S.(2013).Using Multivariate Statistics (sixthed.). Pearson, Boston.

Tavşancıl, E. (2014). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Tebliğ, http://merkezisgb.meb.gov.tr/www /teblig/kategori/39, (Erişim Tarihi: 24.05.2021)

Törene giden öğrenci servisi kaza yaptı: 8 yaralı (2013, 23 Nisan). *Haberler.Com*. https://www.haberler.com/torene-giden-ogrenci-servisi-kaza-yapti-8-yarali-4554752- haberi/ (Erişim Tarihi: 17.02. 2021).

Tözeren, A. (2015). İş Hijyeni. (İş Sağlığı ve Güvenliği Ders Notları 2014). Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu. Ankara. http://www.turkis.org.tr /dosya/lIEzkbGK8Lyp.pdf (Erişim Tarihi: 25.02.2021).

Turhan, F. (2021). *İş sağlığı ve güvenliği alanında faaliyet gösteren ulusal-uluslararası kurum ve kuruluşlar.* İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı II (Birinci Bölüm) içinde. https://cdnacikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/20_21_Guz/is_sagligi_ve_guvenligi_mevzuati_2/1/index.html adresinden edinilmiştir.

Ural, S. (2018). İş Hijyeni. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları

Uslu, V. (2014). *İşletmelerde iş güvenliği performansı ve iş güvenliği kültürü algılamaları arasındaki ilişki :Eskişehir ili metal sektöründe bir araştırma* (Yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir**.**

Ustaoğlu, E. (2020). *Eğitim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği üzerine bir çalışma*. (Yüksek lisans tezi). Çankaya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Üngüren, E. ve Koç, T. S. (2015). İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları performans değerlendirme ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 5(2), ss.124-144.

Van, M. H. ve Koç, N. (2020). Kamu yönetiminde temel iş sağlığı ve güvenliği bilgisi (Van Millî Eğitim Müdürlüğü Örneği). *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 5 (2), ss.125-135.

Yazıcı, M. (2016). İş Sağlığı ve Güvenliğinde Risk Yönetimi. (1. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.

Yazıcıoğlu, Y., Erdoğan, S. (2004). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yegin, A. (2015). *İş sağlığı ve kültürünün iş kazalarına etkileri* (Yüksek lisans tezi). Gedik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.

Yılbaşı, M. (2017). *İş sağlığı ve güvenliği eğitimi alanların farkındalık düzeylerinin iş kazaları ve meslek hastalıkları yönünden incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Yıldırım, E. (2010). *İşçi sağlığı ve iş güvenliğinde eğitimin rolü ve işgörenlerin işçi sağlığı ve iş güvenliği eğitimi konusundaki bilinç düzeylerini ölçmeye yönelik bir*

araştırma. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Yıldırım, M. (2022). *Okullarda iş sağlığı ve güvenliği: Açımlayıcı karma yöntem çalışması* (Yüksek lisans tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sivas.

Yıldırım Şişman, N. (2018). *Güvenli ve sağlıklı okul çevresi*. 2018 Uluslararası Güvenli Okullar, Çalışan Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu (Bildiri Özet Kitabı). https://boluİSG.ibu.edu.tr/images/sempozyum-kitap.pdf (Erişim Tarihi: 14.03.2021).

Yılmaz, M., Karaman, M., Doğan, S. ve Alıcı, H. (2018). Çalışma hayatında olumlu güvenlik kültürü kavramı. Yönetim, Çalışma Hayatı ve Sendikacılık Araştırmaları (Ed. Prof. Dr. Mustafa Talas ve K. Hakan Derin). İKSAD Yayınları.

Yönerge,http://merkezisgb.meb.gov.tr/www/yonerge/kategori/56(Erişim Tarihi:24.05.2021).

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu. (1973), T.C. Resmî Gazete, 14574, 24/06/1973.

2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). T.C. Resmî Gazete, 17863, 09/11/1982.

6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu. (2011). T.C. Resmî Gazete, 27836, 04/02/2011.

6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu. (2012), T.C. Resmî Gazete, 28339, 20/06/2012.

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu. (1965), T.C. Resmî Gazete, 12056, 23/07/1965.

7354 Sayılı Öğretmenlik Meslek Kanunu. (2022), T.C. Resmî Gazete, 31750, 14/02/2022.

EKLER

Ek 1: Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurul Kararı

Ek 2: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı Araştırma Uygulama İzni

Ek 3: İl Millî Eğitim Müdürlükleri Araştırma Uygulama İzni (Örnek)

Ek 4: Araştırma Anketi

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Kamuran AKDOĞAN

Doğum Yeri/Tarihi

İletişim adresi ve telefon

Öğrenim Durumu

Lisans

Lisans

Yüksek Lisans

Yüksek Lisans